

KUMLA STADSHUS

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1949

JULBLAD

20:de årgången

Upplaga: 3.300 ex

Placera pengar på Kapitalsamlingsräkning till 2 1/2 % ränta hos

SKANDINAVISKA BANKEN

KUMLA

Allt i modern hårvård!

Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres

MAGGIES Damfrisering

Stationsgatan 22 - Telefon 706 32

Vi rekommendera oss vid Julinköpen!

Frukt, god sortering. Nötter, Konfektyrer m. m.
Omtyckta KAFFEBLANDNINGAR (även i skrin)
Konserver, lagrad Ost m. m.

FRANS ERICSSONS Speceriaffär

Telefon 700 55

När det gäller

SPECERIER

Hardmos
SPECERIER

Telefon 703 64

Matfrågan till

JUL

ordnar sig både BILLIGT
och BRA om inköpen
göras hos

LITHELLS

Kumla - Hallsberg

Blommor skänker julglädje!

Hyacinter - Tulpaner - Julstjärnor - Begonier - Cyclamen m. m.
Vackra grupper och blomsterkorgar utföres

Önska god jul med blommor från

Brunoborgs Handelsträdgård, Kumla, Åbytorp - Tel. 730 85

AFFÄRSHUSET

Stenevägen 43

Specerier, Diverse..... Tel. 703 98, 704 99

Charkuteri..... 704 99

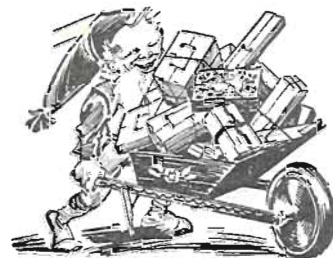
ERIC ERICSSON - Kumla

Gör

julaffärerna i

Strömzéns

Garn- & Triksåffär

E. Melins Begravningsbyrå

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse
Begravningsbil tillhandahålles

TELEFON 700 61

ABMFÄRDEN
RÖRLEDNINGSENTREPRENÖRER

VÄRME- och SANITÄRA installationer

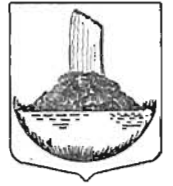
inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisleddningar, vattenmätareanläggningar samt
inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar,
rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres av

Kontor o. lager SVEAVÄGEN 6, KUMLA - Tel. 71180, 70317

Är Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Ordet vart kött

Joh. 1:14

Julbetraktelse för Kumla Julblad av Teol. Dr. Ivar Alm

Julens ämne är outtömligt rikt. Det har i tusenden av år förkunnats med tal, med sång, med musik, med vackra ceremonier och hävdvunna bruk i kyrkor och hem, bland vila och färgade, på mångfaldiga språk, och ännu är dess makt över sinnena icke uttömd. Vad är hemligheten med julevangeliets livskraft, dess förmåga att lysa och värma hög och låg, lärd och olärd, fattig och rik?

Hemligheten ligger bakom de tre korta orden i satsen: Ordet vart kött. Den innesluter inkarnationens, människoblivandets hemlighet. Översättningen är omtvistad: det ord, som översatta med Ordet, kan betyda mycket annat därjämte. Göthes Faust sitter i sin studerkammare och grubblar över grundlexens »logos» och prövar olika sätt att återge det på sitt eget språk. Han är inte nöjd med »ordet» utan försöker med »förnuft», »kraft» och »dåd». Vad evangelisten vill säga är något av allt detta: Jesus är Guds ord, Guds förnuft, Guds kraft och Guds »dåd», hans mäktiga gärning. Julens evangelium säger oss nu, att allt detta har tagit mänsklig gestalt i barnet i Betlehems krubba.

Vi ha ofta anledning att undra över att människans förnuft skall ha så svårt att finna fäste i världen och gestalta dess öden. Förnuftet lyckas vara maktlös, när trots alla fredskongresser, trots allt vad NF och FN heter den lid synes ligga i ett avlägset fjärran, då »skon som krigaren bar i stridslarmel och manteln som söldes i blod skall brännas upp och förläras av eld», som jul-episteln bådär. Ja, människans förnuft synes förmå så litet, när det gäller att lösa

världens stora och livsviktiga problem. Var på beror detta?

Kan det möjligen vara så, att vi trots snart tvenne årtusendens kristna tradition ännu icke tagit julbudskapet riktigt på allvar? Att vi icke lyssnat till och trott på det gudomliga förnuft, som Jesus av Nasaret förkroppsligat? Kan det icke vara med oss så, som Jesus säger om judarnas förhållande till Johannes Döparen: »Han var den brinnande, skinande lampan, och för en liten stund villen i fröjdas i dess sken» (Joh. 5: 35)? Vi tycka också om att för en liten stund glädja oss åt julens ljusa och varma stämningar, men hur fort förflyktas de ej, när vardagens bekymmer på nytt göra sig påminta? Då blir det åter våra egna tränga och småskurna intressens ljus, som får vägleda oss, och så hamna vi till sist i det kaos, där allt synes sluta i mörker och rådvillhet.

Ordet från Gud har blivit kött i Jesus, och i julens högtid har det skaffat sig ett litet brofäste i syndens och ondskans värld. Må vi söka att under kommande dagar hålla fast julens inspiration i vårt vardagsliv, så att detta brofäste för ljusets makter kan hållas och utvidgas och till sist omspanna hela vår tillvaro. När detta blir verklighet, då först har Guds syfte med att låta Ordet bli kött blivit uppnått, och då har Guds rike kommit till oss. Ordet har blivit kött ej blott i Människosonen utan i Människligheten.

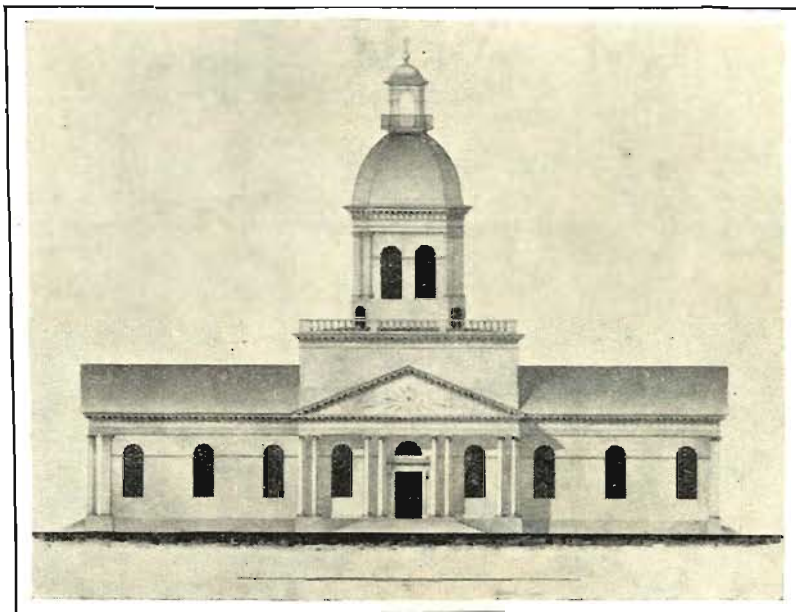

Fig. 1. *Fasad mot söder.* Kumla kyrkas arkiv.

PEHR LUNDMARKS FÖRSLAG 1828 TILL NY KYRKA I KUMLA

ETT BIDRAG TILL KUMLA KYRKAS BYGGNADSHISTORIA

I fjolårets julblad omnämndes att det av Kungl. Överintendentsämbetet genom Carl Fr. Sundvall upprättade och av Konungen den 18 juli 1818 fastställda förslaget till ny kyrkobyggnad i Kumla, när allt kom omkring, icke tillfredsställde församlingens önskemål. Trots att beslutet om ny kyrka fattats redan 1798, gjorde man sig nu, när godkända ritningar förelågo, heller ingen brådska med verkställigheten. I sockenstämmoprotokollen får man också söka drygt ett år framåt efter det att K. Maj:ts beslut fattats eller till den 17 oktober 1819, innan man finner den segslitna byggnadsfrågan omnämnd, och då gäller det ett beslut om uppskov. Ur protokollet nämnda dag må återgivas:

»Till undvikande av de olägenheter, som måste uppkomma i avseende på tjänligt rum för den offentliga gudstjänstens hållande, om båda församlingarnas kyrkor på en gång rivs och ombyggs, beslöts, att som Halsbergs församling uti ingående vecka börjar lägga grunden till sin kyrkas utvidgande, kommer härvarande kyrkobyggnad att inställas, intill dess Halsbergs fullbordad är. Under tiden kunna Halsbergs sockneboer få bevista gudstjänsten och bruka salighetsmedlen i Kumla kyrka, och däremot Kumla församling, då dess kyrka framdeles till ombyggnad företages, hålla sin gudstjänst i Halsbergs utvidgade kyrka».

Först i protokollet den 5 januari 1823, således efter drygt tre år, möter man på nytt kyrkobyggnadsfrågan. Då heter det i § 1:

»Efter någon överläggning om den tillämnade kyrkobyggnaden, varvid på den ena sidan erkändes nödvändigheten av dess fullföljande, sedan ritningen blivit av Kungl. Maj:t gillad, men på den andra sidan de svårigheter måste betänkas, som därvid mötte av de många, församlingen övergångna brandskador och av den utflyttning ur byarna, som av dem blivit en följd och medförde en dryg kostnad, beslöts, att småningom samla de till byggnaden nödige materialier, varav inom detta år borde framköras fyra lass kalksten på hemmanet».

Vid sockenstämma den 12 oktober 1823 fattades enhälligt det beslutet, att vid blivande intressestämmor för kyrkokassans räkning, inga utlåningar finge göras, utan skulle de influtna räntemedlen tills vidare förvaras.

Inom parentes må här nämnas, att Halsbergs kyrka till- och ombyggdes åren 1821—24 efter Henric Måsbecks av K. Överintendentsämbetet ändrade ritningar. Kyrkan togs dock redan sommaren 1823 i bruk för gudstjänst. Därmed upphörde också för Kumlas del giltigheten av det 1821 angivna skälet för uppskov med dess kyrkobygge. Icke dess mindre dröjde det av skilda anledningar bl. a. kyrkoherdeskifte ytterligare tre år eller till den 24 september 1826, innan man vid

VACKERT VÅGAT

hälften vunnet

KVARNGATAN · Telefon 70192

Forsbergs Damfrisering

REKOMMENDERAS

sockenstämma förklarade »den länge påtänkta kyrko-byggnaden vara alldeles oundviklig».

Stämmans beslut nämnda dag gällde i övrigt brytning av kalksten vid Hällabrottet och stenens framkörande m. m. Trots att den sålunda beslutade stenbrytningen också pågick under hösten 1826 och att under den följande vintern både sten, kalkved och timmer framkördes till Storängen*) och man således börjat gå från ord till handling, skulle det snart visa sig, att de styrande ej avsågo att följa de fastställda ritningarna. Denna sak var dock ömtålig, enär K. Överintendentens ämbetet år 1818 för K. Maj:t uppgivit att hovintendenten Sundvalls förslag »blivit uppvisat i sockenstämman och fullkomligt svarat till vad församlingen åstundade».

Skäl finnes dock för den uppfattningen, att detta yttrande i viss mån innebar en överdrift. Förhållandena 1826 voro också i flera avseenden helt andra än 1818, då kyrkoherde Franzén — därtill nödd, vågar man säga — underhandlade med vederbörande i K. Överintendentens ämbetet. F. lämnade emellertid Kumla i maj 1825. Under de närmast föregående åren hade han också genom frånvaro för riksdags- och andra bestyr haft endast ringa befattning med kyrkobyggnadsfrågan. Efterträdaren i ämbetet, Carl Eric Kjellin, f. 1776, skilde sig i betydelsefulla avseenden från den i praktiska ting villrådige Franzén, och ägde flera för en prästman ovanliga kvalifikationer. Så hade han efter vunnen filosofic doktorsgrad varit docent i experimentalfysik vid Uppsala universitet. Därifrån kallades han 1806 till professor vid den dåvarande artilleriskolan i Göteborg; 1812 blev han professor i matematik vid Lunds universitet och 1817 dess rector magnificus. Hans lärdom belönades med ledamotskap i flera lärda samfund, såsom krigsvetenskapsakademien 1811, K. vetenskapsakademien 1812 och fysiografiska sällskapet i Lund 1821. Han prästvigdes i Göteborg 1819.

Det är påtagligt, att Kjellin efter tillträdet i Kumla livligt intresserade sig för kyrkobyggnadsfrågan. I denna fick han ett värdefullt stöd av två andra bemärkta män inom församlingen: löjtnanten, greve Axel Lewenhaupt på Säbylund, f. 1796, och regementskommissarien och kronolänsmannen Conrad Adlers i Kumla by, f. 1791. Den sistnämnde uppges ha varit en handlingskraftig, snarrådig och kanske även något självrådig man, som sedan genom alla åren var kyrkobyggets primus motor och kassaförvaltare.

Av ledamöterna i 1801 års byggnadsdirektion kvarstodo vid denna tid, 1826, endast två, kyrkovårdarna Jon Jonsson och Olof Olsson i Kumla by. Enligt en tradition — omnämnd i Kumla julblad 1936 — skulle det ha varit Jonsson, som i rikast yrkat på en stor kyrka.

Vid sockenstämman den 10 december 1826 upptogs äntligen ritningsfrågan till behandling. Sedan de olika förslagen förevisats, förklarades att församlingens tillgångar ej medgäve en kyrkobyggnad enligt det av K. Maj:t fastställda förslaget, så mycket mindre som den gamla klockstapeln vore så förfallen, att den hotade

att snart nog instörta. Hovintendenten Sundvall, som troligen aldrig sett stapeln och tydligen varit mindre väl underrättad, hade i beskrivningen till sitt tornlösa kyrkoförslag åtta år tidigare yttrat, att stapeln vore i gott stånd.

Förslag framställdes nu att kyrkoherden skulle på församlingens vägnar resa till Stockholm och »söka få en väl gjord ritning till en ny kyrka ungefär sådan som Svennevads, nämligen ägande full bredd och tillräcklig längd att i en framtid, om efterkommandes behov så fordrade, förvandlas till korskyrka, samt med ordentligt klocktorn, såsom ock förvaringsrum och rum för sprutan på sidorna om tornet».

Den nye, tekniskt lagde kyrkoherden å sin sida förevisade en av honom gjord modell till en 52 alnar bred kyrka med två rader pelare och valv av trä. Bredden var avpassad med hänsyn till den gamla kyrkans yttermurar, vilka enligt kyrkoherdens åsikt borde kunna i lämpliga delar bibehållas. Församlingens flertal följde emellertid i detta fallet ej sin nye herde, utan trodde »att bäst vore en kyrka utan pelare, om ock bredden bleve något mindre och lovade herr kommissarien Adlers att söka skaffa ritningarna till Svennevads kyrka, i enlighet med vilken församlingen tycktes önska sin blivande».

Slutligen dryftades vid denna stämma även frågan om blivande byggmästare och »troddes murmästare Hallström, vilken verkliga hedrat sig med byggandet av Halsbergs kyrka, kunna med mesta besparingen för församlingens del antages sålunda, att han finge visst för dagen».

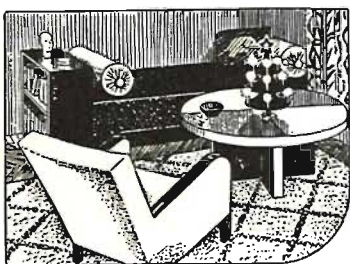
Denne Johan Hallström, tidigare mjölnare vid Sörby kvarn i Halsberg, var som byggmästare känd även i Kumla, där han 1819 bytte ut torvtaket på prästgårdsbyggnaden mot tegeltak. För detta, som erhöi starkare fall än torvtaket, restes 17 nya takstolar; 4.500 taktegel köptes vid Olshammar och hämtades med 45 hästar.

Vid sockenstämmor i januari, maj, juni och augusti 1827 beslötos en del verkställighetsåtgärder för kyrkobygget såsom framkörning av sten och ved för kalkbränningen, uppförandet av kalkugnar och anordnandet av syrgropar m. m. Närmare meddelanden härom avses bli lämnade i en kommande skildring av den nuvarande kyrkans uppförande.

Om svennevadsalternativet vid närmare prövning ej befanns lämpligt framgår ej av handlingarna, men att de ledande vänt sig åt nytt håll för att få ett tillfredsställande ritningsförslag, framgår av sockenstämmoprotokollet den 2 september 1827, där det heter: »Åtog sig pastor att ofördröjligen påminna byggmästare Lundmark om den länge sedan utlovade ritningen till kyrkan. Församlingen yttrade, att den ägde allt förtroende till denne mans skicklighet, om han ville åtaga sig reglerandet av arbetet, och trodde, att byggmästaren Hallström skulle kunna detsamma under hans inseende eller med rådgörande med honom förrätta».

Vid sockenstämma den 9 september 1827 fattades det viktiga beslutet att en »kyrkobyggnads- och ma-

*) Området norr om nuvarande Kumla kyrka?

Öka trivselen i Edert hem till Jul!

Komplettera Edert möblemang. Vårt rikhaltiga lager ger Er säkert något bra uppslag

JACOBSSONS MÖBLER

KUMLA - Telefon 701 49

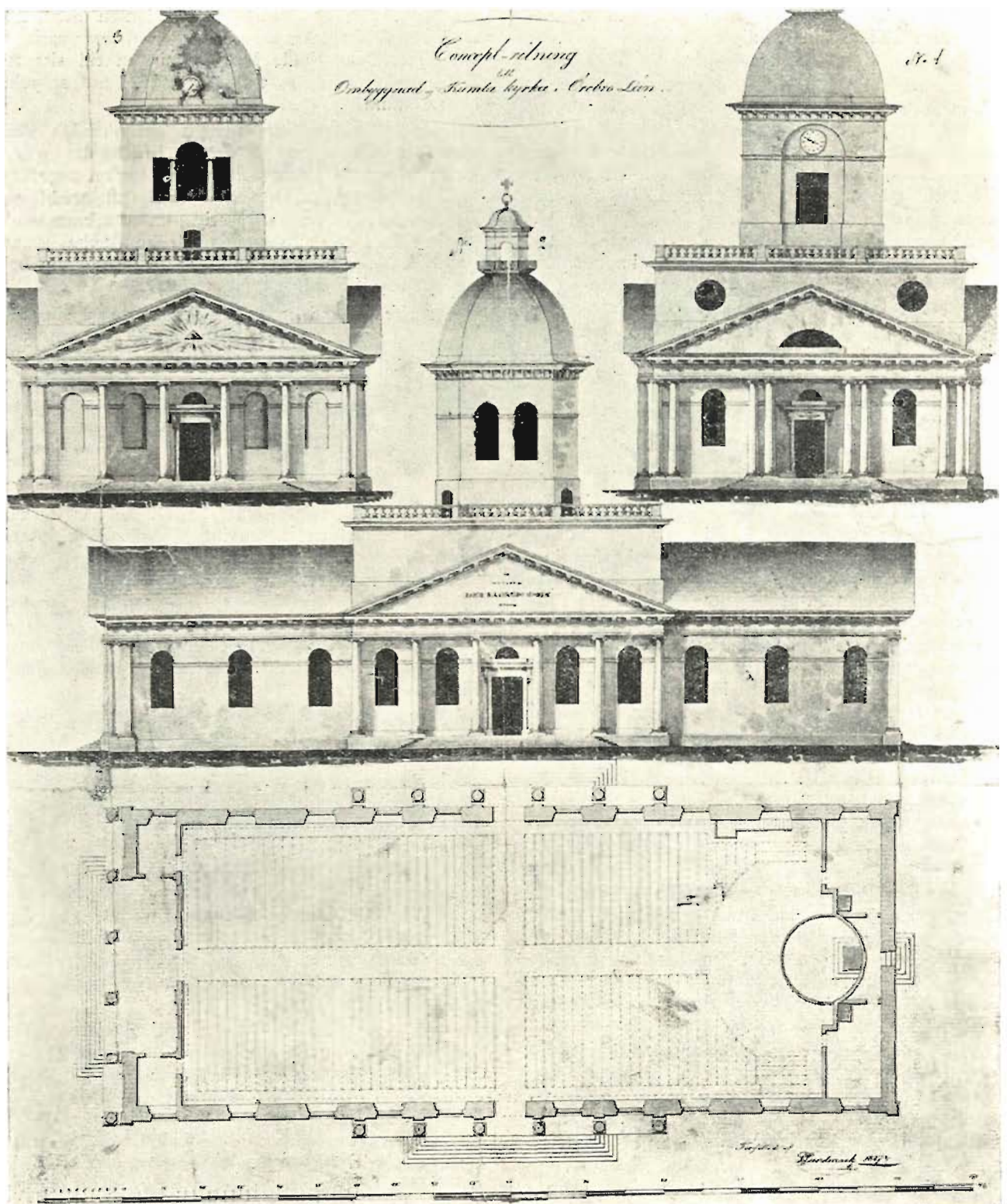

Fig. 2. *Konceptritning, förevisad vid sockenstämma den 9 september 1827.*

Överst två olika förslag till fasad mot väster (landsvägen) med huvudingång. I mitten fasad mot söder och nederst plan. Kyrkans yttermått ungefär 100×40 alnar, d. v. s. 59,36×23,75 meter.

Tornets utformning visas, som synes, i tre alternativ.

Landsarkivet i Uppsala.

B. JOHNSSENS MANUFAKTURAFFÄR

(f. d. OAS)

är damernas bästa inköskälla för

KAPPOR - KLÄNNINGAR - MANUFAKTUR

gazinsdirektion skulle utses, så nämligen, att utom kyrkovärdarna (Jon Jonsson och Olof Olsson i Kumla by) samt såsom hedersledamöter Herr Lieutenanten Greve Axel Lewenhaupt och Herr Commissarien Conrad Adlers, en valdes för hvarje rote, och skulle pastor i denna Direction vara ordförande. Församlingen valde till Ledamöter vid detta tillfälle:

för Kumla rote	Lars Larsson	i S. Sanna
» Mos rote	Nämndeman Olof Jönsson	» Hagaby
» Björka rote	Nämndeman Pehr Svensson	» Järsjö
» Stene rote	Häradshövding Lars Ersson	» W. Åby
» Elfvesta rote	Hemmansäg. Jonas Jönsson	» Wästerhult
» Ekeby rote	Hemmansäg. Lars Larsson	Söder i Ekeby».

Dessa skulle rådgöra om allt, som rörde kyrkobyggnaden, såsom uppgörande av kostnadsförslag och allmän arbetsplan samt gå i författning om anskaffande av till mindre, förberedande arbeten nödiga materialier, granska ritningar och kostnadsförslag m. m.

Ur protokollet vid denna stämma må vidare återgivas:

»§ 2. Uppvisades konceptritningar av byggmästaren Lundmark i Örebro till blivande kyrkan och planritningen av den gamla*). Efter den förra, fig. 2, skulle hela längden bli 100 alnar och bredden inom murarna 36 alnar till rymmande av nära 2.500 personer samt tornet komma att uppresa sig mitt på kyrkan. Ostridigt var väl att ritningen var ganska vacker och väl gjord och att en sådan kyrka som den nu i ritning för församlingen framlagda skulle bli ganska vacker; men instämde församlingen uti vad någon yttrade att sidomurarna, där tornet skulle uppresa sig, voro alltför svaga och smala att giva nödig styrka, samt att en huvudsak vore, att få kyrkan så byggd, att hon kunde oskadad stå i flera mansåldrar och att detta villkor ingalunda kunde eftergivas. Även tycktes både längden och bredden kunna utan skada minskas».

Man har skäl antaga, att den i protokollet omnämnde »någon», som trots att konceptritningen icke visade någon genomskärning, var i stånd att klart bedöma förslaget även i statistiskt avseende, och omedelbart upptäcka dess svagaste punkt, icke var någon annan än kyrkoherden själv, den forne fysikern och matematikprofessorn.

Den 18 december 1827 sammanträdde den nya byggnadsdirektionen för första gången. Byggmästaren Hallström var då också närvarande. Greve Lewenhaupt lovade vid detta tillfälle att byggmästaren Lundmarks definitiva förslag skulle föreligga vid nästkommande sammankomst efter julhelgen.

Grunden till kyrkan ansågs böra läggas »på våren» (1828) och kyrkan bli 90 alnar lång och 30 alnar bred. Direktionen tillerkände byggmästare Hallström en dagpenning av 2 Rdr Bco för tiden 1 maj till 1 oktober och för resten 1 Rdr 16 Sk Bco. För detta arvode skulle

*) Denna ritning är återgiven på sid. 7 i Kumla julblad 1947.

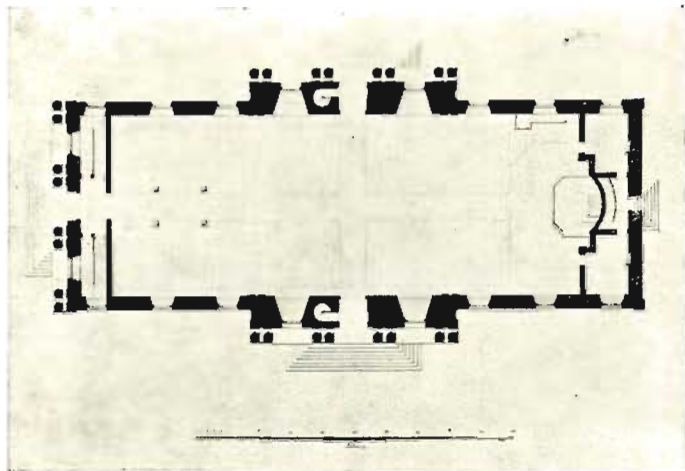

Fig. 3. *Definitivt förslag till plan, daterad 11 januari 1828.*
Yttermått 90,35 alnar, d. v. s. 53,5x21,8 meter.
Kumla kyrkas arkiv.

han både själv lägga hand vid arbetet och vara ansvarig därför samt efterse arbetarna och anvisa var och en sitt göra.

»Byggm. Hallström yttrade nödigt vara att redan i vinter någon grävning åt västra ändan gjordes, där grunden kommer att gå fram. Direktionen fann nödvändigheten därav, särdeles som sistlidet är där begrovos lik och dylik grävning, i alla fall nödig, icke utan allt för stark liklukt skulle kunna ske vid annan årstid. Därmed skulle börjas efter Hallströms utstakande av längd och bredd fram i februari, om någon vinter då blir».

»Direktionen ansåg att gamla klockstapeln skulle i vår nedrivras och stenen brukas vid grunden till byggnaden».

Vid nästa sammanträde, i prästgården den 21 jan. 1828, demonstrerade byggm. Lundmark de utförligare och i större skala utförda ritningar, som han på anmodan av greve Lewenhaupt åtagit sig, »och av vilka blott en, föreställande genomskärningen av den projekterade kyrkan, icke var fullt färdig». Enligt förslaget, fig. 1, 3 och 4, skulle tornet bli uppfört »över eller på ett midt på kyrkan slaget casematteradt hvalv, det han trodde med 7 alnar tjocka sidomurar på norra och södra sidomurarna skulle giva fullkomlig styrka. Däri instämde ock byggm. Hallström nu närvarande».

»Direktionens ledamöter, som ej trodde sig fullt förstå att bedöma styrkan och varaktigheten av en dylik tornbyggnad, även med erkännande av dess skönare utseende, ehuru mindre vanligt, uppdrog åt Hr Greve Lewenhaupt, vid dess nästa månad tillärdade resa till Stockholm att om styrkan och varaktigheten av ett sådant valv förskaffa sig respektive vederbörandes och sakkännares utlåtande och endast i den händelse att ett sådant till förmån för hr Lundmarks projekt utföll därå söka nådig stadsfästelse, men i annat fall aldeles den avstå, varande direktionen, ifall minsta

NYVELIUS

LINOLEUMMATTOR - FERNISSA - TAPETER
SJUKVÅRDS- OCH FÖRBANDSARTIKLAR

Fig. 4. Tvärgenomskäring genom långhuset och tornet, daterad 25 februari 1828. Korets och altaruppsatsens utformning påminner som synes mycket om motsvarande i den nuvarande kyrkan.

Kumla kyrkas arkiv.

tvivel kunde uppstå att kyrkan med ett sådant torn skulle i längden bära sig och uthärda av den tanken att hellre ett av vanliga modellen borde i västra ändan uppföras».

Under sitt stockholmsbesök inlämnade greve Lewenhaupt på församlingens vägnar »till Konungen» de Lundmarkska ritningarna med en kort anhållan om desammas stadsfästelse. Ärendet kom den 10 mars 1828 på remiss till K. Överintendentsämbetet och överlämnades där »för utarbetning» till hovarkitekten Per Axel Nyström, den som sedermera gjorde den av Konungen fastställda ritningen till den nuvarande kyrkan.

Troligen i avsikt att lämna överintendentsämbetet fylligare informationer i ärendet än greve L. muntligen kunnat göra och att dels vinna stöd för önskemålet om tornets placering i väster, dels påskynda ärendets behandling, då ju grundgrävningen efter Lundmarks plan redan pågick, sände kyrkoherde Kjellin den 4 april 1828 ett personligt brev till sekreteraren i Överintendentsämbetet G. F. Bohm. Då detta klarare än direktionens protokoll för tiden i fråga belyser hela spörsmålet, återgives det här in extenso och med originalets stavningssätt:

»Min Heders Bror!

Det är nu längesedan någon slags communication var oss imellan; imedlertid vågar jag hoppas, att vara uti Ditt vänskapfulla minne innesluten, då jag såsom Pastor i Kum-

la församling fått i anseende till vår länge patänkta, länge tillärnade, alltid hitills uppskjutna kyrkobyggnad, verkelig anledning at göra mig påmind hos Herr Secreteraren vid Kongl. Öfver Intendents Embetet.

Redan 1818 skaffades af eller genom min företrädare härstädes, Hr Doctor Franzén, en at Kongl. Maj:t i nåder gillad dessein till kyrka. Efter densamma skulle det blifva en slags korskyrka; intet torn, men en slags skärm, med kupa öfver och kors deroifvanpå på vestra gafveln. Den urgamla sönderfallande murade klockstapeln skulle då stå kvar — eller om en ny, murad el. at trä skulle byggas, är intet som upplyser. Imedlertid behöfver detta gamla monument att rifvas, helst stenar tid efter annan falla ut — och naturligast tycks väl, att, när ny kyrka blifver, också torn för klockorna blifver deruti eller derpå. Ur detta skäl förmodar jag att man så länge dröjt företaga med alfvare någon kyrkobyggnad; församlingen har aldrig tyckt om denna ritning af Hr Hof-Intendenten Sundvall, hvarföre man efter flera öfverläggningar, stannat vid det beslut, att låta en i Örebro varande Byggmästare Lundmark göra en ritning, hvarmed församlingen kunde finna sig nöjd. Han har ock gjort zne ritningar, så genomskärning, som plan jämte kostnadsförslag. Efter dessa ritningar, skulle tornet blifva midtpå kyrkan öfver ett slagit (casematteradt?) hvalf, och sidomurarna på norra och södra sidorna blifva tillräckligt tjocka, för att motstå tryckningar åt dessa sidor. Ritningarna lærer Lieutenanten, Herr Grefve Axel Lewenhaupt hafva lemnat till Hr Öfverintendenten Silfverstolpe, och hade han sig uppdragit att noga efterhöra om en byggnad, efter denna dessein skulle kunna försäkras blifva fullkomligt stark och varaktig, hvilket nog betvivlas. Väl finner man att det skulle se vackert ut, ehuru ovanligt — men styrkan, styrkan, skulle väl kunna ansvaras för den, på en 36 alnars bredd invändigt och utan pelare?

Pluraliteten synes vara af den tanka, att Ritningarna, så mycket de forstå, torde kunna vara ganska bra och antagliga, men att tornet bör blifva på vestra sidan, såsom vanligt, dock ej utanför kyrkan, om det kunde låta sig göra, samt på sidorna blifva jemte uppgångar till läktaren och tornet, rum till förvarande af mässevin, ved, församlingens Spruta, bårar etc. — Det är härom jag fått mig uppdragit att Dig tillskrifva, Heders Vän. — Församlingen, folkrik, af omkring eller öfver 3000 personer, vill gerna hafva en vacker och rymlig kyrka, dock ej för dyr och kostbar, då man ej kan vänta sig att erhålla Stamboks-understöd. För något öfver 8 dagar sedan, då Grefve Lewenhaupt hemkom, nämnde Han för mig att han hade löfte att få från Öfverintendents-Embetet en mera, än den omtalte Lundmarks passande ritning, och att den kunde erhållas efter 4 à 5 veckors förlopp. Att påskynda verkställigheten häraf, och att Tornet måtte komma att blifva på vestra sidan, så som jag nämnt, derom torde Du tillåta att jag får utbedja mig Ditt ynnestfulla medverkande. Sjelf har jag föga intresse uti om kyrkan blifver så eller så, och vill ogärna synas i någon underdånig ansökan om ändrad ritning, så litet jag tror församlingen kan vara belåten med den där Sundvallska, men hvad jag ändå kan vara mine Socknebor till tjenst, och göra dem till viljes skall jag visst icke undandra mig. Localen lærer svårigen tillåta att tornet utan att längden af sjelfva kyrkan (jag tror den var 80 al. efter Lundmarks ritning) skulle minskas, kunde stå derutom, ehuru, för min del, jag tror vackrare vara, när torn skulle blifva på vestra sidan, att det ginge åtminstone något utom gafveln. Som jag sjelf äger ingen erfarenhet i kyrkobyggnad och ej är Architect, har jag velat och vill vara alldeles ifrån att något råda i hela saken, försäkrad att, när Resp. Vederbörande veta något sånär huru församlingens önskan och behöfvet är, samt tillgångarna hvilka tvifvelsutan Hr Grefve Lewenhaupt ungefärligen uppgifvit, och som icke äro så betvdliga: så må väl en ritning erhållas, sådan, som förenar både styrka, rymlighet och enkel eleganz — i händelse ej den där af Lundmark skulle kunna något modifieras. —

Gust. Johanssons Åkeri

TELEFON 701 16

REKOMMENDERAS!

Alla slags transporter till humana priser

Körningar till och från Örebro varje dag

Förlåt, Heders Vän, att jag vågar besvåra härmed, och laga om möjligt är, att vi snart kunde hafva en ritning, efter hvilken genast man kunde börja lägga grunden sedan redan man börjat gräva för densamma på vestra sidan ditåt kyrkan, med bibehållande af något af de gamla murarna, kommer att utdragas.

Med högaktningfull tillgifvenhet utbeder jag mig få framlefa

Värdaste Hedersbroder
Din

Ödmjukaste tje o. gamle Vän

Carl Eric Kjellin.»

Örebro och Kumla pgd
den 4 april 1828.

Ehuru Överintendentsämbetets inställning till Lundmarks förslag ej kan direkt utläsas i befintliga dokument var den påtagligen negativ, då enligt Kjellins brev, greve L. erhållit ämbetets löfte om »en mera passande ritning». Ett inom ämbetet uppgjort förslag förelåg också i koncept vid direktionens sammanträde den 31 maj 1828, men befanns heller icke vara tillfredsställande, troligen av den anledningen, att tornet bibehållits på mitten av kyrkan. Man kan emellertid säga att det vid detta sammanträde stod klart att Lundmarks uppdrag som arkitekt för kyrkan upphört. Hovintendenten Nyströms ex officio utarbetade och fastställda förslag till den nuvarande kyrkan hoppas jag få skildra i Kumla julblads nästa nummer.

Om Pehr Lundmark må avslutningsvis meddelas följande: Han föddes i Ansta socken i Närke den 15 jan. 1794. Från hans yngre år är endast bekant att han studerade vid K. Konstakademiens i Stockholm arkitekturskola och 1814, där deltog i tävlingen i de för året uppställda prisämnen. Bland hans akademikamrater var den förut nämnde Nyström, sedermera hovarkitekt, professor och stadsarkitekt i Stockholm. År 1817 upprättade Lundmark ritningar till om- och tillbyggnaden av Norrbyås kyrka. Han uppges också ha ritat och uppfört Askers kyrktorn. Då han i dödsannonsen i Nerikes Allehanda titulerades »Konungens trotjenare, Hofkonduktören m. m.», torde han ha innehaft konduktörstjänst på Slottbyggnadsstaten. Vid sidan av denna tjänst synes han ha utövat verksamhet som arkitekt och byggmästare i Örebro. Efter det att Kumla kyrkas egentlige byggmästare, J. P. Pohl, 1832 avlidit, erhöLL Lundmark förtroendet att fortsätta och fullborda arbetet. Under åren 1837—45 var han borgerlig rådman i Örebro. Han var också en av initiativtagarna till det teaterbolag, som 1849 bildades i Örebro och var tillika ledamot i bolagets första styrelse.

Lundmark var gift med Anna-Lisa Moselius, f. 1794 och hade med henne sex barn. Han avled i Örebro den 15 juni 1850, 56 år gammal.

Henning Julin.

Doktor Ivar Alm. En presentation.

Det är i år första gången Kumla julblads inledande julbetraktelse är skriven av en Kumla-son. Teologie d:r Alm är nämligen född i Kumla församling 1897. Fadern, lantbrukaren Frans Aron Alm, gift med Lovisa Gransten från Hackvad, arrenderade på 1890-talet en gård i Rösavi. D:r Alm räknar sig emellertid knappast som närking, då han med föräldrarna redan år 1900 flyttade till Nora bergsförsamling. Efter avslutade universitetsstudier och prästvigning tjänstgjorde han i Västerås stift och var under åren 1932—1946 kyrkoherde i Väster-Våla församling. Redan före denna tid hade Ivar Alm fattat starkt intresse för psykoanalysen sådana denna företrädades av professor C. G. Jung i Zürich och hans skola. För vinande av teologie doktorsgrad disputerade Alm år 1936 på en avhandling om *Den religiösa funktionen i människosjälens*. På det religionspsykologiska området har d:r Alm sedan både i dagspressen och eljest gjort klara och beaktade inlägg. Sedan 1947 är d:r Alm lektor i kristendom och filosofi vid Högre allmänna läroverket i Molala

man mer och mer övergick till att använda detta uråldriga namn.

Nämndeman Lars Pärsson i Sännersta (1869—1937), som var en varm hembygdsvän, manade vid flera tillfällen sina ordsbor att slå vakt om det gamla namnet Kolsberg. I Kumla Julblads första nummer, 1930, skrev han bl. a. om namnets ursprung:

»En jätte »Kol» lär enligt sägen ha bott eller blivit begravnen här, varav berget skulle fått sitt namn. Enligt en annan gissning skulle namnet ursprungligen varit Korsberg, härstammande från den första kristna tiden, enligt vars fromma bruk ett kors varit upprest på berget. Vad som skulle göra en sådan gissning sannolik, liksom sägnen att ett kapell fordom funnits i närheten, är att höjden här östanför, nu till det mesta odlad, har kallats »Bölsberg», och att källan i sänkan därborta vid ängsvägen sedan gammalt kallats »Kappala». Då denna under vattenbristens tid 1914 fördjupades, hittades i densamma en del gamla kopparmynt, bevisande att den en gång varit en s. k. offerkälla.»

Enligt »Kumla kyrkas räkenskapsbok 1421—1590*)» skulle Kolsberg liksom Älvestakullarna förr använts som gravplatser för byarna. Författaren, d:r Jonas L:son Samzelius, anser det mindre troligt att Heliga korsets kapell låg vid Kolsberg.

Så må vi komma ihåg, att när vi nästa gång vandra eller cykla den lilla vägen nedanför prästgårdsparken mot öster, då är målet inte Örsta kulle utan K o l s b e r g.

*) Boken är ännu tillgänglig i bokhandeln. Den borde inte saknas hos någon för hembygdens historia intresserad kumlabo.

Berget heter Kolsberg!

— Varför får inte vår vackra kulle behålla sitt gamla hederliga namn? frågar en av julbladets äldre läsare. Det är minst lika motiverat att kalla höjden för Sännersta kulle som Örsta kulle. Största och högsta delen ligger nämligen på ägor till Sännersta 4. Platsens gamla namn är Kolsberg, och det vore trevligt om

Kumla Elektriska Byrå

WALLENZINS EFTR.

Utför alla slags Elektriska Kraft- och Belysningsanläggningar, Svagströmsanläggningar, Neonbelysningar, Reparationer av motorer och alla slags elektr. apparater

TELEFONER:
70202 och 70106

Stor sortering av modern belysningsarmatur

Erik Pärsson
född 1868

Gårdar och byar i Kumla

VIII

Nästsörgården, Rala

Av Nils Helander

Per Larsson (1834—1918) och
Brita Maja Persdotter (1833—1899)
Erik Pärssons föräldrar

Väster om det gamla husarlägret vid Sannahed ligger Rala, en av Kumla sockens äldsta byar. Att byn är mycket gammal framgår av de många stenåldersfynd, som påträffats i markerna. Rala by består av ett 20-tal gårdar. Av dessa voro tidigare flera militärboställen. Ett par av dessa har för inte så länge sedan friköpts av lantbrukarna Ernst Johansson och Karl Larsson.

1/6 mtl Nästsörgården, som sedan 1936 äges av lantbrukaren Ivar Larsson från Alsta, Hallsbergs socken, är en av de äldsta släktgårdarna i Kumla. Den har nämligen ägts av samma släkt i ej mindre än 325 år, bekräftat av ett diplom från länets hushållningssällskap, daterat 22/6 1928.

Om den förste ägaren av gården vet man inte mycket. Han hette Karl, var smed och levde i slutet på 1500-talet. Traditionen påstår, att han var vallon. Yrket motsäger ju inte detta antagande. Hans dotter, Britta Carlsdotter, var gift med Lars Olofsson, död 1655. Den siste i den långa släktraden är Erik Pärsson, som sålde gården 1936 och numera njuter en rofylld levnadsafton vid Folkungagatan, Kumla stad. I den pärssonska släkten ingår flera kända kommunala förtroendemän, såsom riksdagsman Erik Olsson, Sännersta, landstingsman Viktor Larsson, Hjortsberga, och kyrkovärd Axel Olsson, Vissberga.

Erik Pärsson är född 1868. »Min skolplikt fullgjorde jag hos C. F. Dreborg i Kyrkskolan, som då var inrymd i församlingssalen och dit hade vi 6 km., vilket var en dryg skolväg, som man fick göra med apostlahästarna i alla sorters väder, ty vi förstod oss inte på att strejka», säger 80-åringen med en glimt i ögonvrån. Det är Pärsson gick i konfirmerationsskolan undervisade inte mindre än fyra präster.

När Erik Pärsson övertog föräldragården, utgjorde den 1/4 mtl. Genom försäljning av en del ängsmark minskades arealen till 1/6 mtl. När E. P. en dag 1910 var sysselsatt med plöjning helt nära gården, påträffade han fyra stenyxor, i spjutspets och i pilspets av flinta. Dessa föremål överlämnades till länsmuséet i Örebro. Även senare har P. funnit stenyxor och även en samling mynt, som förvaras i hans hem.

»Ja' har varit frisinnad i all min da', men en lantbrukare ska sköta sitt och inte ta' åt sej några kommunala uppdrag, för det tar bort så mycket tid och sent blir det också att komma till ro, i all synnerhet när man som

ja' hade lång väg till och från sammanträdena.» Den uppfattningen delas åtminstone inte av våra yngre lantbrukare. Och Erik Pärsson medger också, att lantbrukets folk inte helt bör låta andra regera. Men när förtroendeuppdragen blir för många, vill man gärna ge upp. Och många uppdrag har han haft, bl. a. ledamotkap i kommunalfullmäktige, kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse, pensions-, nykterhets- och taxeringsnämnderna. I 30 år tillhörde E. P. styrelsen för Ralabäckens torrlägningsföretag. Han omtalar, att förr var det mycket gott om kräftor i bäcken, och även gäddor fångades i stora mängder.

Pärsson var på sin tid med och bildade Sannaheds blåbandsförening, vars ordförande han var ett 15-tal år. Under 1890-talet var han som styrelseledamot verksam i Fosterländska föreningen.

Gården i Rala skötte Pärsson tillsammans med en syster. Efter försäljningen flyttade de båda syskonen till en närliggande gård i byn. 1941 lämnade de denna och flyttade till Folkungagatan i Kumla stad, där systemen avled för 1 år sedan. P. har förunnats en god hälsa och en vitalitet, som mera påminner om 60-åringen än den som börjat vandrigen på det nionde årtiondet. Han tycker dock att det var ve-modsfullt, att han nödgades bryta den mer än 300-åriga länken i Nästsörgårdens släkthistoria.

Nästsörgården, Rala

Sundbergs Ateljé

KÖPMANGATAN

HOVFOTOGRAF

& Fotomagasin

TELEFON 70078

RAMAR

Frankallning - Kopiering - Förstoring

ALBUM

Bild 1. Procession av uppvaktande den 2 nov. 1883. Karikatyr av Rudolf Gagge, Västerås.

Foto: B. Hakelius, Örebro 1883

PÅ SILVERBRÖLLOP HOS KONSTNÄREN CARL LARSSONS SVÄRFÖRÄLDRAR 1883

FRU GERDA JANSSON, FÖDD FOSSELIUS, BERÄTTAR.

AV HENNING JULIN, STOCKHOLM.

Tanken på denna artikel väcktes vid en middag 1947 hos Södersjukhusets i Stockholm chefsarkitekt Hjalmar Cederström. Sedan värdinnan, Ester Cederström, född Fosselius, och jag en stund samtalat om Kumla, ett för oss båda kärt ämne, hade hon vänligheten att visa mig det unika fotografi, som återgivits här ovan. Möjligheterna för dess publicering i Kumla julblad vidrördes visserligen redan då helt flyktigt, men frågan blev aktuell först i år, sedan fru Cederström haft godheten att för saken intressera sin minnesgoda syster, fru Gerda Jansson i Koppberg, vilken sannolikt är den enda nu levande, som har personliga hägkomster från festen i fråga. Innan vi lämna ordet till fru Jansson, torde emellertid några orienterande upplysningar böra lämnas.

Grosshandlaren Adolf Bergöö, som i Hallsberg vid tiden ifråga drev både vanlig lanthandel och partiaffär i spannmål, hade under åren 1864—72 varit ena innehavaren i handelshuset Fosselius & Bergöö vid Kumla station. Umgänget mellan kompanjonernas familjer fortsatte emellertid även sedan C. A. Fosselius under oförändrad firma helt övertagit affären i Kumla. Denna upphörde först år 1918. Och nu lyssna vi till fru Janssons intressanta berättelse.

»Jag var 10 år och hade glädjen att med mina föräldrar och två yngre systrar bli bjuden till Bergöös silverbröllop i november 1883. För mig blev, som ni nog förstår, den originella och av flera sedan verkligt framstående personer besökta festen oförgätlig. Ännu efter 66 svunna år är det mig också kärt att i minnet dröja vid detaljer, som då fängslade en tioårings sinne, t. ex. våra toaletter. Vi systrar hade ljusblå baregeklänningar, tjocka yllestrumpor — det va' i november, ska' ni veta — och höga, handgjorda knäppkängor. Vår frisyr va' mycket enkel och vållade varken mamma eller oss större besvär. En halvrund kam från det ena örat till det andra höll tillbaka varenda hårtest med

sådan kraft, att t. o. m. ögonbrynen ville följa med upp i pannan.

»Nå, herrarna då, hur va' dom klädda», frågar ni. Ja, sådana där »I glädje och sorg»-affärer för uthyrning av svart fanns ju inte på den tiden, så dom kom väl i »egna kläder», tänker jag. Och hur damerna lydte lagarna för den tidens mode för hattar och turnyrer, kan ni lätt se på den dråpliga svit av akvarellporträtt i karikatyr, som farbror Bergöös svåger, bankdirektör Gagge från Västerås, målat i förväg och som dagen till ära i matsalen prydde kortväggen mellan förmaks- och tamburdörrarna. Vid varje figurgrupp på den 3 meter långa tavlan fanns — klokt nog för resten med hänsyn till framtiden — en förklarande vers. Vår fotokopia är dock nu så blekt av ålder, att man endast med största svårighet och knappast ens med hjälp av förstoringsglas kan tyda bokstäverna i verserna. Men de flesta av dem kan jag utantill. Och nu skall jag börja presentationen.

Bild 2. Till vänster: silverbrudparet Adolf och Hilda Bergöö på en tron, eller vad jag skall kalla det, med en baldakin över. I en krans på denna sitter en vingad putto, som med fötterna håller »25». År förstås. När jag ser farbror Bergöös polisonger, tänker jag strax på porträttbysten i brons på hans gravsten på Kumla kyrkogård.

Sirlig och främst i raden av gratulanter skriker fram silverbrudens mor, fru Sahlqvist. Om henne står det i versen:

»Främst kommer mormor med en kaka.
Hon hunnit längst i livets qväll.
Med tacksamhet hon ser tillbaka
Och bringar glad sitt Hell.»

Se'n kommer med lätta steg dottern Stina, hon som sedan gifte sej med en professor Bather i England. Hennes vers lyder så här:

»Dernäst på smala ben ses trippa
La jeune Demoiselle.

Kumla Cementvaru- & Byggnadsmaterialaffär

Carl Johansson Trävaruaffär AB.

TELEFON 709 45 växel

BYGGNADSMATERIAL, alla slag

TILLVERKAR och FÖRSÄLJER:

Vibrerade Betongrör, vibropressade Kulvert och Brunnringar
Cementsten, Plansten m. m.

Distriktsförsäljning för Örebro län av ANKARBOARD

Bild 2

Hon är ej sen att börja hippa
Hipp, Hipp, Hurrah och Hell.»

Nästa grupp:

»Och ynglingarnas muntra rad
från Hallsberg, Neuchatel,
Från Spanien, Norrland drar åstad
och höjer gladt sitt Hell.»

Mannen med fanan är sonen i huset, Per Bergöö. Han övertog med tiden faderns affär. Så kommer ett brödrapar, Carl Johannes och Rickard Stenström, systeröncr till silverbruden. Carl Johannes, med skinnmössan, var född 1869, hade framgång i livet och blev 1918 landshövding i V. Norrlands län. Han dog 1933. Rickard, han med schweizerhatten, var riksbankstjänsteman, vistades på grund av lungsjukdom i Neuchatel och dog ung. Ynglingen med chokoladbördan hette Wahlman, var ingenjör eller arkitekt, och systerson till farbror Bergöö. De tre nämnda ynglingarna voro fostersöner i Bergöös familj.

Och så komma vi till bild 3.

De två första äro verkligen ett intressant par. Hon, som så tillitsfullt ser på sin kavaljer, är silverbrudparets dotter Karin och han med staffli under armen och en tavla på ryggen, är ingen mindre än den då 30-årige nyblivne och nyberyktade mågen i huset, konstnären Carl Larsson. Men jag kan omöjligt komma ihåg att dom var med.

Nej, fru Jansson, det är så riktigt så. De nygifta var i Frankrike då. Härom berättar Georg Nordensvan i sin stora Carl Larsson-monografi i huvudsak följande. »Den 2 juni 1883 reste Carl Larsson i mitt sällskap till Sverige, där han skulle presentera sig för sin blivande svärfar.» Karin Bergöö hade rest hem förut. Enligt vad C. L. senare anförtrödde Nordensvan tog Bergöö honom först för en handelsresande och ville köra ut honom. Saken ordnades dock och måg och svärfar blevo snart goda vänner. Redan den 12 juni vigdes också C. L.

och hans Karin i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm, men återvände omedelbart till Frankrike, där Larsson på sensommaren gjorde det förtjusande akvarellporträtt av sin unga fru, som är känt under namnet »Bruden». Om detta porträtt skrev C. L.: »Jag ställde henne i brudstassen, min unga maka, där, mitt på den fläck av jorden, där jag första gången kände mig lycklig och där min konstbegåvning visade det första friska skottet på den ditills tynande plantan.»

Versen om de nygifta lyder i de delar, som varit möjliga att tyda, ungefär så här:

»Ifrån Paris till hemmet sända
Monsieur, Madame C. L.
..... Australien kanhända
..... deras glada Hell.»

Nästa grupp har följande vers:

»Och med en stab av tjenstehjon
Nu syns en hattmansel.
Hon har tjent bra med pengar, hon.
Och höjer glad sitt Hell.»

»Hattmansellen» var silverbrudens syster, fröken Elise Sahlqvist, i slutet av förra seklet ägare av stråhattfabriken i Hallsberg. »Tjenstehjonet» längst till höger bär på huvudet ej mindre än tre halmhattar och över axeln en knippa långhalm. De båda i mitten bära vardera en stor korg, den högra av dem därtill ett stort arbetsförkläde och på huvudet både sjalett och halmhatt.

I detta sammanhang må nämnas, att halmhattstillverkning redan i början av 1800-talet drevs som en betydande hemindustri i Hallsbergs socken. Produkterna avyttrades på marknader i Sverige och Finland. På hösten 1883 öppnades i Askersund t. o. m. en skola för halmflätning. Halmflätningen som hemindustri i Hallsberg väntar ännu på sin skildrare. Även om bilden av halmflätterskorna är karikerad, torde den såsom unik vara av kulturhistoriskt värde.

KÖP Radio TILL JUL!

REPARATIONER
utföras under full garanti

HÖGTALAREANLÄGGNINGAR uthyras

Marknadens förnämsta fabrikat såsom Philips, Aga, Radiola, Svenska Orion, Telefunken, Hornophone, Marconi m. fl. demonstreras och försäljas på förmånliga villkor

RADIOFIRMA HALMAR PETTERSSON

Kungsvägen 14, Kumla - Telefon 705 91

Bild 3

»Se'n kommer Prippens kompani
Med strutar och med namnam i
Och med en röst så fin och gäll.
Det stämmer in sitt Hell.»

Kompanichefen hette Pripp, var Bergöös sväger och grosshandlare i kolonialvaror. De strutbärande amasonerna äro: fru Bergöös syster Ida med döttrarna Anna och Maria samt en dam, vars namn jag glömt.

Och nu till bild 4, den sista.

»Och knogande från Westerås
Herr Sväger kommer med mamsell
och fru och gurkor, det förstås,
Hell, silfverparet, Helli!»

»Herr svågern», dragaren, var, som förut nämnts, konstverkets skapare, bankdirektören i Västerås Rudolf Gagge, född 1834. Om honom mera i det följande. Hans

hustru, Augusta, var silverbrudens syster. Hon synes nästan medveten om sitt förnamns betydelse: »den höga, den vördnadsvärda», där hon sitter rak och belåten i sin palmbelastade vagn, oberörd av dragarens möda, vilken väl dock i någon mån lättas av den 17-åriga dottern Elsa, som trots en betydande gurklast ovanför turnyren gör vad hon förmår för att underlätta framfärdseln. Denna Elsa Gagge blev sedan genom giftermål med kaptenen Carl Silfverstolpe i Rytterne moder till den kände och allmänt älskade men tidigt bortgångne överintendenten Gunnar Mascoll Silfverstolpe, en av de aderton i Svenska akademien.

»En helan hop af folk och få
Till sist ock synes vandra
Att liksom de andra
Sitt hell och hyllning ge.»

Bild 4

HOLMSTRÖMS LINNEMAGASIN

TELEFON 71025

Specialaffär för linnevaror och sängkläder

Kvalitetsvaror till låga priser

Drängen med den högt lyftade f. d. beväringmössan, den glade bagaren liksom den ståtliga leghornstuppen, som kukelikuar med vittuppspärrad näbb, synas vara mera aktivt engagerade i Hellropen än de blyga gumorna och de två grisarna, vilka dock stunden till ära och utan grymtan och bökanande tagit plats i processionen. Med reserverad värdighet och med pipskägg à la Napoleon III hålla sig de två livhusarerna på kavalleristers vis ett par led före den krokbente rote-soldaten i kön, vilken liksom bonden i långrock och med kyrkhatten djupt i handen förväntansfullt och med ett belåtet leende följer det växlande skådespelet.

När presentationen nu är över, synes mig tillbörligt, att vi inte endast tacka fru Jansson för hennes älskvärda ciceronskap utan också buga oss för minnet av konstnären. Bankdirektören Gagge var icke blott en klok och framsynt chef för Mälarbankens huvudkontor i Västerås, utan ock en centralfigur i stadens kulturliv, när detta fann uttryck i konst och musik. Hans vän och förtrogne, landshövdingen Herman Uddén, född i Kumla i Närke, yttrade också vid Gagges bortgång 1912 bl. a. följande ord: »Så långt en människa utan konstnärlig utbildning och utan studieresor kan hinna i de sköna konsternas utövning, var han en mästare i ton och färg». Och fil. lic. Marita Lindgren-Fridell skrev 1944 i sin uppsats om Rudolf Gagges Västerås-bilder »att de ha för stadens äldre historia ett oskattbart värde». »Hans roliga skämtteckningar», säger fru Fridell vidare, »avslöja honom som en fin och skarp iakttagare, vars breda humor hellre tolkade det komiska och skattretande än det direkt gisslande och satiriska».

Denna vår anspråkslösa hyllning åt minnet av den konstnär, som nu för en stund tjustat och roat oss, bör, synes det mig, lämpligast avslutas med att citera några ord, som en annan av Gagges vänner, domprosten Fähræus, yttrade vid hans bortgång: »Så förrann ett liv, för vilket arbetet var kärt, under ädla strävanden, hugnat av hemlivets frid och lycka, förskonat av konstens genfer men djupast buret av barnets tro på Gud och därför fyllt av kärlek och vänlighet mot människor.»

Karin Larsson
med Suzanne

Fru Cederström har haft vänligheten att som en slutvinjett till denna artikel, vars tillkomst hon på ett intresserat och tacknämligt sätt främjat, ställa till förfogande det henne tillhöriga älskliga porträtt av fru Karin Larsson, som fanns bland hennes föräldrars kvarlätningskap och som på baksidan bär påskriften: »En vänlig hälsning till Carl och Maria från Karin Larsson».

Elsa Harbe

Kumla Julblads medarbetare. V.

Till Julbladets nya medarbetare har redaktionen glädjen att få räkna fru Elsa Harbe, född Falk, Skagershults prästgård, Hasselfors. Hon debuterade i förra årets julblad med den välskrivna och intressanta artikeln »Hos farfar och farmor i Kumla prästgård». Den minnesrika skildringen mottogs med verklig förtjusning av julbladets många tusen läsare, inte minst av dem, vilkas barndoms- och ungdomstid inträffade omkring sekelskiftet. Det fanns knappast en dag under julmånaden, som inte utgivaren muntligen eller genom brev fick mottaga belåtna läsares tack för »de kära minnena».

I föreliggande nummer återkommer fru Harbe med nya »minnen från sekelskiftets Kumla». Även denna artikel är skriven med samma fängslande stil och minner om en hel del händelser, som nu synas oss så avlägsna.

Fru Harbe är född i Kumla 1892 och dotter till dåvarande pastor Johannes Falk och hans maka, född Flodman. I äktenskap är hon förenad med kyrkoherden i Skagershult Daniel Harbe. Hon är ledamot av hemhjälpnämnden och av Strängnäs Stifts Kvinnoråd. Vidstående foto är från hemmet i Skagershult. Modern, Ida Falk, synes i ovalen överst å bilden.

I det vi tacka fru Harbe för hennes värdefulla medarbetarskap uttrycka vi den förhoppningen — som vi tro att även läsekretsen delar — att Kumla Julblad i fortsättningen skall få räkna henne till de ständiga medarbetarna.

Red.

SUNDBERG & OLSONS

Torget, Kumla - Telefon 70844, Bost. 70290, 71164

Foto-GRAFISKA

PORTRÄTT - SERIEFOTO - Utför och försäljer allt FOTOGRAFISKT

Emma Ekelund
1836—1918

Flyttfåglarna

Emma och Rosalie Ekelund

Av
Anna Persson, Odensbacken

Rosalie Ekelund
1852—1937

Flyttfåglarna, ja så kallades de båda rara fröknarna, som om somrarna bodde i Kumla i en liten gul stuga, omgiven av en vacker trädgård, på norra sidan av nuvarande Kyrkogårdsvägen mellan järnvägsövergången och kyrkan. De båda systrarna kommo tidigt på våren och stannade till sena hösten. När kölden kom, bar de sina kära krukväxter till grannar och vänner, stängde stugan och for till en syster i Kungsör.

Fröknarna Ekelunds far, född 1795, var under åren 1855—68 kyrkoherde i Hardemo och därefter i Bodarne, där på 1840-talet den s. k. roparerörelsen satt spår efter sig. 1843 klagade också kyrkoherde E. i Nerikes Allehanda över att »hans församlingsbor voro utsatta för stark smitta från Finnerödja och Udenäs». Ekelunds hustru, f. Appelqvist, skänkte honom fyra söner och fyra döttrar. Av sönerna dog en i barnåren och två, vid vilka stora förhoppningar voro fästade, i ungdomsåren. Den äldste sonen, Anders, valde officersbanan och steg med tiden rätt högt i graderna. Han var länge bosatt i Uddevalla. Äldsta dottern, Andrea, gifte sig med en lantbrukare Rundberg-Öman i Värmland. Dottern Hilda var husföreståndarinna hos brodern Anders, som tidigt blev änkeman.

Emma, den ena av »flyttfåglarna», var född 1836 och Rosalie, den yngsta i syskonkretsen, 1852. Emma var mjuk och stillsam till sitt väsen, liten till växten men rak och sirlig och med en sådan air över sig, som man förr ofta såg hos äldre damer. Rosalie var Emmas motsats, kraftig och karsk men med en rätt stor

portion välgörande humor. Deras ekonomi var god, huvudsakligen av det skälet, att de rättade mun efter matsäcken. Den väsentligaste inkomsten torde ha varit understöden från Prästerskapets änke- och pupillkassa. Den lilla trädgården, som sköttes väl av Rosalie, inbrakte nog ej något nämnvärt liksom ej heller Emmas arbete med strumpstickning åt ortens ungherrar.

När de två systrarna började bo i Kumla, vet jag ej, men att de funnos där redan på 1880-talet är säkert. Familjerna i Kumla under den tid det här är fråga om, kunde vara rätt stora i synnerhet i handelshuset, där som regel personalen var inackorderad. Det var för husmodern ett icke ringa arbete att hålla ett sådant hem i ordning, helst som så mycket då skulle göras i hemmet. Hos familjerna Gustaf Andersson och C. A. Fosselius gick fröknarna Ekelund såsom vänner ofta frun till handa. Täckstickning t. ex. var på den tiden ett vanligt arbete, men betraktades nästan som ett nöje, ett litet kafferep. Och det var minsann inte få tacken, som tanterna Ekelund voro med om att sticka t. ex. hos familjen Fosselius, där alla sju döttrarna skulle ha sin utstyrel, när de gifte sig. För sådant arbete togo tanterna naturligtvis inte betalt. Det räknades som väntjänst. Att de vid sådana tillfällen delade familjens kost, var ju klart och en smakbit eller en färsk kaka fick dom väl också med hem, när det så passade sig.

Ofta fick jag följa min mor till tanternas lilla stuga, där man trivdes gott. Tant Emma och mamma satt då i regel med något handarbete och pratade, oftast om släktförhållanden, som roade dem. Båda ägde en

BENGTSONS HERRKONFEKTION

TELEFON 701 82

Goskläder ✚ Herrkläder ✚ Arbetskläder

Systrarna Ekelunds hem vid Kyrkogårdsvägen

stor personkänedom och kunde följa många släkter flera led tillbaka i tiden. Att lyssna till dem var som att höra hela släktromaner. Men då var jag för ung för att ta vara på vad jag hörde. Jag fördjupade mig hellre i betraktandet av alla de fotografier de hade av sin enda, mycket vackra brorsdotter, Anna E. Tant Rosalie dukade fram kaffe och gjorde emellanåt ett träffande eller humoristiskt inpass i samtalet. Den nämnda Anna kom ibland om somrarna tillsammans med faster Hilda på besök hos fastrarna i Kumla. Vi lekte då ibland tillsammans. Ofta höllo vi då till i Fosselius' park, där det fanns gungor, kroketsspel och framför allt lekkamrater.

Tant Rosalie var händig i sömnad och använde därvid en liten symaskin, som hon ställde på bordet. Den var av äldre modell och saknade trampor, men hade i stället på ena sidan en vev, som fördes med högra handen, medan den vänstra förde tyget.

Bland annat, som jag minnes från det lilla hemmet var en gammal vacker klocka i träfodral. Tavlans var av tenn och hade endast timvisare. Minuterna var det tydligen inte så noga med på den tiden och tanterna kommo helt visst ändå i god tid både till stationen och till kyrkan.

Rosalie E. tillhörde i yngre år föreningen »Morgonrodnadens vänner», som dock för det mesta höll sina sammanträden på kvällarna. Ett villkor för medlemskap var emellertid att stiga upp senast kl. 7. De mest intresserade medlemmarna voro ungdomarna Falk i prostgården och guvernanten hos Fosselius Agda Lundroth, sedermera gift med handlanden och bankdirektören Gustaf Andersson.

Rosalie var närsynt och sörjde ibland över, att aldrig få njuta av den samlade fågringen hos en blomsteräng eller ens av en större blomrabatt; hon fick nöja sig med att se en blomma i taget. Men hon klagade sällan.

Emma E. dog i Kungsör 1918. Rosalie försökte väl under några år att ensam fortsätta flyttfågelslivet, men måste ge upp på grund av starkt nedsatt synförmåga. Hon inackorderade sig då på Kumla ålderdomshem, där hon dog 1937. De båda systrarnas grav ligger invid västra muren på Kumla kyrkogård. Där och vid platsen för deras lilla stuga, som revs för ett 10-tal år sedan, brukar jag under mina Kumlabesök dröja en stund och med tacksamhet och saknad låta tanken gå tillbaka till »flyttfåglarna» och till en svunnen tid, som i så många avseenden var olik den nuvarande.

En tjuvgömma funnen i Kumla by år 1828.

Stöld ur sakristian.

Utdrag ur sockenstämmoprotokoll den 7 april 1828.

(Den äldre stavningen har normaliserats.)

§ 4.

»Anmäldes att Jan Ersson i Kumla by och Lars Persson jämte ena kyrkovärden Olof Andersson dagen förut hos pastor angivit ett av den förstnämnde den 28 mars i en med jord och mossa övertäckt grop under en enbuske strax öster om Lars Perssons stuga gjort fynd av en stor hop kopparskiljemynt, invecklade i ett förmultnat och sönderfallande kläde. Så snart den förstnämnde blivit detta varse, hade han tillkallat Lars Persson, varefter båda upptogo vad där fanns, och fyndet anmäldes för herr kommissarien Adlers och kyrkovärdarna, som anträffades på kyrkogården. I kyrkovärdarnas övervaro räknades dessa penningar och befunnos utgöra 12 Rdr 34 sk. 7 rst uti äldre kopparskiljemynt, 2:ne Speciemynt vardera av 1/24 och därjämte 24 stycken olika stora, större och mindre ogångbara mynt, gamla ören, fyrkar o. s. v., synbarligen och ovedersägligen utvisande att dessa penningar tillhört någon kyrka och blivit stulna. — Kyrkovärdarna ville dock icke emottaga dessa penningar, innan upplyst bleve, om de verkligen kunde anses tillhöra Kumla kyrka, från vilken för 12 à 15 år sedan en summa av omkring 13 Rdr 13 sk. 60 i löspenningar blivit genom tjuvars inbrott i sakristian stulna; och att dessa penningar verkligen tillhörde kyrkan här, tycktes intygas därav, att kyrkovärdaren Sandsten nämnt, att vid det tillfället man hittat penningar här och där ända ifrån sakristifönstret till den trakt, där dessa funnos. I anledning härav trodde församlingen, för vilken detta mål föredrogs, penningarna saklöst och med rätta kunna tillägnas kyrkan, dock beviljades därav 1/3 eller 4 Rdr 10 sk. 3 rst. åt upphittarna.

Gör pengarna trygga

Gör pengarna räntebärande

Avsätt en reserv

för Edra framtidsplaner
för oförutsedda utgifter
för ålderdomen

Öppna räkning i

Svenska Handelsbanken

Egna fonder: Kr. 260.000.000

Kontor i Kumla: Köpmangatan 10

Johan Persson
1845—1915

En kyrkovärds anteckningar

Plock ur Per Johan Perssons
i Kumlaby dagbok

Kristina Persson
1845—1899

Sedan mitten av 1700-talet synes det ha varit regel, att en av Kumla församlings kyrkovärdar haft sin hemvist i Kumlaby. Måhända har det varit av praktiska skäl, som denna tradition så länge bevarats. Prästerskapet och kyrkovärdarna ha ju en hel del gemensamt att syssla med. Därför var det, framförallt innan telefonen blivit verklighet, lämpligt att åtminstone den ene av kyrkovärdarna bodde så nära prästgården som möjligt. Ännu i dag är f. ö. en av dessa kyrkans tjänare boende i Kumlaby.

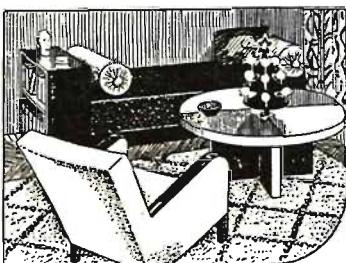
Under åren 1878—1894 fungerade som kyrkovärd lantbrukaren Per Johan Persson i Kumlaby. Denne, som föddes 1845 och dog 1915, var far till den för sina många amerikaskildringar kände Carl G. Aldén, beskriven i Kumla Julblad 1940. Redan som ung förde Persson dagbok. Vid en eldsvåda i hemmet förstördes tyvärr hans tidigaste anteckningar. I en andra dagbok, tillhörig hans dotter Anna Persson, Ebeneserhemmet, Kumla, har han antecknat händelser från 1880- och 1890-talets Kumla. Julbladets utgivare har beretts tillfälle att ta del av anteckningarna och skall här nedan återge en del av dem. Först skall vi emellertid låta Anna Persson själv berätta om en del hägkomster från ungdomsårens Kumlaby.

Far ägde den s. k. Blomska gården. I en av lägenheterna bodde under senare delen av 1880-talet komminister Willén med familj och längre fram i tiden familjen Johannes Falk. Mina föräldrar och prostens Falks voro ofta tillsammans. I prästgården var det ofta mycket folk. Jag minns ett yttrande av Johannes Falk, då prostens barn och barnbarn hade kommit samman: »Nu har en hel karavan kommit till prästgården». Pastorskan Willén, född Mellström, tyckte alla om. Hon hade en underbar förmåga att underhålla ungdomen med sagor och berättelser. Också var hon mycket konstnärligt anlagd.

Mina föräldrar var varma missionsvänner. På söndagsförmiddagen följdes familjen åt till kyrkan och på em, var det i regel missionsmöte i skolhuset vid kyrkan (församlingssalen). Mötena i skolhuset anordnades av Kumla missionsförening, som var ansluten till Fosterlandsstiftelsen. Som talare kallades predikanter från olika håll. Lantbrukaren Aug. Persson i Kumlaby var en av de mera nitiska missionsvännerna. Han anordnade både i sitt hem och i skolhuset bibelsamtal för den nybildade ungdomsföreningen. En annan lika verksam religiös person var Erik Ersson. Han hade kommit till Kumlaby från Finnerödja. En dotter var gift med kyrkovärden Lars Andersson.

Min mor hade under många år ledningen för den kyrkliga syföreningen. Föreningen arbetade inte då på samma sätt som den gör i våra dagar. Ledaren skulle nämligen anskaffa alla tyger och sybehör. Materialen skulle sedan fördelas på medlemmarna, av vilka många bodde i utkanterna av vår stora socken. Som hjälp med tillklippningen hade man under en längre tid »Lilla Fia», en ofärdig mycket känd sömmerska. Fru Lars Andersson i Kumlaby liksom även komminister Willén arbetade också flitigt inom syföreningen. Lärarinnan vid kyrkskolan Hanna Gransten och prästerna svarade för underhålningen vid sammankomsterna. En gång om året hölls den stora försäljningen. Då samlades mycket folk och köplusten var livlig. Man kunde offra även på den tiden, fast det inte var så gott om slautarna som nu. Behållningen gick till yttre missionen, men någon gång användes den till arbetet bland Lapplands barn. Längre fram lämnade de båda kyrkvårdshustrurna ledningen av syföreningen i yngre händer. Det blev då »Per Johan Perssons Anna» och Maria Larsson (sedermera gift med grosshandlare Aug. Lundholm), som fick dela ansvaret.

Vid sjukdomsfall var det inte alltid så lätt att få hjälp. Närmaste läkare bodde i Örebro. Det var doktorna Almström och Qvennerstedt, som mest anlätades. Fosselius & Bergöö ombesörjde medicinens hemtag-

MÖBLER av välkänt fabrikat

MJUKA MATTOR m. m.

Billigt och smakfullt i
goda kvalitéer

Heribert Zarelius

TELEFON 700 64

ning från apoteket Hjorten i Örebro. Många sökte dock hjälp hos »kloka gummor» eller »gubbar». En barnmorska i Hardemo ansågs vara duktig att blanda ihop örtmediciner, som bl. a. påstods vara välgörande vid lunginflammation. »Vingåkersdoktorn», hemmansägaren Erik Aronsson i Vadstorp, Västra Vingåker (f. 1816, d. 1896), hade också ofta besök av kumlabor. Vid brott anlätades en gumma i Hjortsberga.

Vi för vår del tyckte inte om beslutet år 1910, att den gamla prästgården skulle rivas. Det var så trevligt och rart med »Gulan» i mitten och den gamla kastanjen i förgrunden. Då tyckte man att prästgården var som en prästgård skulle vara, lagom stor, tilldragande och med en prägel av helgd.

Ur Per Johan Perssons dagbok.

- 1882 Maj Dör komminister C. O. Norelius.
 1883 Mars Vi ha nu fått en ny v. komminister, Larsson.
 Okt. Komministerval. G. Willén fick 71 och Porat 18 röster.
 Okt. 400-årsdagen af Luthers födelse firat i kyrkan med föredrag om Luthers lif och verksamhet.
 1884 Aug. Waldenström predikat i kyrkan.
 Sept. Beslöts på kommunalstämma att torgdagar skall hållas vid Kumla station.
 1886 Febr. Första kreatursmötet vid Kumla. Jag köpte ett par oxar för 272: 50.
 Mars Sammanträde i sockenstugan för att komma överens om att bilda en brandstodsörening för socknen.
 Maj K. A. Ruhlin predikar i skolhuset.
 1887 Mars Lektor Lyth håller föredrag i skolhuset om tullfrågan.
 1888 Maj Åt Blacksta-kvarnen för första gången. Den kallas även Nykvarn och blifvit färdig i vår.
 1889 Juni Vi ha köpt en slättermaskin i bolag. På min del 69: 50.
 1890 Jan. Afskedsfest för Axel Mahne.
 Juni En piga från Rala kom i dag. 30 kr. i lön.
 Sept. Förliden natt var tjufvar i kyrkan. De borrhade sönder och uppbröto källardörren och togo vinet som fanns, hvilket ej var så mycket.
 1891 Jan. Folkmängden 6.546 personer.
 Juli Willén flyttat till Vesta.
 Aug. Stor nykterhetsdemonstration till Sannahed af blåbandister och godtemplare.
 1892 Febr. Komministertjensten ledig efter Willén, som flyttar i sommar. Den har sökts af Porat, Nyländer och Pettersson.
 April Komministerval. Pettersson fick 6.209 af 81 röstande. Församl:s hela röstetal 24.569. Af dessa afgåfvos 9.420.
 Juni En vice komminister Alstedt är hitkommen för att tienstgöra efter Willén, som flyttar i veckan.
 Juli Kreaturspremiering vid kyrkan. Jag var der med en kviga. Fick 3:e pris 2 kronor.
 Juli Sålt 4 aktier i handelsbolaget för 11 kr. st.
 1893 Febr. Tagit emot kronpengar af bygr.; hela summan blef 884: 05 kr.
 Juni Bönhuset på Sannahed inviges.

- Sept. Sammantr. i prostg., der kyrkvärd. o. Thermaenius fick i uppdrag att ordna till en provisorisk talarestol för att utröna nyttan af att sänka predikstolen.
 1894 Nov. Plåtsl. har nu slutat med kyrkan. Blef mycket krångel till följd af arbetarnas oordentlighet. Arbetet, som skulle göras för dagspenning, upp-togs på slump till 175 kr., hvarpå mästaren Pettersson sade sig förlora. Plåten gick till omkr. 300 kr., då är ändå en del ogjort, som blir öfver till nästa år. Nytt torntak är pålagt, ny nock samt nytt på åtskill. listverk på tornet men fattas på åtskill. andra. Plåtskorstenar m. m.
 Nov. Thermaenius i Hallsberg begrafdes högtidligen i dag. Han hade undanbett sig några kransar på sin kista och ville att kostnaden för sådana skulle gifvas till missionen. Kistan inbars i kyrkan till tonerna af en sorgmarsch, utförd af Mol. kapellet från Örebro. Vid grafven spelades och sjöngs sången 89 i Sankey: »Skola vi väl alla mötas etc.» som han själf begärt skulle sjungas vid hans graf.
 Dec. 300-årsd. av Gustaf II Adolfs födelse firades i kyrkan med minnestal af Falk. Husarer voro i kyrkan paradklädda. Kyrkan var nästan full af folk.
 1895 Jan. Från ångkvarnen har byggts jernväg till Ekeby-mossen, som börjat användas i början af året till forsling af torf.
 Sept. Besett fältmanövern. Mellan Stene och Fylsta stod sista slaget, hvarefter kungen aftackade trupperna som uppgick till kanske öfver 20.000 man. Startadt. Stora civila människomassor.
 1896 Jan. Folkmängden 7.221.
 Det har blifvit ganska stor anslutning till andelsmejeriet. Der lemnas närmare 6.000 kg. mjölk dagligen. Molanders mjölkstation hos Welin börjar försvinna, der fås icke in stort mera mjölk än som körs dit från Hallsberg.
 Juni En koleraartad epidemi har utbrutit, vid station värst, tros härleda sig af den starka värmen samt dåligt vatten. Åtskilliga dödsfall har inträffat, deribland skräddare Nystedt.
 1899 April Johannes Falk börjat sin tj.-göring i Hallsbergs kyrka. Som adjutant skall Dahlstedt tj.-göra här i stället.
 Sept. Den nyanlagda kyrkogården invigdes den 13 af Callmander i Lerbäck. Fullständig högmässogudstjänst hölls. 5 eller 6 präster närvaro. En orgel var utställd på kyrkogården.
 Dec. Enl. kungl. påbud skulle sekelskiftet firas i alla rikets kyrkor med klockringning från kl. 12 i 15 minuter. Kl. 11,30 begynte högtidsstunden här i kyrkan. Den af alla älskade, äldre kyrkoherden Falk beträdde i detta högtidliga och allvarliga ögonblick predikstolen och höll en hjertlig och gripande predikan, hvori han uppmanade åhörarne att akta på tiden. Det nya seklets inträde tillkännagafs genom 12 kraftiga klockslag, hvilka högtidligt tonade genom det rymliga men nu till trängsel fyllda templet. Under den pågående sekelsringningen föredrog pastor Pettersson ett poem. Sedan ringningen upphört trädde pastorerna Pettersson och Joh. Falk för altaret och föredrog vexelvis litanian. Vid utgåendet från kyrkan spelades från tornet: »Vår Gud är oss en väldig borg» m. fl. stycken.

Observera!

Eftertryck av artiklar i Kumla Julblad får ej ske utan utgivarens medgivande.

Har Ni Edra pengar placerade

till högsta ränta

Det allmänna ränteläget är för närvarande lågt. Det är då av största vikt att ha pengarna placerade till högsta möjliga ränta. Det får man i sparbanken — för närvarande 2½%. Upp till 50,000 kr. kan Ni sätta in på Er sparbanksbok, och Ni låser inte pengarna, utan kan disponera dem, när de behövs efter uppsägning eller mot viss avgift omedelbart.

KUMLA SPARBANK ger högsta — tar lägsta ränta

Öppet: Månd.—fred. 10—14. Lörd. 10—13.

FILIALEN I HÄLLABROTTET: Tisd. och torsd. 15.30—17.30

LARS EMIL LARSSON

Lantbrukare - Fjärdingsman - Sparbanksman

»Lars Emil i Örsta» känna de flesta sockenbor och för många stadsbor är heller inte namnet obekant. Larsson föddes 1873 i Örsta nr 3. Fadern, Lars Persson, var lantbrukare och fjärdingsman, en dubbelsyssla, som så småningom skulle gå i arv till sonen. Modern var husardotter från Rala. Gården i Örsta har alltsedan 1670-talet tillhört samma släkt.

Långt innan »Lars Emil» hade fullgjort skolplikten hos C. F. Dreborg vid kyrkskolan fick han hjälpa till med olika sysslor i lantbruket. Därefter var han under tre somrar med i reparationslaget vid yxhultsbanan. Arbetet betalades med 1:60 om dagen. Samma daglön utgick för gruvarbetarna vid Y., med undantag för vintern, då den reducerades till en krona. Kamraterna var emellertid smått missnöjda med att »Lars Emil» höll till på banan. »Du ska hålla dej hemma ve' jordbruke' å inte ta' unna arbete' för oss», fick han ofta höra.

I det perssonska hemmet rådde, liksom överallt i bondhemmen, sträng sparsamhet. Några onödiga utgifter tolererade man inte. »Lars Emils» mor tyckte inte om, att sonen slösade bort 10 öre på familjetidningen »Svea», som den originelle banvakten Palm tog hem och sålde.

Larsson var också på sin tid med och körde sten till ångkvarnsbygget vid Kumla station. Stenen hämtades vid Fylstagarårdarna, som hade gott om stenmurar. Körslorna gjordes med oxar. Man fick vara uppe i otta, ty kl. 6 på morgonen skulle man sätta i gång, och då skulle djuren vara utfodrade. Det var inte värt, att man slarvade med tiden, ty då blev det snubbor av den stränge byggmästare Hammar. Marken vid Ångkvarn var ganska sank. Det var därför inte ovanligt, att den utstjälpta stenen försvann i träsket.

»Sådana ska husarerna vara!»

Sin värnplikt fullgjorde L. under 94 dagar som husar på Sannahed. De ett år äldre kamraterna slapp undan med 63 dagar. Utbildningstiden hade nämligen 1894 höjts med 31 dagar. Inryckningen skedde på våren. Första tiden uppläts sjukstugan för inkvarteringen, men så fort det blev ljumt i luften, fick man flytta ut i tälten.

Larsson var omtalad för sin ovanliga styrka. Som exempel härpå berättas, att han vid ett tillfälle lyfte sin gamle nummerhäst. Han kröp under den,

Lars Emil Larsson
f. 1873

satte händerna på knäna och reste sig, så att hästen gungade på hans kraftiga axlar. Händelsen åsågs av såväl officerare och manskap. En av officerarna klapade »Lars Emil» på axeln och sade: »Sådana ska husarerna vara!»

Hur namnet på Vilebacken uppkommit.

Under Larssons ungdom var jularna stränga och snörika. Juldagsmorgonen skulle naturligtvis alla till kyrkan. Efter ottan hade man bråttom att komma först på hemväg, ty det skulle ha tur med sig för både körsven och åkande.

Ringaren »Kule-Petter» var duktig att trampa kyrkklockorna. Tyvärr hade han svårt att låta bli brännvinet. När julottefolket en gång strömmade in i kyrkan, stod »Kule-Petter» vid ingången och sjöng »Rullan går». Det gjorde han dock aldrig om, ty den avbasning, som prosten Falk gav honom för det dumma tilltaget, glömdes han inte så lätt. P. bodde i en liten stuga vid Vilebacken. Stugan låg strax intill övergången av yxhultsbanan vid Brändåsvägen. Namnet Vilebacken säges ha uppkommit genom att bärarna i begravningsstågen brukade stanna där och taga igen sig en stund. Det var nämligen vanligt förr, att liken buros till kyrkogården.

Ystade mjölk efter 20—30 kor.

Till jul skulle man förr alltid göra ostöl. Gummorna kommo då tillsammans och hjälptes åt. Osten skulle, täckt med en brödkaka, stå framme under hela julhelgen men först vid nyår fick man smaka på den. Till osten användes oskummad mjölk. »Halta Tilda», känd av alla gamla kumlabor, var duktig att göra goda ostar. Hon hade beställningar till länsmansgården samt till många andra hem. Fru Welins mor ystade en tid ost

Varför plågas av ischias, ryggskott, reumatism

när Ni inte behöver det?

Kvinnlig och manlig avd.
Samarbete med Hrr Läkare
Tider efter beställning telefon 710 49

KUMLA FYSIKALISKA KLINIK

har möjlighet att hjälpa Er. Massage, Sjukgymnastik, Medicinska bad, Värmebehandling, Kvartslampa, Kortvågsbehandling, Fotvård m. m.
OBS! Skodsborgsmetod

Eloa och Kåre Sörum
Utesam. sjukgymnaster

Utsikt från Kolsberg (Örsta kulle)

i brygghuset i länsmansträdgården. Hon ville gärna reklamera med att hon »ystade efter 20—30 kor». Det var emellertid en sanning med mycken stor modifikation.

Trettiofyra år gammal förvärvade Larsson fädernegården i Örsta. Den omfattade 30 tunnland åker och 70 tunnland skog. Skogen hade på den tiden ringa värde. En vinter avverkades inte mindre än 100 famnar ved. En famn betalades med 10 kronor, men då skulle den levereras hos köparen. Med ett par oxar hade man att göra en hel dag att köra ett lass från Fågelhaget ner till Kumla station. För skogshuggningen betalades 1 krona per famn.

Som redan nämnts, fortsatte Larsson med faderns fjärdingsmannatjänst. Först vikarierade han 1904, men efter faderns död året därpå valdes han till ordinarie. Lönen var i början 60 kr. pr år. Vid tjänstgöring vid Sannahed utgick ett arvode av 2:50 pr dag samt fri skjuts till lägret. Befattningen skötte han på ett erkännansamt sätt och avgick först 1922. Med undantag för två år var han ledamot i taxeringsnämnden under åren 1908—1941 och deltog under många år i fastighetstaxeringen. I Kumla Sparbank valdes han till huvudman 1920 och tillhör styrelsen sedan 1932.

»Kråkorna ta en sväng i luften . . .»

Länsassessor Knut Norrsell, som under många år var taxeringsnämndens ordf., var mycket mån om att få taxeringarna höjda. »Lars Emil» fick mer än en gång avstyra försök att hårdare beskatta en del mindre inkomstagare. Så ville N. en gång höja tax.-värdet för ett litet ställe borta i Fågelhaget. Detta var inte befogat,

ansåg »Lars Emil» och ville inte vara med om någon höjning. »Är verkligen stället så dåligt?» frågade Norrsell. På detta fick han följande svar: »Ja, det är så dåligt, att kråkorna ta en sväng i luften för att slippa fara över det.» En annan gång gällde det att beräkna inkomsten för en handel i Hjortsberga. Denna ville N. jämföra med Sannaheds handel. Även då ingrep »Lars Emil»: »Inte går det att jämföra inkomsten för dessa affärer. Vid Sannahedsaffären har det på två år varit två inbrottsstöder, medan det inte skulle falla någon människa in att göra inbrott i Hjortsberga handel». Det var argument, som räckte t. o. m. mot Norrsell.

En bra kar'.

När Larsson en gång för ett tiotal år sedan befann sig på hemfärd från Kumla, fick han se en gumma, som höll på att plocka bort ogräs på hans fars grav på södra kyrkogården. Han stannade då hästen och gick upp till den gamla.

»Kände ni honom, som ligger begravnen här?» frågade L.

»Ja-då, visst kände jag honom. Det var en bra kar'. Hanses son är också färskar', men så bra kan han nog allri bli.»

Larsson rördes av gummans svar, tog upp en krona och gav henne. Förvånad tittade hon då på den snälle herrn, undrande vem han kunde vara.

Det var förr inte så ovanligt, att de gamla kom på restlängd för en 25-öring i kronoskatt. Till fjärdingsmannens uppgift hörde att driva in dessa tolvskillingar. Istället för att så göra, brukade Lars Persson plocka upp dessa slantar ur sin egen portmonnä och det hade givetvis inte hans arbetsgivare något emot. För gumman, som plockade bort ogräset från gravnen, liksom för många av hennes gelikar, betydde »tolvskillingen» mer än vad vi nutidsmänniskor kunna ana. Ett par sillar kanske eller ett par kakor bröd. Det kunde bli flera mål för den fattiga gumman i Sännersta eller Fågelhaget.

När »Målar-Lasse» smugglade.

När Larsson var fjärdingsman, skulle han en gång förpassa »Målar-Lasse» till fängelset i Örebro. Förseelsen bestod nu liksom vid flera andra tillfällen i fylleri. Dagen före resan infann sig fjärdingsmannen hos »Lasse», som just höll på att måla vagnar i Sterners åkeri vid Kumla station. Han var — som lätt förstås — inte alls beredd att just då företaga en dylik resa, utan bad fjärdingsmannen komma igen en annan dag. Det gick emellertid inte för sig, men nog kunde »Lasse» få en stund för proviantering. Denna inskränkte sig till ett par tobaksstänger. Lasses största bekymmer var dock kvar. Hur skulle han bära sig åt, för att inte vaktmanskapat skulle upptäcka smuggelgodset. »Lasse» var dock inte rädlös. Om han bara kunde vira stängerna om tårna, hade han nog stora utsikter att lyckas. Självt var han dock alltför ovig att få njutningsmedlet på plats. En av hans vänner, som inte hade något emot att bli

Bästa inköpskälla

för Specerier - Konserver . Delikatesser - Frukt - Kaffe m. m.

är alltjämt **J. W. Johanson & Co, Kumla**

Tel. 700 98, 703 44. FILIALEN 700 68

inblandad i »smuggelaffären», virade då tobaken om »Lasses» tår. Vandrigen från stationen i Örebro till fängelset var nog — ehuru kort — den pinsammaste, som Lasse varit med om. Snörena, som tobaken var fastbunden med, skar nämligen in i tårna. I fjärdingsmannens sällskap nådde dock Lasse så småningom »inkvarteringsstället». Där fick han vid ankomsten i likhet med andra »pensionärer» genomgå ett förnyelsens bad. De röda snörena lyste visserligen från Lasses tår, men vaktkonstaplarna »såg genom fingrarna» och låtsades inte märka tårna. Och den som var glad över den lyckade smugglingen, det var Lasse. »Det var absolut nödvändigt för mej — ser fjärdingsman — att få med tobaken i cellen, om jag ska uthärda tre veckor här», sa Lasse med en tacksamhetens avskedsblick till lagens godmodige väktare.

Gården i Örsta med tillhörande lantbruk sålde Larsson 1942 till direktörerna Carlén i Yxhult. I försäljningsvillkoren gjordes dock det förbehållet, att säljaren skulle få bo kvar på gården under sin livstid.

Var Kumlaböndernas forna livrock blå eller brun?

Ett spörsmål och en efterlysning.

Den tyske patrioten, professorn, skriftställaren och svenskvänen *Ernst Moritz Arndt*, som två gånger, åren 1804 och 1806, gästade sin vän prosten Carl von Rosenstein i Kumla, har i sin 1806 utgivna bok *Reise durch Schweden* från 5-dagarsbesöket i prästgården i april 1804 lämnat några meddelanden om socknen och folket. Beträffande klädedräkten säger han bl. a.: »Männen bruka här mycket blå eller vita kapprockar.»*) Om med »här» avses Kumla eller Närke i allmänhet, framgår dock ej av sammanhanget. Med de »vita» rockarna kan möjligen ha avsetts färskinnsplåsen, som en och annan kanske bar ännu fram i april, eller kanske rockar av vadmal.

Kumlasonen *Jonas Widén* meddelar år 1857 i sin gradualavhandling *Om Kumla socken i Nerike* bl. a. följande:

»Klädedräkten har fordom haft sina egendomligheter äfven i Kumla socken. Karlarnas klädedragt bestod af blå rock med ståndkrage och häktor, samt ett sockenmärke utsydt emellan knapparna på ryggen, föreställande spetsen af ett kyrktorn och kallades också »Tornet». Derföre, då man ville skämta med en Kumlabo, brukade man säga: »du är ifrån Kumla; det syns derpå, att du bär Tornet på ryggen.» Vidare hörde till dragten knäbyxor, merendels af renshud, blå eller svarta strumpor och skor med spännen, ett långt randigt lifstycke. Om vintern begagnades och begagnas ännu, färskinnsplåsen och tätt åsittande »snövepor eller snösockor».

I *Herman Hofbergs* år 1868 utgivna *Nerikes gamla minnen* finner man på sid. 193 följande:

*) Die Männer brauchen hier viel blaue und weisse Mäntel. (sid. 166)

»Det var fordom vanligt, att innevånarna i olika socknar tillade hvarandra namn med afseende på de olika sockendrägterna. Skiljaktigheterna i klädseln var likvärdig obetydlig och bestod knappast i annat, än den olika färgen på karlarnas rockar. Så kallades Edsbergsbönderna af sina sockengrannar »korpar», emedan deras helgdagsdragt utgjordes af svart rock och halt, Kumlabönderna »stutar» för deras bruna söndagsrockar, Glanshammarsborna »aborrar», derföre att de kring rockkragen och uppslagen hade röda lister o. s. v. För öfrigt voro kläderna till småtten öfverallt lika och ungefär sådana, som de än brukas i bergslagerna med ståndkrage och häktor, kortbyxor utan hängslan, »ledbankaböxor», samt strumpor och skor.»

Enligt Hofberg skulle kumlarocken alltså ha varit brun. Mot hans förmenande, att de gängse sockenöknamnen härlets väsentligen av färgen på karlarnas helgdagsrockar, blir man dock tveksam, redan om man tänker på sådana spenamn som *Mellösa-pannkakor*, *Askers-viggar*, *Sköllersta-tjuvar*, *Svennevads-svin* och *Lännäs-hankar* m. fl. Eller tillhöra dessa namn en senare tid? För Kumlas del borde det väl ligga närmast till hands att tänka på det forna, omfattande uppköpet av oxar (mähända stutar) på Hova och Skänninge marknader.

Widéns korta men av allt att döma vederhäftiga doktorsavhandling — med uppgift om att rocken var blå — är föga känd, medan Hofbergs bok är spridd och väl allmänt anses som en säker källa. Hans uppgift om den bruna kumlarocken har också — kanske väl okritiskt — tagits för god och spritts även i senare tid genom t. ex. Saxons bok »I handelsbod på 1870-talet» (Sthlm 1932) och Ragnar Redelius »Roparna i Närke på 1840-talet» (Sthlm 1935).

Yttersta anledningen till att undertecknad med dessa rader sökt dra några strån till Kumla-stacken är följande. För cirka 50 år sedan såg jag på något avstånd den då inemot 80 år gamle hemmansägaren Johan Fredrik Carlsson i Hällabrottet gående på landsvägen utanför sitt hem, klädd i en blå livrock, som satt åt i midjan.

Avståndet var för långt för att jag skulle kunna se några detaljer, om jag annars på den tiden haft intresse för sådana. Men minnesbilden skulle knappast blivit så starkt fixerad, om icke åldringens dräkt väckt min uppmärksamhet genom att snitt och färg på ett markant sätt skiljde sig från det annars vanliga. — Därav nu min fråga: Finnes bland julbladets läsare någon, som närmare kände »Johan-Fredrik i Hällabrottet» och kan säga om han stundom brukade bära Kumlaböndernas forna livrock och om denna var blå? Är det manne tänkbart, att någon sådan rock kan finnas bevarad? Om så icke är fallet, finnes dock kanske någon äldre minnesgod kumlabo, som i sin ungdom sett en kumlarock, eller hört den beskrivas och därför kan ge ett avgörande svar på frågan *blå eller brun*.

Hembygdsgården på Sannahed liksom Länsmuséet i Örebro och Nordiska Muséet i Stockholm sakna prov på plagget i fråga. Därför:

Gör i kulturminnesvårdens intresse godhetsfull en garderobs-, vinds- och minnesinventering och meddela resultatet till julbladets redaktion!

Henning Julin

K Ö P

JULKLAPPARNA i

JÄRN- & REDSKAPSHANDEL
Fredrik Emberg

Oscar Gillberg

Arbetarrörelsens första framträdande i Kumla

Tidsbilder från sekelskiftet och en återblick
av *O. L. Gillberg*, Älvsjö

Pensionerad ordf. i Sko- och Läderindustriarbetareförb.

Född i Kumla år 1883, under åren 1923—1928 ordf. i
Kumla kommunalfullmäktige

Utgivaren av Kumla Julblad har vid flera tillfällen bett mig att såsom varande f. d. kumlabo teckna ned några minnen från gångna tiders Kumla. Vid granskning av tidigare årgångar av julbladet har jag emellertid funnit att flera av de uppslag, som skulle kunna ifrågakomma, redan blivit utnyttjade. Det gäller då att finna ett nytt ämne och visst har jag många minnen från gångna tider i skometropolen, men det gäller att bland dessa välja det rätta.

Av lättförstådda skäl stannar mina tankar nu inför minnena av arbetarrörelsens första framträdande i Kumla.

Redan i mitten av 1890-talet hölls det första offentliga arbetaremötet i Kumla med ingen mindre än August Palm såsom talare. Därav blev det emellertid intet, det fanns tydligen ingen jordmån för vare sig socialistisk förkunnelse eller för bildande av facklig organisation bland den tidens skomakare. Ett par år senare, år 1898, bildades emellertid en fackförening bland skomakaregesällerna, men ostadiga och flyktiga som dessa voro lyckades man icke så länge hålla föreningen vid liv. Det dröjde sedan ytterligare åtskilliga år innan ett nytt försök gjordes. Det blev denna gång en mindre skara ungdomar, som påtogo sig uppgiften att organisera skoarbetarna på platsen.

Någon gång på hösten 1904 talade en på platsen bosatt fotograf över ämnet: »Vilka äro orsakerna till socialismen och sättet att motarbeta och utrota densamma?» Föreläsningen åtföljdes av en stunds diskussion, under vilken oppositionens talan fördes av bl. a. en medarbetare i Örebro-Kuriren. Föreläsningen och den därpå följande diskussionen visade bl. a. riktigheten av det gamla ordspråket att »man skall icke väcka den björn, som sover». Resultatet av föreläsningen blev nämligen att det någon tid därefter bildades en socialdemokratisk ungdomsklubb, där ett fåtal av ortens ungdomar samlades. Denna ungdomsklubb sökte sedan under någ-

ra år och under stora svårigheter verka för arbetarrörelsens utbredning bland ortens skoarbetare. Att här lämna en utförlig redogörelse över den sålunda nybildade klubbens verksamhet, kan knappast ifrågakomma, men det torde vara motiverat med omnämmandet av ett hedervärt initiativ, som vid den tiden omtalades över hela landet. Det var nämligen Kumla-klubben, som gav uppslaget till den omfattande kampanj mot smutslitteraturen, som under fältropet: »Ljus över landet, det är det vi vill» proklamerades av Socialdemokratiska Ungdomsförbundet år 1907. Inom Kumla-klubben skedde detta vid ett möte på hösten 1906, där förslag i ärendet väcktes av Emil Odén, numera bosatt i Leksand. Denne höll ett inledningsanförande som, efter diskussion, ledde till antagande av en resolution, vilken sedan under rubriken: »En ungdomens protest mot smutslitteraturen», passerade så gott som hela den svenska pressen, varefter saken togs upp och fullföljdes av ungdomsförbundets kongress 1907.

Klubben tog också initiativet till bildandet av facklig organisation bland skoarbetarna i Kumla och år 1907 bildades sålunda en avdelning av Svenska Skoarbetareförbundet, vilken dock kom att omfatta enbart vändskoarbetare. Den genomförde följande år en rätt lyckad avtalsrörelse, men storstrejksåret 1909 blev en alltför stor påfrestning för den lilla avdelningen liksom för så många andra av arbetarnas fackliga organisationer. Verksamheten nedlades men återupptogs på nytt år 1911, från vilken tid den nuvarande avdelningen, nr 59, av Svenska Sko- och Läderindustriarbetareförbundet förskriver sig.

Fram till år 1917 bestod avdelningen till huvudsaklig del av yngre vändskoarbetare, men sedan skofabriksarbetarna i landet i övrigt nämnda år genom förbundets förhandlingar med de organiserade arbetsgivarna, tillförsäkrats ett välbehövt dyrtidsutlägg, började man, även bland de egentliga skofabriksarbetarna i Kumla,

Använd de "billiga" pengarna

till att skaffa Eder ett betryggande försäkringskydd

Lägg själv grunden
till en tryggad ålderdom
genom en pensions-
eller livförsäkring

Ring upp Allmänna Liv-Odens

repr. i Kumla och begär offert!

GUSTAF HAGSJÖ, telefon 703 90
HERBERT WIDÉN, telefon 704 85

P. G. Gustafsson
1864—1940

Herbert Johansson
1880—1936

Anton Olsson
1881—1946

F. E. Svensson
född 1871

inse organisationens betydelse. Det blev nu verklig fart i organisationsarbetet icke blott bland arbetarna utan även bland arbetsgivarna. De senare anslöto sig nämligen till Svenska Skofabrikantföreningen och på så sätt kom även skoidustrin i Kumla med i de centrala kollektivavtal, som träffas mellan de båda parternas organisationer.

Politiskt betonat blev det egentliga organisationsarbetet år 1910 med bildandet av Kumla Arbetarkommun. Detta skedde vid ett möte på "gamla landsvägen" i Södra Mos, där agitatorn F. E. Elmgren höll föredrag, varefter ett 10-tal personer antecknade sig för medlemskap. Dessa samlades därefter hos P. G. Gustafsson i Ulvåsa, där kommunen konstituerades. Det tillkommer icke mig att värdesätta denna organisations verksamhet under de år, som sedan gått, men att denna satt spår efter sig i de senare årens Kumla, torde vara ställt utom allt tvivel.

Lokalfrågan var i Kumla liksom annorstädes ett svårt kruz för arbetarorganisationerna under dessas första år. Begynnelsevis fick man hålla till i matsalen hos den förutnämnde P. G. Gustafsson, men från år 1913 ljusnade det, i det att IOGT-logen Kämpen då kunde inviga ordenshuset Vega. Detta fick därefter disponeras även av arbetarnas organisationer. Denna lokal ställdes nämligen till förfogande utan åtskillnad för både fackliga, politiska och religiösa möten och föredrag. Rationellt blev dock lokalfrågan för arbetarorganisationerna löst först år 1927, då det nuvarande Folkets Hus stod färdigt. Med samhällets utveckling till stad och med det stora antal arbetarorganisationer, som numera finnes på platsen, förefaller det emellertid som om även Folkets Hus skulle vara alltför litet för att fylla behoven.

Jag har i det föregående nämnt endast två personer, som varit verksamma inom organisationerna under deras första tid nämligen Emil Odén och P. G. Gustafsson. Utom dessa anser jag mig böra nämna ännu några, som verksamt deltog i arbetet under den första verkligt svåra tiden. Av dessa ha åtskilliga numera

gått över gränsen till det stora okända, som t. ex. Herbert Johansson, Anton Olsson, Rickard Hedberg och Henning Olsson. Bland ännu levande kunna nämnas bl. a. F. E. Svensson och J. G. Palmberg, vilka särskilt under den första tiden visade mycken energi, då det gällde att, under stora svårigheter, hålla arbetarnas organisationer samlade.

ETT JUBILEUM.

Kumla Julblad har nu utkommit i tvenne decennier. Tjugo år är ju ingen hög ålder för en jultidning. För en publikation av Kumla Julblads med hänsyn till ämnesvalet unika sammansättning, torde det dock få anses anmärkningsvärt, att utgivningen alltsedan starten 1930 kunnat ske utan avbrott. Men det synes vara med Kumla Julblad som med floderna. Tillflödena öka i antal ju längre floden hinner i sitt lopp.

Intresset från allmänhetens sida har glädjande nog med varje årgång stigit. Första årets upplaga uppgick till 700 ex., årets rekordupplaga räknar 3.300 ex. Det är 10 % mera än 1948, men då nödgades tyvärr många av julbladets vänner bli utan eller låna ett exemplar.

Inför 20-årsjubiléet vill utgivaren framförallt rikta ett särskilt tack till julbladets outröttlige vän och främjare, intendent Henning Julin, Stockholm. Honom tillkommer äran av den goda renommé, som kommit julbladet till del från kulturellt håll, inte minst i Stockholm. Han har under en lång följd av år berikat tidningen med ett stort antal värdefulla artiklar, bl. a. den på omfattande forskningar uppbyggda serien om Kumla kyrkas byggnadshistoria. Till fröken Anna Persson, Odensbacken, skofabriksarbetare Hugo Ericsson och bokhandl. Algot Dohlwitz, samt övriga minnesgoda medarbetare, framföres också ett tack för visad välvilja och för återkommande uppskattade skildringar av olika slag.

Till sist ber jag att även få rikta ett tack till julbladets tiotusentals läsare och till annonsörerna för visat intresse och för god uppmuntran under år som flytt.

Utgivaren.

Vänd Eder med förtroende till oss

när det gäller RESEFFEKTER * * DAMVÄSKOR * * HANDSKAR
SKINNKLÄDER o. dyl.

Severins Trädgårdsg. 9 - Kumla
Telefon 710 46

Minnen från sekelskiftets Kumla

För Kumla Julblad

av *Elsa Harbe*, Hasselfors

Nu ska du opp — å så du — å så du —.» Den ena lilla grästovan efter den andra på Utsiktens*) gårdsplan hamnar i dockkärran medan ägarinnan stönar av ansträngning. En tant går förbi. »Vad håller lilla Elsa på me?» — »Gör fint till Biskopen kommer!»

Som de gamla sjunga, så kvittra de unga! Man var i prästgården ivrigt upptagen med förberedelserna till biskopsvisitationen 1897. I kyrkan städades under unge pastor Johannes tillsyn. Nu skulle han ta itu med att undersöka de rester av gamla skulpturer, som alltid legat i skräprummet till vänster i vapenhuset. Förmodligen rester från den gamla medeltidskyrkan. Ingen hade brytt sig om »skräpet» förut, men nu skulle det sorteras upp och ställas i ordning! Men vad vill detta säga? Ingenting finns kvar! Unge pastorn letar förtrivlat — inte ett spår! Det hade varit torrt och bra att tända med i kyrkkaminen — det gamla skräpet. Upptäckten grep honom som en pinsam personlig förlust, som aldrig upphörde att gräma honom. Varför hade han inte letat reda på detta förut — han borde ju kunnat förstå, att det ingen tar hand om, det försvinner. Han hade tagit för givet att det skulle ligga kvar — men nu var det för sent. De gamla minnena var borta för alltid. På botten i ett skåp fann han till slut ett par broderade tygbitar, fragment efter kyrkliga textilier. När Biskopen kom fann han dem intressanta nog att tagas med till Strängnäs. Och så försvann också detta minne från Kumla gamla kyrka, visserligen på ett hedersammare sätt, men det var en klen tröst!

Men låt oss återgå till visitationen! Mänskligt nog har jag personligt minne enbart av min egen insats — jag drog upp ogräs! Men förmodligen ansågs något vidare ingripande från min sida inte behövt vid detta högtidliga tillfälle. Men att Biskopens besök längre fram flerfaldiga gånger talades om i familjen, det har jag i tydligt minne.

Biskop Ullman var en vördnadsvärd prelat, som trivdes med ceremoniosa och cirklade umgängesformer och gärna såg att hans besök fick glans och festivitas över sig. Kanske fann han det hela allt för enkelt och torftigt både i kyrka och prästgård, de yttre anordningarna motsvarade måhända inte vad han ansåg sig kunna

*) Mellan prostgården och yxhultsjärnvägen.

vänta av det stora pastoratet — vad vet jag — alltnog, H. H. Biskopen var inte på riktigt gott humör, och det var ledsamt, för även en biskop kan regeras av sitt lynne! Stämningen vid middagen i prästgården var tryckt, och bättre blev det inte när man efteråt samlades uppe på blå salen. Kaffet förmådde alls inte göra det gladare. Då fick unga fru Ida en uppfordrande och bedjande blick av sin kära svärmor. Ja, ja hon visste ju vad hon lovat, hon visste ju att var och en »måste tjäna med sin nådagåva» — och visst var det en gåva hon fått! Ögonblicket efter sitter hon vid taffelu. Hjärtat slår våldsamt. Med en kraftansträngning samlar hon sig, sluter ögonen, en blixtnabb bön om hjälp, och efter ett par lugnande ackord intonerar hon Månskenssonaten. Allt omkring henne försvinner — Biskopen — gästerna — hela visitationen med sina stora och små bekymmer. Stilla men ändå mäktigt ljuder de underbart sköna tongångarna genom salen. När sista ackordet omsider förklingat är det tyst och högtidligt som i en helgedom.

Men plötsligt bryts tystnaden! Med små hastiga steg, livlig som en yngling skyndar Biskopen över golvet. »Tack! Vilken överraskning, vilken angenäm överraskning! Just så skall den store Mästaren tolkas, varje nyans, varje ton kom till sin rätt! Jag tackar Er, min kära fru Falk!»

Nu strålade solen från en molnfri himmel, den kritiska stämningen var förbytt i idel välvilja. Många år senare fick Mor upprepade gånger personliga hälsningar med tack för den oförgätliga aftonen i Kumla prästgård.

Välsignade Beethoven!

Vad är egentligen »yste» för något?»

Lilla mamma Lotten lyfte avvärjande sina händer mot sin kära sonhustru, som slagit sig ner mitt emot henne vid matsalens övre fönsterbord. »Söta lilla Ida — vad du gör ställ inte till med det! Jag har aldrig haft det, jag tycker det är så pinsamt om någon skulle känna det som ett tvång att komma. Jo, ser du, man ställer till ett slags kafferep, men alla som kommer ska ha mjölk med sej — och så görs det ost, det är visst rätt vanligt, men jag har som sagt aldrig haft det.»

»Kära Mamma, var inte orolig, jag har ingen tanke på att ställa till yste, men Gustaf Persmor ska' ha' och jag undrade hur det går till.»

ALLT I BLOMMOR för julbordet.

Hyacinter, Tulpaner, Bordsdekorationer m. m. Årstidens krukväxter och snittblommor
Beställningar av olika blomgrupper mottagas

Blüchers Blomsteraffär, Kumla

Köpmangatan • Tel. 703 13, Bostaden 702 19

Säg det med Blommor!

Marknad i början av sekelskiftet
(Kortlet taget från kyrktornet)

Unga fru Falk reste sig upp, nickade vänligt till sin svärmor och gick tvärs genom trädgården hem till Utsikten. Fjorton dar senare höll hon i alla fall sitt första yste. Så kan det gå!

Förhistorien har jag hört berättas så: Någonstans ute i socknen var det begravning och »unge Falken» var med. När han gått hem från sorgehuset kom flera av de närvarande överens om att det skulle vara bra roligt att gå till det unga prästfolket på yste. Måntro nån ville varsko, så att man kunde få dag bestämd? Jo, den snälla Maria Jonsson, som var kokerska hos gamle Falkens, hon kunde nog ordna den saken.

Så kom det sig, att fru Ida en dag styrde sina hastiga steg förbi prästgården ner till den gemytliga faster Hanna, som på den tiden bodde i Nilssons tornbeprydda villa mitt emot Fosselius' bod, och därför av sin broder Axel fått tillnamnet Tornfalken.

»Kära Faster! vad ska jag ta' mig till? Dom vill komma på yste. Hur ska jag reda upp det, Mamma Lotten säger att — — — —

»Ska du ha yste?» Faster Hanna slår förtjust ihop sina händer. »Kära barn, så trevligt, så roligt! Du får låna min Augusta, vi ska nog hjälpa dig! Så ska du tala vid Lars Jonas Ida och Erik Anders Emma, de hjälpa dej nog med att göra osten, och ostkorgar ska du låna och kakor ska vi baka, så trevligt, så riktigt trevligt!

Som i en dunkel dröm minns jag hur det bakades i prästgårdens bagarstuga nere i parken, men något klart minne har jag inte av våra ysten, förrän vi flyttat ner till Bloms gård i byn. Då var ystet höstens stora evenemang motsatt med spänning och förväntan. Dagarna förut, medan de stora arbetade för fullt med bakning av vetebröd och sockerkakor, pepparkakor och spritsar, löv, judebröd och prästgårdsbröd sändes jag

ut för att låna ostkorgar. »Mamma hälsar och frågar om vi möjligen skulle kunna få låna en ostkorg, för vi ska ha yste?» Jo då, hos kyrkvärden Lars Anders fick jag t. o. m. ett litet utskuret ostkar av trä, som jag än har i behåll. Osten blev stor som en ordinär tvål, men det var min ost!

Så kom den stora dagen! Allt var pyntat och fint, på spisen stod en jätte-kaffepanna i högsta beredskap, faster Hannas Augusta sken i kapp med den, och i Bloms brygghus var allt ordnat för ostberedning.

Redan kl. 7 kom den stora fentjolitersflaskan från Säbylund som god etta, och Per Erik i Blacksta nickade vänligt när han lyfte ner en redig flaska från vagnen, han tog den med när han i alla fall skulle vägen fram, fruntimren skulle komma senare.

Och så kom de troppande, ensamma eller i sällskap och snart surrade det som i en bikupa och raden av mjölkflaskor på södra gaveln blev allt längre. Jag går ut och tittar ett slag! Så många lustiga flaskor! Somliga är faktiskt lika tanterna själva — lika trevligt trinda och svarvade i fason och de skina så glatt i koppar- eller mässingsglans.

Därinne pågår kaffedrickningen som bäst, se'n ska Pappa ha en andaktsstund, Mamma sjunga och spela Davids psalmer och vi allesammans ur Sions Toner: Blott en dag — Alla Herrens vägar äro, och Jag kan icke räkna dem alla — det var Mammans älsklingsångar.

Just som jag kommer in igen står en glad och fryntlig tant och dunkar pappa i ryggen med ett förtjust: »Ja, si, kunde ja inte de tro att Johannes och ja hadde samma åratall!» Se, de hade nog kommit underfund med att de varit skolkamrater för den där unge läraren Kjellström, som var så snäll, men dog så ung.

Så festligt allting var! Om en stund skulle de här

Förlovnings- och vigselringar

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Väggur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas

A/B Elias Englunds Guldsmedsaffär

KUMLA - Telefon 703 01

tanterna gå och nya komma i stället, allt intill sena kvällen! Ett år räknade Pappa ihop det till 80 tanter på en dag — och i alla fall kom det »ströfall» dagarna efter av sådana, som fått förhinder eller inte haft reda på dagen. Och då kom det inte mjölk utan behändiga lockkorgar med ägg eller frukt.

Andra dagen kokade Erik-Anders-Emma mesost av vasslen. Jag kunde aldrig förstå att någon kunde överleva att stå och röra i en gryta en hel dag, men tant Emma överlevde, och resultatet blev härlig mesost i alla koppar och pytsar som huset ägde. T. o. m. katten snöt till sig mesost. Uppe på vinden skötte Mamma ömt sina ostar. Ett år minns jag att det låg 14 st. i rad, men då räknades ju min lilla ost för att vi skulle slippa olyckstalet. Det var ett ovärderligt tillskott för vårt hushåll, som skulle klaras av på en årsinkomst av 1.200 kr., utan några naturaförmåner. Nu kunde vi t. o. m. skänka julost både till farfars och fastrarna, och det var inte litet rart!

Hösten 1903 blev ystet en stor besvikelse. Just som allt var i ordning kom syster Ruth hem från Örebro, sjuk i difteri! Hon och Mamma isolerades på övre våningen, jag och guvernanten förpassades till farfar och farmor. Den snälla Johan-Pers-Anna, vår granne, åtog sig ystet hemma hos sig. Mamma tackade och vinkade från sängkammarsfönstret och allt var ganska ängsligt och ledsamt. Vi försökte trösta oss med att nästa år skulle det nog bli som vanligt igen — men nästa år hade vi inte längre vårt hem i Kumla, och så var det roliga slut!

Sommaren 1901 var varm och torr, så torr att några välvilliga, eller affärsbegåvade, personer började fundera över om det inte skulle vara möjligt att anordna bad. Tänk, kallbad i Kumla! Varmbad kunde man ju få vid Stene brunn, men kallbad!

Vem eller vilka, som omsatte denna människovänliga tanke i handling vet jag inte, men ett kallbadhus blev det vid Blacksta. Nå, kallbadhus låter kanske en smula för storslaget, men en badmöjlighet blev det i alla fall: en bassäng innanför ett högt skyddande plank. Kom inte med någon insyn! Man kunde springa runt bassängen på ett ordentligt trägolv och efter ena långsidan fanns det avklädningshytter under tak, två stora öppna och i mitten flera små bås med dörrar, men för den avskildheten fick man betala 20 öre. de gemensamma hytterna kostade bara 10. Olika tider för herrar och damer, naturligtvis. Det hela sköttes om och övervakades av den närbelägna gårdens ägare, Fabian Vidlund.

Hit åkte man ända från Säbylund. Var badlämplig dag svängde den gula vursten med glada ungdomar in på vår gård och tog upp oss tre fruntimmer. (Ja, om Ruth och jag gjorde skäl för benämningen kan ju diskuteras.) Jag hade alltid min bestämda plats på tvären nedanför kuskbocken. Där var rysligt roligt. Badkläder besvä-

rade vi oss inte med, men för all del badlakan, som man strax efter badet svepte in sig i, åtminstone om man var äldre och mer prudentlig. Medan man badade kunde ingen ana hur man var skapad, så fullständigt skyld var man av det brungula vattnet — en högst anständig naturens ordning.

Jag minns än en fm., då vi kom introppande just som damernas tid började. Gränsle över en av de stockar, som gick tvärs över bassängen, satt Vidlund, ivrigt sysselsatt med att spika fast något. Vi hälsade och fortsatte upp i avklädningshytten. Då hördes plötsligt ett ängsligt rop. Vad var det? Trillade Vidlund i? Nej då, han bara ropade ett bevekande: »Damerna ska vara så snälla å inte klä av sej förrän ja har fått gå min väg!»

Halvt roade, halvt förnämade tittade de stora på varandra! Vad tog Vidlund dem för? Det skulle väl aldrig fallit någon in att så mycket som dra broschen ur den höga bluskragen förrän Vidlund slutat att spika upp sin hygieniska uppmaning: Spotta inte i vattnet! — och försvunnit ut genom dörren.

O, sena tiders barn! Så badade vi i Kumla vid seklets början.

Den 2 juni 1903. Tänk en sådan tur, att liljekonvaljerna kom så tidigt det året! Nu kunde ungdomarna på Säbylund plocka stora buketter och t. o. m. binda »50 år» inom en krans av bara konvaljer, som var Tant Ellens älsklingsblomma. Av de sex ungdomar, som vid denna tid hade sitt hem hos familjen Lewenhaupt, kallade fyra henne för Moster Ellen och två sade Faster Ellen, men en mor var hon för dem alla. Och nu skulle hon hyllas på femtioårsdagen! Så spännande det var. Redan tidigt på morgonen hämtade Göransson oss för att Mamma skulle inviga orgeln, som var den stora överraskningen. Födelsedagarna på Säbylund firades efter en viss ritual. Alla familjemedlemmarna samlades, födelsedagsbarnet infördes och mottogs med ett ljuderligt gratulerande. Så följde presenterna helst åtföljda av verser, om än aldrig så enkla, och sen kunde resp. födelsedagsbarn den dagen betrakta sig som familjens medelpunkt.

Och en femtioårsdag, den måste få en särskilt högtidlig prägel.

Jag minns hur vi samlades i övre vestibulen. Mamma vid orgeln, som kvällen förut i all hemlighet placerats i trappavsatsen. Så intonerade hon melodin till ps. 33 (Jag lyfter mina händer). Den kunde alla, och så stämde vi in i en för dagen författad hyllning, just som födelsedagsbarnet trädde ut genom dörren längre till vänster. Vad hon blev rörd och glad, en orgel hade länge varit hennes önskan. Sen förflöt dagen under den gladaste stämning. Släktingar och barndomsvänner voro samlade. — Den siratliga fröken Nina von Engeström kom med hemvävda gåvor från sin berömda vävskola i Örebro.

Skrivställ, Ramar, Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor

Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar m. m.

Dohlwitz Bokhandel

Telefon 700 36

BOKEN

— bästa gåvan

Hagedalsvägen vid sekelskiftet

På em. gavs stor middag. Det var roligt att titta på de sista förberedelserna. Jag fick följa med och se på när farbror Eugène valde ut och satte in de hullingsförsedda rullarna i stora salsklockan, som sen spelade så fint under middagen. Mäntro den gamla klockans spröda toner kan höras än — eller överröstas den av en modärn radio? —

Det stora hästskobordet dukades av Holm och de alltid lika propra och nystärkta husorna Anna och Mia. Holms bleka ansikte var för mig den personifierade högtidligheten. En gång frågade jag mamma hur det kunde vara möjligt för Holm att aldrig ändra en min, när han serverade. Hon sa, att det berodde på något som kallades självbehärskning, och jag förstod att det var något högst imponerande.

Med hastiga, nervösa handrörelser lade värden själv ut placeringskortet. På ett stod Anne-Margret Mannerfelt. Hon var en ung, glad och nyförlovad släkting till förvaltare Mannerfelt. 44 år senare återsåg jag henne som fryntlig prostinna på ett prästfrumöte. Genom skrifter och föredrag är hon nu känd och bär namnet Anne-Margret Murray.

Hemlivet på Säbylund präglades av kultur och förfining. Husfaderns litterära och vetenskapliga intressen dominerade, och han stod i ständig kontakt med den akademiska världen. För egendomens skötsel stod däremot både han och hela familjen fullständigt främmande. Förvaltare Mannerfelt fick bära hela ansvaret på sina breda skuldror.

Ungdomarna fann nog ibland »Morbror Eugènes» bildningsintresse ganska påkostande och högläsningen i salongen om kvällarna mer tålmodsprövande än intressanta. Så hände en gång, när föreläsaren, för att

pejia sina åhörarens uppmärksamhet, avbröt läsningen med ett: »Nå, här höra vi nu att japanerna äro ett lojalt folk, vad betyder lojal, Carl?» Och svaret kom i sömning och uttråkad ton: »Å det betyder väl att dom ä loja.» Under sommarlovet brukade en informator övervaka ungdomarnas ferieläsning. Jag minns en mörklagd ung man, spotsk, intelligent och överlägsen. Nonchalant pekade han ut växter lämpliga att pressa. Själv hade han ett herbarium på 4.000 nummer, men hade lagt botaniken på hyllan för att istället ägna sig åt fysik och kemi. När de övriga ungdomarna spelade tennis föredrog han att som åskådare iakttaga »de kurvor, som bollarna beskrevo i luften». På hösten tog han studenten, en termin före sina klasskamrater, som han varken hade tid eller lust att vänta på. Nu är hans namn världsberömt: Nobelpristagaren The Svedberg.

Och så till sist ett minne, eller rättare sagt minnet av ett minne. Det tilldrog sig så tidigt att det för mig är som en dröm.

Vi stå, två små flickor, min syster och jag framför ett av de vita skåpen i Kumla prästgårds matsal. En gammal man, Guds sändebud till Kina, Hudson Taylor, går omkring och säger farväl. När han till sist kommer fram till oss lägger han sina händer på våra huvuden och läser stilla välsignelsen. Strax därefter är han borta, men minnet har följt mig genom livet som en vänligt lysande stjärna långt borta vid horisonten.

Skagershults prästgård i aug. 1949.

Elsa Harbe, f. Falk.

KULLBERGS EFTR.

Sture Melander

KUMLA

Telefon 700 60

Specialaffär i MANUFAKTURVAROR, GARDINER
SYBEHÖR OCH DAMEKIPERING

Ärkebiskop Olaus Magnus
Efter en minnesmedalj av skulptören
Gösta Carell 1948.

CARTA MARINA

Korta uppgifter om en märklig karta och dess upphovsman

Av folkskoll. Ivar Björklund, Kumla

Åt 1539 utkom i Venedig en karta med beskrivningar över Nordens riken. Påven Paulus III hade utfärdat tillståndsbevis för såväl denna karta som en geografi över länderna »under Karlavagnen» d. v. s. länderna i det tämligen okända yttersta Norden. Utgivaren av de båda verken var Olaus Magnus Gothus från Linköping och arbetena utfördes genom välvillig bekostnad av patriarken Quirinius av Venedig.

Denna Carta Marina kan faktiskt betecknas som Nordens första karta, då det icke tidigare förekommit någon exakt kartläggning av dessa länder. På denna karta är det första gången Östersjön och Finska viken framställes i sin ungefärliga form. Det kan förefalla besynnerligt för oss nutidsmänniskor att se den mängd bilder och tecken varav kartan vimlar och över huvudtaget hela det kartografiska framställningssättet, men vi böra komma ihåg att det ligger över 400 år mellan denna karta och vår tids förnämliga kartografi. Kartan är rik på såväl namnuppgifter som bilder belysande de olika landsdelarnas etnografiska och politiska egenarter. Utan svårighet finna vi Kumla utsatt med den tidens stavningsätt, CVMBLA jämte bilden av en kyrkobyggnad. Söder om Kumla finnas en del fyrkantiga och runda tecken. I en förklaring i nedre vänstra hörnet av kartan anges detta betydligt rika silver- och järnfyndigheter. Orden ARGETVM och FERRV intill tecknen bekräftar samma sak. Det syftar givetvis på Lerbäck och den s. k. Södra Bergslagen. Om bautastenarna säger Olaus Magni i nyssnämnda förklaring att det är »Minnesstenar å vilka förfädernas bedrifter förtäljas i gotiska bokstäver».

Det kan vara av intresse att veta vem denne Olaus Magnus Gothus var, som ägde en så ingående känedom om dessa nämnda såväl som övriga bygder. Han var född i oktober år 1490 i Linköping som andre son till Olaus Magnus Gothus, medlem av vällovliga skomakareskrået (Gothus = östgöte). En äldre broder. Johannes var född två år tidigare. Båda bröderna skulle inför eftervärlden göra anspråk på titeln: Sveriges siste katolske ärkebiskop. Johannes Magnus var nämligen den siste av landets konung utnämnde, medan Olaus Magnus utnämndes av påven till sin broders efterträdare, då denne dog år 1544. Men han kom aldrig i tillfälle att tillträda sitt ämbete. Båda bröderna dog i landsflykt, en följd av deras ställning till reformationen

i Sverige. Olaus var en ovanlig begåvning och har betecknats som vårt lands främste kulturpersonlighet under 1500-talet, en sak som ej har med den påvliga äran att göra. Han kom aldrig att utöva annat än kanikens (domprostens) värdighet i Strängnäs under sin broders biskopstid, trots att han var brodern överlägsen i fråga om begåvning och allsidig bildning. Som domprost i Strängnäs hade han säkerligen även tillfällen till kontakt med det dåtida Kumla. Redan som 14-åring hade Olaus företagit en resa ända till Oslo och före de teologiska studiernas fullbordande hade han haft tillfälle att företaga olika utländska resor. I hans »Historia» återges många intressanta uppgifter från dessa resor. Under sin kanikstid i Uppsala erhöll han av påvliga legaten Arcimboldus,^{*)} avlatskrämaren, det betydelsefulla uppdraget att genomresa hela Norrland för att visitera församlingarna och verka för den kristna tronns bevarande. Med båt, med klövjuhäst och även till fots färdades han genom de avlägsnaste bygder och utfrågade därvid befolkningen överallt om deras levnadsförhållanden och upptecknade allt med både text och bilder. Hade han nämligen redan då sitt blivande livsverk i tankarna, sin Carta Marina och sin »Historia de gentibus septentrionalibus»?

Före sin landsflykt hade de båda bröderna fått utföra flera betydelsefulla uppdrag på kung Göstas befallning, vilka blevo av stor betydelse för vårt land. Men de blevo illa lönade. Redan 1526 framtog konungen Johannes hans ämbete och skickade honom i landsflykt. Vid denna tid befann sig Olaus i Danzig och till honom flydde den fördrivne ärkebiskopen. När Gustav Vasa år 1530 även konfiskerat allt vad Olaus Magnus ägde i Sverige, började en svår tid för de båda bröderna.

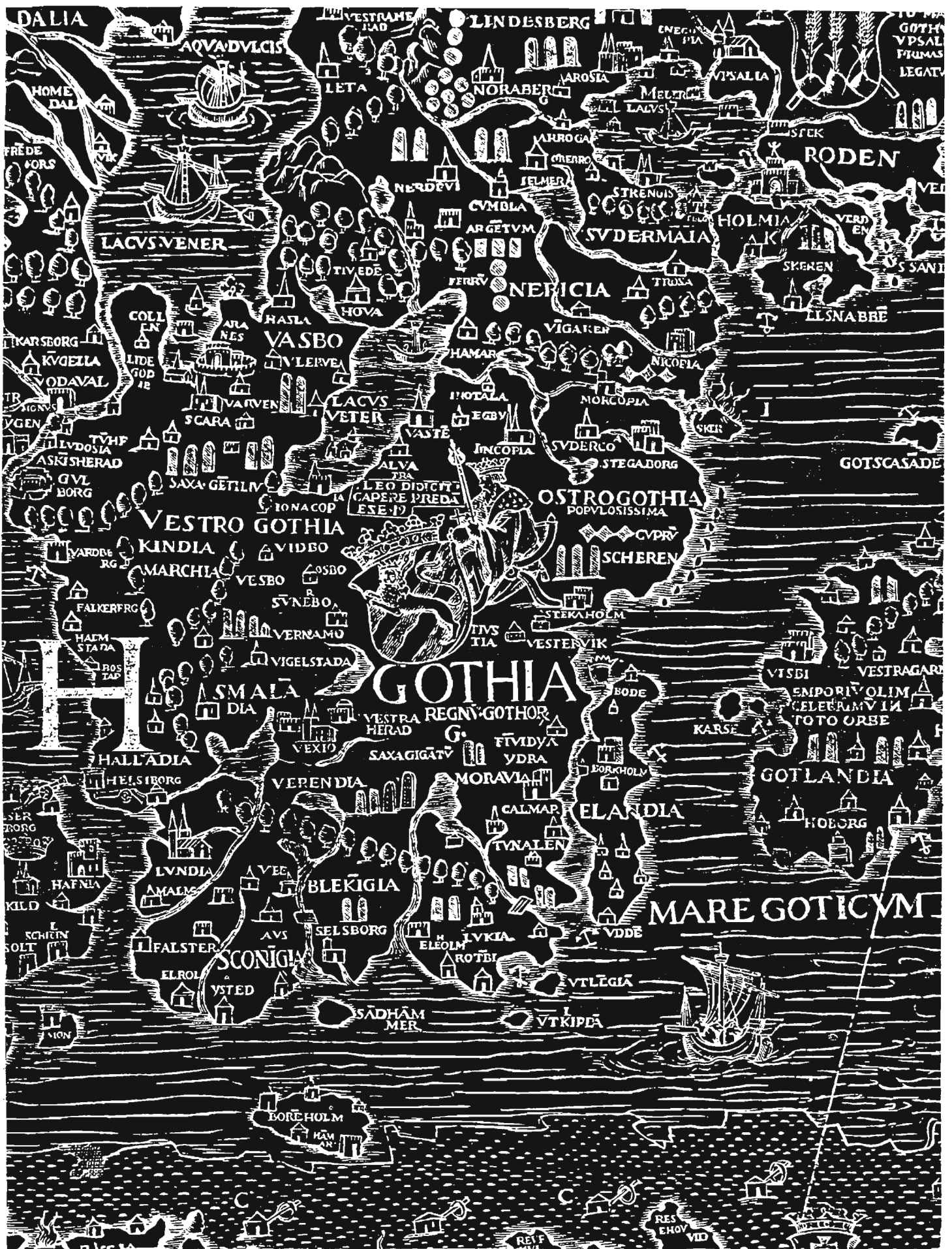
Omsider fingo de båda bröderna en fristad hos förutnämnde Quirinius. Hos Olaus brann fosterlandskärlekens låga fortfarande lika varmt och nu tog hans båda arbeten om Norden, kartan och boken Nordens Historia form. Med ekonomiskt stöd av sin välgörare fick Olaus Magnus nu sin Carta Marina färdig 1539 jämte en liten bok på latin, italienska och tyska, vars titel lydde: »En liten bok, som närmare förklarar en karta över Nordens kalla, bortom germanska havet belägna länder, vilken framställer dessas ytterst märkvärdiga, förut varken av greker eller latinare kända naturunder.» Så småningom föll glömskans dunkel kring detta verk (Forts. å sid. 43.)

*) I »Kumla kyrkas räkenskapsbok 1421—1590», utgiven 1946 av Jonas L:son Samzelius, finner man på sid. CXIV att enligt meddelanden av prosten P. A. Nyström, kyrkoherde i Kumla 1752—1758, skulle i klockstapeln av sten ha funnits ett rum efter avlatskrämaren Arcimboldus, som påtagligen besökt Kumla.

NY TELEFONKATALOG för Kumla utkommer i början av år 1950

Annonsera i katalogen! Annonser mottagas av Överkonstapel Elis Levin.

Ev. ändringar kan göras i Dohlwitz Bokhandel

Detaljbild ur Carta Marina, visande sydöstra delen av Sverige.

EBBA LUNDHOLMS EFTR. - Tapiseri- & Kortvaruaffär

Telefon 702 06 REKOMMENDERAS för julinköpen

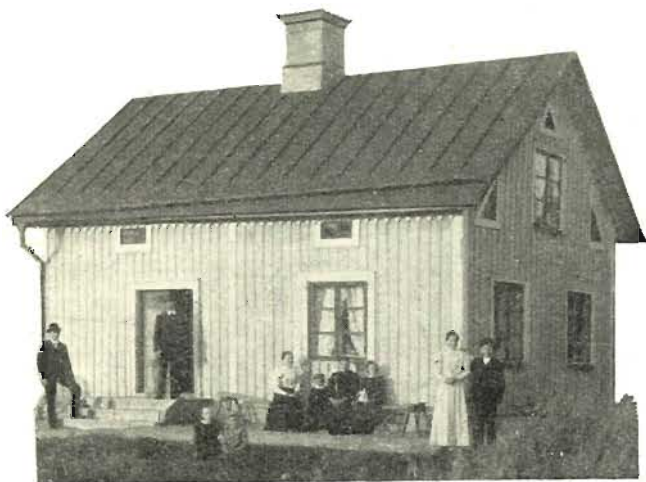
Gustaf Viktor Öhlin

Stationssamhällets förste smed

Av Nils Helander

Ännu vid senaste sekelskiftet var så gott som allt arbete i verkstäderna i Kumla hantverksbetonat. En och annan maskin hade dock spårats upp av de mera företagsamma mästarna och väckte genom sina underliga prestationer en med fruktan blandad förvåning bland gesäller och lärlingar. De mera förutseende bland hantverkarna anade också, att deras suveränitet var hotad. Maskinerna skulle tränga tillbaka hantverket och konkurrensen skulle hårdna. Till förfång för kvaliteten menade man.

Visst blev också Kumla de första årtiondena in på nya seklet starkt industrialiserat. Men hur snabbt det än gick med den tekniska utvecklingen, så visade det sig likväl att hantverket alltfört hade sin säkra plats vid industriens sida. Goda bevis för detta påstående finner man i den minnesskrift, som Kumla Fabriks- & Hantverksförening gav ut i mars i år med anledning av sitt 25-årsjubileum. I denna skrift träffar man också på många hantverkarnamn från det gamla stationssamhället dagar. Kumla Julblad har under sina tjugo år haft nöjet att i ord och bild få presentera de flesta av de i minnesskriften omnämnda fabrikanterna och hantverkarna. En av dem, som hittills saknats, men som äldre Kumlabor säkert minnes, är smeden Gustaf Viktor Öhlin.

Bostaden vid Hagendalsvägen På trappan G. V. Öhlin
(Kortet taget i slutet av 1890-talet)

Gustaf Öhlin (1849—1932)
och Mathilda Sofia Öhlin
(1847—1919)

Öhlin var född i Nynäs, Ekeby socken 1849. Som många andra samtida tog han värvning vid Närkes regemente på Sannahed. Under flera årtionden, mestadels dock under kortare perioder, tjänade han kung och fosterland som gevärhantverkare vid regementet. Under vistelsen på Sannahed besökte Öhlin ofta Kumla station. Vid dessa besök hade han förmodligen kommit underfund med att både där och i den omkringliggande jordbruksbygden fanns framtidsmöjligheter för en duk-tig smed.

Och 1875 blev Öhlin kumlabo. Vid det nuvarande torgets östra sida byggde han smedja och ett stycke längre åt öster bostad. Det dröjde inte så länge förrän Öhlin fick se sina förväntningar infrias. Lantbrukarna från Kumla och socknarna runt omkring fick snart reda på adressen till den nye smeden, och så småningom blev det allt sämre med utrymme på gården mellan smedjan och bostadshuset. Det var mest plogar men även andra redskap, som efter hand skulle in i smedjan för tillsyn.

Äldste sonen Gustaf fick redan i tidiga år hjälpa till i smedjan. Öhlin hade gjort en pall åt den lille smeddrängen ty utan denna räckte pojken inte upp till bälgens handtag. Många av Öhlins bekanta tyckte nog, att Gustaf kommit i lära väl tidigt, men far behövde hans hjälp. Och pojken tycktes må väl av arbetet.

Marken utanför smedjan var vid denna tid ofta vattensjuk. Grus slösade man inte med, vare sig här eller på vägarna i samhället. Den nära liggande grusåsen med sin rika vegetation var ännu orörd. Öhlin kunde lika litet som någon annan »stationare» drömma om att åsen innehöll så fantastiska massor kvalitetsgrus

Hela familjens julklappar

går lätt att välja i vår stora
sortering av lämpliga
presenter

Svärd's Färnhandel

Telefon 700 67, 714 33

Byrsta sångförening

Stående fr. vänster: Josef Gustafsson, Erik Olsson, Anna Larsson, Arvid Andersson, Anna Carlsson, Gustaf Larsson, Greta Ström, August Fransson, Ester Andersson, Lars Eriksson, Agnes Larsson.
Sittande: J. E. Åcrantz, Agda Åcrantz, Jacob Janson, Olga Jansson, Gustaf Gustafsson.
Nederst: Anna Pettersson, Elin Larsson, Edith Williamsson, Anna Persson.

Föreningen bildades 1906. Dess ledare var folkskolläraren Jacob Janson. Sangarna medverkade huvudsakligen vid Byrsta missionsförsamlings gudstjänster. Under direktör Adolf Andréns tid deltog sångföreningen även vid framförandet av oratoriet »Paulus» i Kumla kyrka. När Stene skolorhus 1909 invigdes, medverkade föreningen också med sång.

En och annan gång företogs sångarfärder t. ex. till Hålahults sanatorium.

Denna sångförening var dock icke den första i Byrsta, där en missionsförsamling hade bildats 1862. Redan på 1890-talet fanns en sångförening under ovannämnde ledare. Av denna första förening finns nu blott en medlem kvar, den 83-åriga fröken Anna Karlsson, Åbytorp. Hon talar ännu med värme om den första tiden.

Efter Jacob Jansons bortgång 1915 nödgades föreningen av brist på ledare tyvärr upphöra med regelbunden verksamhet.
 Agda Åcrantz.

och inte heller att Kumla genom grustaget skulle få en så fruktansvärd skönhetsfläck. Men Öhlins samhälle hade också en »skönhetsfläck» av annat och vidrigare slag, nära intill hans arbetsplats. »Pesthärden», det djupa avloppsdiket, passerade torget med sträckning över Hagendalsvägen söderut till Prästgårdsskogen.

De första åren i Kumla hade Öhlin till granne ingenjör Joh. Persson. Denne flyttade eller rättare rullade senare sin verkstad till en nyinköpt tomt Almnäs, där Pomona nu har sin frukt- och konfektyraffär. Ett par plåtslagare, Engelbrektsson och Persson, hade verkstad hos Öhlin och bostad över smedjan. De hjälpte också Öhlin med diverse arbeten.

År 1900 flyttade Öhlin till Hovsta, där han fortsatte smedyrket ännu ett par årtionden. Sina tomter och

fastigheter i Kumla sålde han till handlanden A. G. Ekman. Köpeskillingen var 5.600 kronor. Som gevärs-hantverkare fortsatte han till pensionsåldern. Från Vadstena krigsmanshuskassa erhöll han de första åren en årlig pension av 24 kronor. Med åren höjdes den mer och mer, så att sista pensionen Öhlin lyfte utgjorde 400 kronor. Hans soldatboställe låg i närheten av järnvägsövergången vid Via. Där bodde han emellertid aldrig.

Öhlin förunnades att i likhet med de flesta av sina samtida hantverkare i Kumla uppnå en hög ålder. Han avled nämligen först 1932 i 83-årsåldern. Sonen Gustaf arbetar alltjämt i faderns yrke i Örebro. Ytterligare fyra av de sju barnen äro örebroare medan två äro bosatta i Stockholm.

A.-B. Olsson & Roséns Skofabrik

Tel. växel 710 01, 710 02

Specialfabrik för tillverkning av högklassiga, eleganta och moderna Mc Kay och randsyddas
 DAMSKODON

Makarna Anna Lovisa (1826—1907)
och Anders Nikolaus Billgren
(1822—1892)

”Mor blev åttiätt år — ingen hög ålder”

Ida Billgren, äldst i Kumla,
berättar om gamla tider

Offrade sin egen lycka för att
bistå sina sjuka föräldrar

Ida Billgren
f. 1856

Nere vid Änggatan i den minsta av stadens stugor bor 93-åriga fröken Ida Billgren, Kumla stads äldsta invånare. Hon har med undantag av sitt första år bott i den stugan hela sitt liv.

Fadern, smeden och hovslagaren Anders Nikolaus Billgren, föddes i Skåne 1822. Av hans gesällbok framgår, att han 1849 arbetade i Roskilde i Danmark. Till Kumla kom han 1852 och gifte sig två år senare med Anna Lovisa Jansson från Skogaholm. Vid Ängvägen byggde han den nämnda stugan samt en för länge sedan riven smidesverkstad.

Billgren hade i regel endast en gesäll. Någon längre kondition blev det sällan, ty smederna hade — liksom andra gesäller — oro i blodet, älskade att »vandra», och föredrogo därför kortare anställningar. »Under mina uppväxtår», säger Ida Billgren, »hade far säkert ett tjugotal olika gesäller, så jag är uppväxt bland karar».

Trots att Billgren var arbetsam och skötsam, var det fattigdom i hemmet. »Far måste först ha pengar till järn och annat som behövdes i smedjan, innan vi fick något hemma», omtalar dottern. B. lär ha gjort den första cykeln i Kumla, en tvåhjulig av trä och järn. Han tyckte om att plocka sönder och sätta ihop verktyg och redskap och var en omtyckt smed, redbar och godmodig. För den religiösa verksamheten hyste han intresse och räknades till prostens Falks bästa vänner. Prostens son Johannes, som först ämnade bli ingenjör, hjälpte under tonåren till i Billgrens smedja.

Det sagda och vad som följer, är resultatet av ett besök hos Ida Billgren, som julbladets utgivare i våras gjorde tillsammans med järnvägstjänsteman Arvid Sån-

nell. Syftet var inte att åstadkomma en intervju. Men när jag lyssnat en stund på den gamla och förundrats över hennes förmåga att berätta, gick det inte att motstå frestelsen att ta fram penna och anteckningsblock. Och nu får den vitala »tant Ida» ordet.

— Far hade aldrig gått i skola men ville gärna, att jag skulle lära mej så mycket som möjligt. Mor ville, att jag skulle hjälpa till hemma. Det var bättre än att gå i skola, ansåg hon. Jag fick med tiden bli fars »kontorist»; skriva räkningar och annat. På kvällarna pratade far och jag affärer ibland till sent på natten.

— Min lärare hette Kjellström. Han var bra men blev inte gammal. Vi samlade till en minnessten på hans grav nära prästgravarna. Vi hade lång väg när vi läste för prästen. Han bodde i Vesta, hette Norelius och var komminister. Läsningen ville han ha hemma hos sej; orkade ej ta sej till kyrkskolan. Vi var 93 flickor, två ända från Vallersta. De hade lång väg, över en mil.

— Det kunde i min barndom vara farligt att vara ute, sedan det blivit mörkt. Far höll också strängt på att vi barn skulle vara inne om kvällar. Mellan en del yxhultare och stationare var det ofta spänt. En kväll skulle jag gå till station. Landsvägen var spärrad och bevakad av några bråkmakare. »Om ni är snälla och beskedlia, så släpper ni fram mej», sa ja. De gled genast undan och en av dom sa: »Bara för att du inte är uppkäftier, så får du komma fram».

— Det fanns få affärer i Kumla. Vi fick därför ofta fara till Örebro och handla. Far lejde då häst och vagn. Jag skulle med. Ibland hade vi med potatis till salu.

— När så mild vinter som i år kan jag inte minnas.

Bröderna Sandberg

MEKANISK VERKSTAD

GRUNDAD 1898

Tel. 701 13, 707 72

Arbörningar, Svarvningar, Fräsning, Borrning, Svetsningar, SKF kullager, Axlar, Remskivor, Kiltremmar
Tillverkar DJUPVATTENSPUMPEN B. S. K.
samt delar och tillbehör för »Velgers» halmpressar

Reparationer och nyttillverkningar efter insända mått och beskrivningar

Klappning vid »upprinningen» nordost om Kumla kyrkogård. Från vänster: Hanna Persson, Ida Billgren o. Augusta Lundberg. (Foto: K. Brydolf 1898)

I det stora karet till vänster hade kläderna i brygghuset »bykts på» med lut, kokt på björkaska. Med starka armar och stadiga klapprån slogs sedan under flitig sköljning luten ur. Torkningen skedde helst i solsken och måttlig blåst. Fortast gick den på våren, då luften är torrast. En storbyk var arbetsam, men gav i gengäld bländvita kläder, som i kislor och skåp utgjorde husmoderns glädje och stolthet.

För femti år sen hade vi en dag fyrti grader. Den dan skulle jag till Ångkvarn och mala. På den tiden fick man hjälpa till med malninga. De var snälla mot mej och lät mej få utträttat, så fort jag kom. Några bönder knotade. De var före mej. Men jag sa till dom: »Då ä inte ofta, som då ä fruntimmer här och mal». Mycket snö var det också den vintern. En dag nådde drivorna upp till hustaken.

— Jag var ofta vid Skogaholm och hälsa på. En gång var det nära att jag blitt kvar i Tisarn. Jag följde med en ångslup, som frakta malm till Åsbro. Blåsten höll på att vräka både oss och lasten i sjön, och det var ett under, att vi kom fram med livet. Då jag var ensam kvinna ombord, frågte de mej, om jag inte var rädd. »Då ä inte värre för mej än för er», fick dom till svar.

— Far blev inte mer än sjutti år. Var bröstsjuk och hade svårt, innan han fick sluta. Ja, mor hade inte det så lätt hon heller, förvärt som hon var. Kunde länge inte reda sej själv. Så bröt hon ena knät. Läkare fanns inte i Kumla. Att få hjälp från Örebro var för omständligt och för dyrt. Vid olycksfall sände man bud på en sjukvårdssoldat från Götabro. När regementet var på Sannahed, fick man hjälp av sjukvårdare där. Benbrotten blev misskötta och en plåga till döddagar. Ramla mor ner från stolen, kunde hon inte resa sej utan hjälp. Det var därför inte rådligt att lämna henne ensam. Ja, det var en svår tid för oss båda.

— Som ung arbeta jag med sömnad. Ibland hemma,

ibland hos familjer, ofta i prästgårn. Många år har jag tvättat. Först byktes kläderna i brygghusen. Sedan kördes dom ner till »upprinningen» på prästgårdens mark. Här klappade man och sköljde och sedan hängdes kläderna upp för torkning. Under vintern var tvätten ett hårt arbete. Kylan gjorde ibland stora isklumpar av kläderna. Då fick vi vänta på bättre väder. För att hindra klädstöld, ordnades med vakt. Det hände också nån' gång, att vi ramla i. På vintern var kanterna runt »sköljbaljan» hala, så det var lätt att slinta. Det var ju inte så djupt, att man kunde drunkna. Men det var otäckt ändå. Vi hade dessbättre inte långt hem till mej för att byta och få en kaffetår. Arbetsdagen var lång, många gånger från 4 på morron till midnatt. Betalningen var 1 krona och maten samt en kaka bröd när hela tvätten var färdig. Upprinningen försvann vid Kumlasjöns tillkomst. Vattentillgången var riklig, även under mycket torra somrar.

Ida Billgren har ett gott minne. Då man hör henne skildra episoder från sitt långa liv och hon därvid anger inte bara årtal utan även månad och dag, frestar man att tro, att den gamla misstar sig. Hon tycks dock vara säkerheten själv, att döma av uppgifter, jag kunnat kontrollera. Hennes stora intresse har varit läsning. Mycket har hon också hunnit med i den vägen. Ännu i 80-årsåldern hände det, att tant Ida låste dörrarna och inte lät sig störas. Då hade hon nämligen fått tag i en bok, som hon föresatt sig att sträckläsa, sak samma om sidantalet var 200 eller 300. Sedan tyckte

A. B. KUMLA KARTONGINDUSTRI

Tillverkning av

Sko- och Konditorikartonger

Tel. KUMLA 702 85

Filialen ÖREBRO 154 18

Ida Billgren och hennes stuga vid Ängvägen

hon om att få recensera boken för vännerna. Och det gjorde hon på ett mästertligt sätt. Numera kan hon inte hänge sig åt sin gamla hobby. Synen är förlorad. Hörseln är ännu relativt god på ena örat, men det andra är »tillbommat», som hon säger. Hon får dock stundom besök av vänliga människor, som läser för henne och söker förströ henne på bästa sätt.

Ida Billgrens liv har inte saknat sitt tragiska kapitel. Som så många andra hemmadöttrar fick hon, enda dottern, offra sin egen lycka, för att bistå sina gamla och sjuka föräldrar. De behövde ju så väl hennes hjälp, och Ida kunde ej svika dem. Fästmannen reste till Amerika, och hans käreastas lott blev nu att vandra ensam under ett mer än för de flesta långt tillmätt jordeliv.

Medan Ida Billgren ännu var i stånd att försörja sig, oroade hon sig ibland för framtiden. Fattig, ensam och utan anhöriga, skulle hon väl till sist som så många likar nödgas hamna på fattighuset. Hon var också ganska tidigt förtrogen med hur fattighjonen, som de kallades, hade det. Fattigstugan låg ju så nära hennes hem. De som där bodde var också ömkansvärda. Av de tilldelade råvarorna fick de i regel själva laga sin mat. De matfriska gjorde snabbt slut på sitt förråd och tiggde sedan av de sparsamma, med påföljd att till sist alla, innan ny ranson kom, var utan mat. Så blev det gräl och slagsmål, vilket även kunde förekomma av annan anledning. I våra dagar har man dessbättre en mera humanitär inställning mot de hjälpbehövande. Alderdomshemmen äro i regel trivsamma och bjuda på god kost och vård. Men för Ida Billgren, liksom för så många andra gamla, är fattigstuga och alderdomshem liktydiga begrepp. Hennes varma åstundan är att få sluta sitt strävsamma liv i sin egen lilla stuga. Var viss om, att denna önskan varit ett av hennes ständiga böneärenden till den Gud, som hon alltsedan ungdomen trofast tillbett. Ida Billgren har tillhört Kumla Missionsförsamling sedan 1883.

Grannarna visa tant Ida vänskap och stor hjälp.

Julens stämning

Var ej för sträng mot julens veka stämning
uti dess ram av mörker och beklämning,
nämnd den ej blott en blek och sparad lämning
från gångna tiders sägentro och skrock.
Hur lätt vid julen vi till föga falla!
Och denna högtid, som vi barnens kalla,
har något med, som mäktar gripa alla,
hur klök och kall man annars synes ock.

Hur släkten flytt, hur sekler hunnit bölja
och gamla brustna former undanskölja
har julens ljus-rro fått vårt släkte följa
i vilka växlingar än färden gått.
Från dem, som slumra nu som mull och minne
den ärvt till oss med rot och källa inne
i blod och nerv, i drömmar, håg och sinne
och lever än, när vi bli skuggor blott.

Var ej för sträng mot julens veka stämning,
den krävs i hopat mörker och beklämning,
med rätta sparad som en vacker lämning
från längesedan döda fäders år.
Vad skulle gagna att blott kallt förgifta
en stämning, som hur tro och tankar skifta
och nya tider nya former stifta
från urgrå tid till fjärran framtid går.

Sixten Neander.

Hos makarna Sännells har hon länge haft ett andra hem. Deras vård om den gamla är en kärleksgärning, värd allt erkännande. Numera intar hon sin kost hos dem, men den kära kaffetären får hon dock i sin egen lilla kammare. De omtänksamma makarna S. ordna även detta, liksom ock att hon har varmt och trivsamt.

»Mor blev 81 år gammal, och det är ingen hög ålder», säger Ida Billgren. Själv tycker hon knappast, trots sina 93 år, att hon är gammal.

Vilken förträfflig lärarinna skulle inte tant Ida blivit. När man lyssnar till henne, är det som hörde man en gammal, intelligent lärarinna tala. Grubblar hon över att hennes begåvning svältföddes i sömmerskans och tvättgummans livsuppgift? Det är möjligt, ty förr klagade hon ibland över slitsamma arbetsdagar. Nu är hon nöjd och tacksam. Det framgår av de ord hon yttrade, när jag tog farväl: »Jag har aldrig haft det så bra som nu». När man hör den blinda och nästan döva åldringen tala så, röres man. Och blir eftertänksam.

N. H—r.

KUMLA GUMMIVERKSTAD

MANNE LARSSON

Tel. 70350, 71155

Bilar :- Bilringar :- Traktorringar :- Hästvagnsringar
Gummireparationer :- Bensin och Oljor

ALBERT HALLGREN

ETTÖRESTIGGAREN PÅ SANNAHED

ETT LIVSÖDE

Av Nils Helander

Per Albert Persson-Hallgren
1842—1911

Vem var Albert Hallgren? Ett omedelbart svar på den frågan är inte att vänta. Spörjer man däremot: Vem var »Ettöres-Hallgren», så erinrar sig många äldre kumla- eller hallsbergsbo och tiotusentals »livfotingar» och husarer genast ett original, som i årtionden vandrade omkring här i trakten och under sommartiden höll till vid militärlägren på Sannahed.

Enligt Hallsbergs församlings dopbok föddes Hallgren den 5 okt. 1842. Hans fullständiga namn var Per Albert Persson-Hallgren. Yrket angives i husförhörslängden som »f. d. garveriarbetare». Anteckning finns också om hans sinnessjukdom.

Hallgrens föräldrar voro välbeställt bondfolk. Fadern var rusthållare i Stora Älberg i Hardemo och ägde en gård där. Flyttade senare till Björstorp i Hallsbergs socken. Där föddes sonen Albert, som beskrives som en hurtig pojke. Redan som mycket ung fick han erfara, hur hårt livet stundom kan fara fram med människorna. En vinterdag befann han sig med tvenne bröder vid Hultsjön. Dessa ville att de över isen skulle ta sig till andra stranden. Albert varnade för den svaga isen och bad bröderna att med honom gå omkring sjön, istället för att riskera att aldrig komma över. Varningarna voro emellertid förgäves. Isen brast, när de två bröderna voro så långt från land, att undsättning var utesluten. Måhända önskade Albert någon gång senare under sitt olyckliga liv, att han gjort bröderna sällskap på deras vågsamma färd? Mycken sorg och smälek skulle då ha besparats honom.

Vid 17 års ålder gav sig Hallgren ut på egen hand och tog anställning vid Torsjö i Godegård, där han tjänade som dräng under några år. Föräldrarna hade då flyttat till Asen i Lerbäck.

En nu 83-årig hallsbergsbo omtalar, att Hallgren någon tid hade plats som inkasserare hos en auktionist i Hallsberg.

Det har sagts, att Hallgren en tid skulle ha studerat till präst. Så tycks dock inte ha varit förhållandet. Att han emellertid haft läslust och flitigt studerat vad han kom åt i hemmet, framförallt bibeln, är ett faktum. Även på äldre dagar kunde han läsa kapitel efter kapitel utantill.

Framlidne Karl Boström, Hallsberg (signaturen »Kalle»), medarbetare i Kumla Julblads tidigare årgångar, kände Hallgren kanske bättre än någon annan samtida. I en av sina krönikor i Nerikes Allehanda har han skildrat Hallgren bl. a. på följande sätt:

»Albert kom vid 18 års ålder i garvarelära. Hur det kom sig att han hamnade så långt från hemorten som i Tjällmo församling i Östergötland, är för mig obekant. Att han började sina läroår där, är emellertid säkert. Sedan kom han som gesäll till Tomta garveri, som då innehades av en garvare G. Och här mötte Albert sitt öde i form av en ung svartlockig skönhet, dotter till mästaren. Den unge gesällen blev kär, ja dödligt förälskad i denna flicka, men trots hans böner och kärleksförklaringar förblev den sköna obevlig. Det finnes många slag av kärlek, men den Albert hyste för denna flicka, var nog av äkta sort. Men hans kval och offer kunde inte beveka henne, utan hon förblev ohörsam. Ja, så gick det som det plägar gå: Albert förföll, blev grubblande och dyster, han sökte ensamheten och kunde ej längre sköta sitt arbete. Och så en dag hände det, varom diktaren talar:

Då steg från underjordens floder
ej döden — men hans yngre broder
det bleka vanvett upp som går
med vallmokrans kring spridda hår.
Och ömsom stirrar mot det höga,
och ömsom ner till jordens grund
med löjet kring förvriden mund
och tårar uti halvsläckt öga.

Nå, vallmokransen blev så hårt tryckt mot Alberts panna, att den ej lossnade därifrån på femtio långa år.

Välkomna och köp

BLOMMOR till julbordet!

Fylsta Handelsträdgård

ERNST ERICSSON

TELEFON 702 53

Beställningar av kransar och buketter mottagas

Han kom tillbaka till sitt hem och vandrade där omkring i omgivande storskogen. Natt och dag var han på strövtåg utan rast eller ro, stundom gråtande och bedjande, stundom svärjande. Han förtäljde sina sorger för de höga furorna och de hade den egenskapen, att de ej sade honom emot.

Så dog föräldrarna. Vi finner därpå Albert inackorderad någonstades uppe i Alsta, och det var nu som hans vandringar började till och ifrån Hallsberg och om somrarna till Sannahed och tillbaka igen.»

Så långt Karl Boström.

Det torde få anses säkert, att Hallgren en del år haft plats som gesäll hos Grevelius vid Rosenlunds garveri i Tomta. Därom vittna flera samstämmiga uppgifter. Likaså att Hallgren trivdes bra där och tyckte om sin husbonde och än mer om hans unga dotter. Ätminstone en tid lär ett harmoniskt förhållande rått mellan Hallgren och garvaredottern. Hon tröttnade emellertid. Och därmed började Alberts själsliga lidande.

Hallgrens intimare kontakt med Sannahed går tillbaka till 1870-talet. När sommaren närmade sig och bevärningen började rycka in, drogs han oemotståndligt till husarlägret. Där var han den förste, som kom och den siste som ryckte ut, då regementsmötet var slut. Frågade man honom om våren hur det stod till, svarade han: »Det blir bättre bara husarerna kommer.»

Av officerarna och manskapet tiggde han ettöringar på följande inställsamma sätt:

»Snälla, goa gullvackra herrn, skänk Hallgren en öresslant!»

Och inte ens volontärer med sex öre om dagen i traktamente drog sig för att bevilja denna billiga begäran. Räckte man honom en krona, gav han nittionio öre tillbaka, höll den återstående ettöringen under näsan på en och frågade:

— Får Hallgren allt detta? Och inte förrän man sagt ja, stoppade han ner slanten.

Mer än ett öre tog han inte emot. Ett undantag gjorde han dock, när Oscar II år 1900 besökte Sannahed. Då tiggde Hallgren 2-öringar. Som skäl härför uppgav han, att kungen var Oscar nr 2. Eljest fick det räcka med en ettöring. Han lämnade alltid ordentligt tillbaka, då han fick en större slant. Det kunde emellertid få sina konsekvenser att driva med honom. Förstod han, att man ville göra detta, kunde han ge igen. Så berättas, att en officer i sällskap med ett par damer en gång träffade Hallgren. Denne upprepade som vanligt:

»Snälla, goa gullvackra herrn, skänk Hallgren en öresslant!»

Med en glimt i ögonen räckte officeren honom en tvåkrona:

»Det blir 199 öre tillbaka.»

»Nej tack, goa gullvackra herrn, inte i dag», sade Hallgren, gjorde sitt karaktäristiska växelskutt med fötterna och snodde iväg med sin tvåkrona från den

snopne officeren, som fick sträcka fram sin hand förgäves.

Hans begäran om en slant kunde även låta så här: »Fälle får ja fälle en öresslant i da» och tillade ibland: »Ja sulle ha te en repstickebunt». Då han fått slanten såg han på den och frågade: »Får ja den här?» Svaret blev naturligtvis ja, varpå Hallgren sade: »Tack gulle, gulle!» De enda, som han ej mottog slantar av, var småpojkar och dem han trodde vara prästdöttrar. »Di ha inte mer än di behöver», påstod Hallgren.

Under rekrytmötet 1901 övade på heden två regementen, av vilka 13 hade över två tusen rekryter — många underåriga, då de efter reformen lockats av det korta mötet att i förtid fullgöra sin värnplikt. Utan överdrift kan påstås att Hallgren den sommaren hade minst majors inkomster.

Lika originell som Hallgren var i sitt uppträdande, var han i sin klädsel. När solen brände som hetast på heden, kunde man få se honom iklädd en försvarlig skinnpås, tre på varandra placerade hattar, en ryttmästarkollett med silversnören, flera par trasiga byxor, barfotad, med den obligatoriska säcken på ryggen. På detta sätt utstyrd kom han en söndag till kyrkparaden på heden. En ryttmästare visade bort honom, för att inte andakten skulle bli störd. Det motagandet hade Hallgren dock inte tänkt sig. Han rasade och skrek och överröstade prästen: »Ska inte Hallgren få gå var han vill på Ralamossen?»

I officersmässens kök gjorde Hallgren täta besök. Han tålde dock inte att någon annan delade kosten med honom. Vid ett tillfälle avvisade han en konkurrent sålunda: »Vad har du här att göra? Det är knappt man kan få en matbit själv. Gå hän!»

Maten, som han fick i mässen och hos bönderna, samlade han i en korg, som han ofta bar med sig. Någon regelbunden inventering av innehållet gjorde han inte. Under den varma årstiden stank det därför värre från »skafferiet».

Trots att en svekfull kvinna hade bragt oreda i hans liv, uppskattade han det täcka könet. Flickorna på officersmässen glömde han inte bort. På deras bemärkelsedagar uppvaktade han alltid med en liten sak från Sannahedsboden. Fröken Karin Bergöö i Hallsberg stod högt i kurs hos Hallgren. Hon hade visat honom vänlighet och detta glömde han ej. När hon skulle fira bröllop med den store konstnären Carl Larsson, var Hallgren i stort bryderi. Han ville så gärna visa sin tacksamhet genom en liten bröllopsgåva. Men vad skulle han hitta på? Bitrådet i Sannahedsboden föreslog honom då att köpa ett nattkärl, »som ju alla har användning för». Hallgren lär emellertid inte ha känt sig så synnerligen begeistrad över förslaget, men då han inte själv kunde finna någon lämpligare sak, så valde han nattkärl. Man får hoppas, att den snälla bruden och den humoristiske brudgummen höll god min och inte ratade »lysningspresenten».

Det väckte en viss uppmärksamhet, att Hallgren

»Buffel»-handsken

PAUL JOHANSSONS
HANDSKFABRIK

Telefon 730 73

»Björn»-handsken

TILLVERKNING AV ALLA SLAGS ARBETSHANDSKAR

gynnade de mera välsituerade hallsbergsflickorna med presenter. Tillfrågad varför han inte slösade sin ynnest på de mindre bemedlade, svarade han: »Like söker like». Därmed ville han tydligen påminna om sin härkomst: det välbesuttna bondehemmet.

En gång kom Hallgren sent en kväll till fjärdingsmannen i Örsta och bad om logi. Man bäddade åt honom på köksgolvet och önskade honom att sova gott. Det blev dock en sömlös natt, både för gästen och värdfolket. Hela natten låg Hallgren och pratade för sig själv. Bl. a. talade han om sin kära Albertina, som svikit honom. »Ho' gifte sej me' en snickarkrake, men vet ja', om han har te ett par halvsulor åt-na. Ha-ha-hal! Tänk, om hon tatt mej istället. Va' har ho' nu? Jo, en supig snickare och fyra snoriga ungar!»

Ägaren av Sannahedsboden ville en gång skänka Hallgren ett par stövlar, som voro för små för honom själv. Hallgren ville dock inte ha dem gratis utan bad att få dem på avbetalning och likvidera dem med ett par öre åt gången.

»Du förstår», sa Hallgren, »att du har inte bättre ställt, än att du behöver få betalt». »Jovisst», sa handlarn. »Då säger vi en krona för stövlarna».

Det blev dock ingen affär av, förrän Hallgren lyckats få upp priset till fem kronor. Avbetalningarna fullgjordes punktligt med 3—4 öre åt gången. När H. hållit på med dessa en längre tid, sa handelsmannen en dag:

»Nu ska Hallgren ha tack, nu är stövlarna betalda.»

»Nej du. Jag har allt reda på mej. Än är det trettioett öre kvar. Du behöver nog dina slantar och ska få dem», sa Hallgren.

När på 1880-talet lungrota utbröt hos hästarna, flyttade husarerna för en tid från Sannahed till Axvall. Hallgren, som alltid känt sig mera hemma hos husarerna än hos »fotfolket», blev mer och mer orolig inför flyttningsdagen. Oron kunde endast stillas på ett sätt, och det var att Hallgren fyllde på sin matsäckskorg och vandrade mot Västgötaland. På tredje dagen efter ankomsten till Axvall, fick krigarna ett oväntat besök. Hallgren lär ha varit mycket välkommen och omhuldades på bästa sätt. Husarerna uppskattade hans prestation och hans villighet att borsta deras stövlar.

På en fråga, vad Hallgren trodde om Sannaheds framtid, när lägerlivet upphört i och med att militärförläggningarna koncentrerats till städerna, svarade han profetiskt: »Snart kommer Antikrist, ridande på en vit häst. Sannahed skall förvandlas till en örtagård. Det blir värst för knektarna och beväringarna, som få exercera i helvetet. Och fattiga som jag få dra åt skogen». Ibland varierade han profetian med följande ord: »Ja, vi har fälle inte så långt kvar nu, då ä fälle en sex te sju år å sen kommer antikrist. Då ska hela Sannahe blomstra som e lilja å man ska höra överangelns röst».

Hallgren ville minst av allt människorna något ont. Han gick för det mesta till synes grubblande över någonting. Ibland kunde han hastigt stanna och ge luft

Albert Hallgren
vid sekelskiftet

åt sina tankar. Så hörde man honom en gång, under det han helt lugnt gick utefter väggkanten vid Sannahed, plötsligt skrika till: »Om jag skulle skjuta karln». Men strax därefter resignerade han: »De' gör de'samma. Vi träffas i de' tusenåriga riket». Hans käresta hade som nämnts gift sig med en snickare i orten. Hallgrens och hennes vägar möttes därför då och då, till smärta för dem båda.

Albertina lämnade det jordiska tio år före Hallgren. När han underrättades om hennes frånfalle, säges hans ögon ha lyst av tillfredsställelse. Därefter lär han också ha betydligt lugnat sig.

Vintertiden tillbragte Hallgren i regel i Hallsberg, där alla kände den originelle »ettörestiggaren». Kumla station besökte han ofta. I det han pekade på sin panna, presenterade han sig då på följande sätt: »Jag är Hallgren från Hallsberg och har ont här».

Midsommaraftonen kunde man få se Hallgren i väntsalen vid Kumla station, där han underhöll de väntande deltagarna i Torpkonferensen med psalmläsning. Han tyckte inte om kortspel. Hos en vän beklagade han sig på följande sätt: »Skomakare spela kort på söndagarna, di kunde läsa istället, men di kan inte läsa alltjämt».

En kumlalärlarinna berättar, att Hallgren ofta besökte hennes hem. Särskilt vid ett tillfälle föreföll han vara mycket intelligent. En annan gång fick han plötsligt något anfall. Han ilade då ut på gården, där han gick fram och tillbaka en stund. När han sedan kom in, tycktes han åter vara sig själv.

Av flera samstämmiga uppgifter framgår, att på

Edvin Jansson

RÖRLEDNINGSFIRMA

Solhemsgatan 16 C, Kumla

Telefon 701 90

Värme-, Vatten- och Avloppsledningar, VC- och Pumpanläggningar
Reparationer av alla slags rörledningar utföres omsorgsfullt o. billigt

KOSTNADSFÖRSLAG PÅ BEGÄRAN

äldre dagar en märkbar lindring konstaterades i H:s själssjukdom. Stundom kunde han då på framställda frågor svara förståndigare än en klok människa. En gång tillfrågade man honom, vad han tyckte om Frälsningsarmén. Därpå svarade han: »Sekten gör detsamma. Din tro har frälst dig».

En minnesgod f. d. »livfoting» i Kumla har för Julbladet skildrat den bisarra bön, med vilken Hallgren, som var en »morgonmänniska», började sin dag. Ej med helt knäppta händer men med fingertopparna sammanförda läste han följande;

»Ljus av ljus, du morgonstjärna*; Ljus av ljus, du morgonstjärna; Ljus av ljus, du morgonstjärna; Ljus av ljus, du morgonstjärna; Ljus av etc. — — —

Dricka blod; Dricka blod; Dricka blod; Dricka blod; Dricka etc. — — —

Trons rena guld; Trons rena guld; Trons rena guld; Trons rena guld; Trons etc. — — —»

Dessa tre strofer kunde han upprepa ett otal gånger, men någon variation av texten förekom ej.

Här nedan återges i faksimil en av Hallgren egenhändigt författad och signerad dikt, vars original välvilligt ställts till julbladets förfogande av hr Scharp i Rala. Den vittnar också på ett gripande sätt om att allvarliga tankar stundom sysselsatte den gamle vandringsmannen.

*Så vandras jag nöjd från Jerusalem's stad.
Från vaggan min väg bär till grafven
Smart runner jag målet, snart får jag se glad
Yhericho med lagga, slafven
Jag suckat på vägen, jag sanjader blif;
Mig qualen och sorgen så många gång ref.
I hjertat satt säret af grafven.*

*Men tack ske dig, Herre! du glömde ej mig,
När halldöd jag låg uppå vägen.
Pik Sammaritänan du visade dig;
Du var ett omsorg så trägen.
De sären som blödde du helade då;
Till Herberget förde du mig, för att få
Den hjälp, hvarom jag var förlagen.*

*Ach, mildaste Fader! jag vandras här än.
Af vägen ett stycke står åter;*

*Men ej skall jag klaga, ty Gud är min vän,
Som hjälpa och trösta mig låter
Och när af min dag det bli afton en gång,
När der vid min öppnade graf hörs en sång
Jag suckar ej mera och gråter
För föttadt
af
J. Hallgren.*

Något svårare lidande torde väl H:s själssjukdom ej ha förorsakat honom. Måhända hade han också kunnat bringas åter till hälsa, om han i tid kommit under lämplig läkarbehandling. Det är känt, att särskilt bland militären Hallgren både i tal och skrift blev föremål för tanklöst skämt och gyckel. Man är frestad fråga, om gycklarna skulle kunnat åstadkomma en poesi, sådan som Hallgrens eller visa upp en piktur som hans.

Borde vi icke, när vi på livsvägen träffa samman med själssjuka, försöka jämna deras väg och göra det lättare för dem att leva? Ty ingen av oss är ju säkerställd mot dylik sjukdom. Den framstående psykiatrikern, medicinalrådet, dr Carl Ulrik Sondén, som för 100 år sedan lade in stora förtjänster om den då mycket försummade sinnessjukvården i vårt land, plögade ofta erinra om att »ingen, från den som bär diadem, till den som stödjer sig på tiggarestaven, har säkerhetskort mot vansinnet».

Hallgren slutade sina dagar på Hallsbergs ålderdomshem den 31 oktober 1911. Tillfrågad under sjukdomen, om han ville att doktorn skulle tillkallas, svarade han: »Hallgren ska själas (skiljas hädan).» Under de sista dagarna rörde sig hans tankar stundom kring den stora tragiken i hans liv, och de närvarande hörde då huru han gång på gång under djupa suckar sökte framstamma namnet på sin ungdoms älskade. På sin sista färd följdes han bl. a. av officerare, underofficerare och manskap från Sannahed.

Fotografera i vinter!

Kumla Julblad anordnar pristävlan.

Kumla Julblad behöver vintermotiv för omslagsbilden. För att stimulera intresset hos amatörfotograferna anordnar julbladet härmed en pristävlan med trenne pris: 25, 15 och 10 kronor. Motivet bör vara lokalt, således från Kumla stad eller socken.

Bilden bör ej understiga 12×12 eller 10×15.

Tävlingsjuryn utgöres av trenne styrelseledamöter av Kumla Fotoklubb. Resultatet av tävlingen meddelas bl. a. i kommande nr av julbladet.

Tävlingstiden utgår 1 april 1950.

Hoppas att vi nu får en snörik och solig vinter med vackra molnbildningar!

STENE BRUNN

Säsång: JUNI—AUGUSTI

Telefon 730 14 - Efter 1 juni 730 03, 730 05 - Närkes Via 40 (vinter)

PÅ FJÄLLET I REGN...

AV HUGO ERICSSON

Tännån med norska fjäll i bakgrunden.

Här i Skandinavien blev det i år ingen riktig sommarvärme, den behöll England och det övriga Europa. Som vanligt blev det att spela på lotteri, när det gällde att välja väderstreck för semestern.

Egentligen är väl valet för oss inget problem. Vi ha sett fjällen i solsken och ha föga sympati för tanken, att det skulle vara »landet som Gud glömde». Tvärtom är det nog så att han fick så mycket grejer över sedan han knåpat ihop allt det andra, att han här uppe riktigt kunde släppa fantasin och skaparglädjen lös. Och så blev det som det blev - hans mästerverk. Och skönheten trivs i många former, men så många som i fjällen är det nog inte lätt att finna. Har man lärt sig att se skönhet även i de små ting, så blir varje steg man tar till en skönhetsupplevelse. Det är inte bara fåglarna och blommorna eller de störena öringarna eller en knotig fjällbjörkssiluett mot en blå himmel, som sätter piff på vandringen. Där finns även så immateriella företeelser som molnskuggornas lätta dans på slutningen av en fjälltopp, som själv är ett mästerverk i linjer, färgverkan och atmosfär.

Till landets bakteriefriaste luft.

Visserligen kommer man inte åt att solsteka kroppen eller att bada så mycket under en fjälltur, som t. ex. under en vistelse på någon badort vid kusten. Men det är så sant som det är sagt: Det är inte solbrännans omfattning som skvallrar om en lyckad semester, utan snarare så att en starkt brunbränd kropp skvallrar om en ensidigt genomliden ledighet.

Vi valde alltså fjällen, närmare bestämt Härjedalens gränstrakter mot Norge, som lär skall ha landets bakteriefriaste luft.

Det är ett underbart område. När solen blänker fram mellan lätta cumulus, då är man en fri människa när man vandrar fram på upptäcktsfärd över fjällvidden.

Vi stego av bussen vid Fjällnäs sent en måndagskväll i mitten av juli, just där stigen från Gröndalen möter landsvägen. Så här vid starten av en vandring är packningen horribelt tung. Men är blott viljan stark, så nog klarar rygg och ben av den alltid, även om samspelet inte är så prima varken i med- eller motlut.

Naturälskarens mest spännande stunder.

Nu försvunno vi in i björkskogen någon kilometer och slogo läger, fingo en bit mat och somnade så sött med en uppvakande skara mygghonor utanför tältet. Vilken ljuvlig samba! Jag vaknade just som gryningsljuset började strila in bland björkarna. Den timman rymmer åt naturälskaren dygnets mest spännande stunder. Vilket ljud, vilken röst blir det som först kommer att sätta örats membran i dallring. Skulle den nu mäntro bli blåhaken, lövsångaren eller ängsoplärkan, som borde finnas bara något hundratal meter längre in på fjället. Ängsoplärkan är för övrigt fjälledens karaktärsfågel. Atinestone får man det intrycket, ty hon förekommer talrikt. En företagen undersökning i de norra fjälltrakterna gav vid handen, att omkring 100 par ängsoplärkor häckade på varje kvadratkilometer. Endast snöskatan kan tävla med henne.

Nå, vem skulle nu först bryta tystnaden. Efter en timmes ljudlös väntan hördes den första fågelrösten. Vilken chock! Det var en snöskatas skvatrande kerr, kerr, kerr, tätt följt av andra likadana.

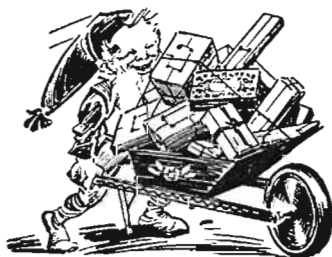
Men då sa' jag mitt hjärtas mening: Håll käften, jag har inte rest 80 mil för att lyssna till eran olät, utan låt nu blåhaken få ett ord med i laget. Men det fick han inte. Och ingen annan ädling heller. Innan jag kopplade om kl. halv fem för att sova en skvätt till, var jag på det klara med, att det måste vara något galet med fjället i år. Den aningen blev tyvärr besannad.

Tidigt på morgonen voro vi startklara. Luften var varm, och en lekfull bris dansade bland björkarna, precis lagom att hålla myggen på avstånd. Solen trollade med ljuseffekter var gång vi fingo en utblick över dalen och fjällen bortom den.

En lavskrika satt och svängde med stjärten.

I detta land, med de stora vidderna och den mäktiga stillheten, glömde Gud bort att ordna med det, som på andra håll i världen fått namnet brådska. Det har vandrarerna nytta av, ty man skall inte mästra sin herre.

Uppe vid Malmagsstugan kom det en liten överraskning. Här stryker telefonledningen mellan Fjällnäs och Gröndalen fram och på den satt en lavskrika och svängde med stjärten, medan hon ivrigt spanade efter något ätbart på marken.

Fulklapparna

ordnas lättast vid besök hos

OP:s Olsson & Persson

TORGET - KUMLA

STOR SORTERING!

Telefon 707 61

Litet tält — stora vidder.

Tänk vilken skillnad det är på fåglarnas och människornas jaktmetoder. Örnar, hökar eller vråkar komma seglande i skyn, fritt synliga för alla, och här satt en lavskrika mitt på blanka förmiddagen. Ingen av dem gör ett skvatt för att dölja sig för det tilltänkta bytet. Och bytet är i de flesta fall på ett eller annat sätt defekt eller också så självupptaget, att det vårdslöst nonchalerar faran. Så går det, som det går. Vårdslöshet brukar inte betraktas som en dygd.

Människan återigen ställer sig i försåt, stilla, så ingen vittning sprids och inget ljud hörs, och i ett oövertygat ögonblick skäcker hon ett hekto bly i plytet på det intet ont anande bytet.

Rov, rövare, rövas — det är människans insignier. Till och med om man tar det sista ordet med långt a-ljud.

Här satt nu lavskrikan på telefontråden och spejade. Då och då gjorde hon en dykning men tydligen utan resultat. Det var verkligen egendomligt att finna denna stora ödemarkernas fågel just här. Visserligen gör den långa strövtåg och kan sålunda uppträda tillfälligt på de mest oväntade ställen, men så här högt upp i björkskogen har jag aldrig sett henne förr. I norra Jämtland kallas hon för granskyra, vilket säger en del om fågelns naturliga vistelseort. I sitt temperament påminner lavskrikan i mångt och mycket om skatan (båda familjen kråkfåglar). Livlig, orädd, nyfiken, kan hon föra ett herrans oväsen, när hon sätter den sidan till. Liksom skatan går hon illa åt småfåglarna, deras bon och barn. Då hon bygger sitt bo redan i april och är stannfågel, är det lätt att räkna ut, att de flyttande småfåglarna, trötta efter en lång färd, kanske kärleksyra, kanske oroliga över oövertygade bosättningslån, lätt falla offer för lavskrikan och hennes ungars strålande aptit. Säkert är det många tragedier, som utspelas i de stora skogarnas djupa tystnad, just den tid då det svenska året är som skönast.

Bortom dalen reser sig gränsfjällen.

Stigen vindlar fram mellan ett glest björkbestånd och är mjukt fjädrande men alldeles snustorr. Det är som att promenera i en fän park. Vi gå och prata om hur roligt det skall bli att få se den första myrslaggens hjortronblom, en syn som är värd mycken möda och besvär. Och här ha vi den: brun, tom, hjortronblommorna bortfrusna. Ögat söker förgäves efter en enda liten vit blonkalk och förrirrar sig ut över ett halvmålsbrett dalstråk i vars botten sjön Glän, 829 möh, med sina många vikar, uddar och öar ligger som ett silverglänsande sargat öga. Och bortom dalen reser sig gränsfjällen. I norr dominerar Vigelfjella i Norge och

Skars i Sverige, i sydväst Vigelen, ett annat just nu gentiana-blått fjällområde i Norge. At öster följer ögat en mjuk konturlinje av fjället vi själva vandra på. När ögat så småningom kommer tillbaka till myrslaggen finner det rätt på några ranunkles och några lappspiror, vilka skvallra om att det inte är alldeles sterilt.

Temperaturen pendlade nere vid noll.

Under eftermiddagens lopp har några för regn och oväder synnerligen välkvalificerade moln skjutit upp i nordväst, och då vinden friskar i alltmer påskynda vi stegen för att nå fram till Tännån och till en lägerplats, innan regnet brakar löst. Det gick.

Hopkrupna i det lilla tältet ordnade vi till med en enkel meta-måltid (meta = reservbränsle), kröpo så till kojs och hoppades det skulle regna ifrån sig under natten.

Morgonen medförde ingen förbättring av vädret, snarare tvärtom: temperaturen pendlade nere vid noll.

Dagen rullade långsamt undan, medan vi lågo i tältet och slöade. Mellan skurarna blev det matlagning, vedhuggning eller andra lägerbestyr. Vi kunde ta det med ro. Men det måste erkännas att kylan var besvärande: plus tre grader kl. 12 på dagen och minus tre grader kl. två på natten. Och ingen ljusning i nordväst. Det tycktes vara en outtömlig massa moln på väg in över fjällen. Skulle vi bli liggande här och varken komma fram eller tillbaka.

På eftermiddagen tredje dagen flyttade vi tältet till en skyddad plats bland en grupp knotiga fjällbjörkar. Det hade stått vindexponerat på en kulle. Nu kunde vi få en ordentlig lägereld att värma oss vid, så sommar det var.

En ljuvlig fridens förmiddag.

Vi hade kommit till Tännån på tisdagen, men först på fredagen blev det så pass hyggligt väder, att det lockade till en promenad längs ån.

Här var det gott om blommor. Särskilt talrikt förekom Kung Karls spira, visserligen bara i knopp men ändå imponerande. Även den lilla oansenliga grönkullan samt Jungfru Marie Hand växte här i stor myckenhet. Ja, det var en ljuvlig fridens förmiddag, och vi hoppades innerligt, att de tunga moln som svepte Vigelfjella och Hafstornstöten skulle finna en annan plats att sköta om sin blåskattarr på än just här. Men nix. Så sutto vi då hopkrupna i tältet igen och diskuterade vår belägenhet. Att inte resans mål, Hyddsjön och Skars, kunde nås, det var det enda som

Oväder nalkas, pågår, var . . . ?

ANLITA fackmannen

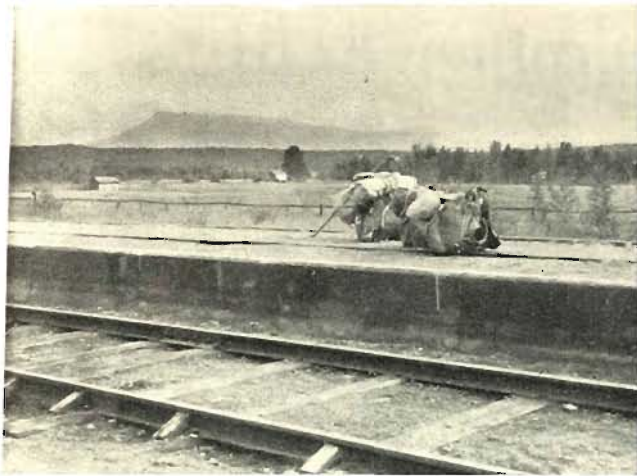
vid Kemisk Tvätt, Färgningar, Pressningar, Reparationer

Vi utföra dessutom Konststoppning, Impregnering och Malfobering

FAMOS-TVÄTTEN

KUMLA, telefon 707 03

HALLSBERG, telefon 471

På väg hem, Sonfjället i bakgrunden.

var solklart. Men skulle vi snedda över fjället och ned till Anderssjöarnas tranor och vidare till Tännaldalen, eller på kortast möjliga tid ta oss hem till Åsbroskogarna och kanske få några dagars solsken sista semesterveckan?

Inte roligt med vätvärmande omslag.

Valet blev inte svårt. Lördagskvällen fann oss tältande i björkskogen ovanför Fjällnäs, och på måndagen togo vi bussen på väg hem.

Det var en mycket snöplig fjälltur detta. Den saken är emellertid klar, att hade vi vandrat de vanliga rösade och kryssprickade lederna med stugor på lagom dagsetapper, då hade vi kunnat fortsätta färden. Det finns folk som i likartat väder passerat nedanför och förbi Helagsfjället utan att observera det. Men vi voro beroende av vårt tält, och det är inte roligt att natt efter natt krypa till kojs i vätvärmande omslag.

En dam med smak.

Naturligtvis blir det litet si och så med tvättning och rakning under sådana här kylslagna väderleksförhållanden, men inte förrän jag såg mitt uliga ansikte i en spegel på Røjans järnvägsstation, förstod jag anledningen till den uppmärksamhet vi rönt. Särskilt hade jag observerat en dam, som med ett vackert och förföriskt leende på sina mjuka läppar försökt locka oss till samtal. Under väntan på tågets ankomst tog hon själv initiativet. Det blev en angenäm bekantskap, som räckte ända till Östersund, där vägarna skildes. Den där förtjusande damen tycker jag mycket om, ty hon är den enda som givit mig en komplimang för min klädsel och mitt utseende. Och damen såg inte illa ut. Att hon kom från en kyrkoherde och skulle till en konstnär, säger en del om hennes kultiverade smak.

Jag har funderat på att lägga mej till med skägg. Ty det var detta, som den okända skönheten gillade bäst. Men det häckar emot, trots allt, ty det är med skägget som med regnet i radions väderleksrapporter, det förekommer mest på »spridda ställen».

Alltnog, under angenämt samtal foro vi den c:a tio mil långa järnvägsresan in till Östersund. Ställvis bjuds på verkligt praktfulla utblickar över Storsjön och fjällen på dess västra sida. Likaså imponerar den halvö, som sticker ut i sjöns sydända och som krönes av Hoverberget. Detta rymmer en av landets största grottor, 81 m. lång och 25 m. hög, stor nog att rymma en normal svensk landsortskyrka.

Mors porträtt.

Jag sitter och ser på mors porträtt,
jag håller det i mina händer
och smeker som förr hennes vackra hår.
Så många minnen det tänder
från både ljusa och mörka år.
Jular och nyår i tidens ström
skymta förbi mig som i en dröm.
Och mors ögon se på mig provande, klart
men också förlåtande, underbart,
som gävo de himmelens återsken.
Mor själv är borta för längesen. —
När jag har gjort något gott och rätt,
då ser jag så gärna på mors porträtt.

Anna Persson.

Då damen icke färdats denna väg förut, fick jag ett osökt tillfälle att uppträda som guid, i betydelsen »resehandbok». Då en känd lappman och fotograf från Östersund satt på samma bänk men inte behövde ingripa någon gång, tycktes jag klara uppgiften ganska bra.

Den mest hopplösa fjällsemester.

Redan i Östersund var nattåget söderut fyllt till bristningsgränsen. Vi fann ett par sittplatser i andraklass och löste prisskillnad. Det kunde vara roligt att se hur folk har det på den sidan dörren, se hur dom reagerade när en sådan här urskogsmänniska trädde in bland dem. Förutom vi två fanns i kupén en arkitekt från Götet och en prästman med fru från Värmland. Så snart konduktören passerat vagnen försökte arkitekten en tupplur. Men det gick dåligt. Tätt som ofta fladdrade hans ögon upp. Det verkade som om han vore tvungen kontrollera, att synintrycket för någon minut sedan verkligen var riktigt. Jag förstod honom så väl. Det mjuka blandljuset i kupén, sommarkvällens varma gullröda solljus blandat med det vita elljuset från väggar och tak, måste ha givit mitt skägg en praktfullt strålande lyster. Sånt får man inte se var dag, och inte förrän i trakten av Ånge lullade arkitekten in. Nu blev det min tur att iakttaga honom, men jag spanade förgäves efter några tecken på begynnande mardrömmar.

Prästparet från Värmland voro tydligen mera vana vid ociviliserat folk, ty det dröjde inte länge förrän de inledde ett samtal, först om vädret — så gör man i 3:dje klass också —, sedan om semestern och därefter om litet av varje, allt i största gemyt.

Så rullade natten undan medan järnvägen förde oss allt längre bort från fjällen och den mest hopplösa fjällsemester vi någon gång haft.

Men nästa år spelar vi nog på semesterväderlekslotteriet igen. Och far till fjälls.

Bilderna tagna av författaren.

Örebro Läns Lantmäns Centralförenings

Filial Kumla

TELEFONER: 701 77, 704 77, 705 87

Foderämnen - Gödselmedel - Spannmål - Fröer
Stråfoder - Utsäden - Betningsmedel m. m.

Arne Axelsson

Kumlaidrotten 1949

Kumla Julblads hederspris till Arne Axelsson

Axelsson är distriktets bästa bancykelåkare och har vunnit samtliga tävlingar, som han startat i. Beträffande planerna för 1950, så beklagar han att inte få åka i B-klassen. Bestämmelserna ha nämligen ändrats, så att åldersgränsen nu är fastställd till 21 år. Tidigare har räknats poängberäkning. Då Axelsson i år noterat 45 poäng, så har det inte varit någon svårighet att bli uppflyttad. Det är nog bara 3-4 man i hela landet, som kan komma i närheten av denna poängsumma.

Axelsson har haft god hjälp av sin chef, Tore Telkert, vilken också är ordf. i cykelsektionen. Medlemmarna i denna äro: G. Axelsson, E. Fredriksson, E. Norell och B. Levin. Alla har brinnande intresse för denna sport. Arne Axelsson är en lugn och säker pojke med glimt i ögat. Han är nykterist och röker inte, vilket det stora flertalet cyklister hyllar. Han skall göra rekryten och ämnar då taga det lite lugnare, för att sedan komma igen på allvar.

För första gången i Kumlas historia har ett DM-mästerskap i fotboll bärgats. Det hände den 22 juli på Fyrvallen och motståndare var helt naturligt Örebro SK. Resultatet blev 3-1. Det kunde faktiskt varit större siffror, så övertygande spelade Kumla denna final. Att glädjen var stor både bland spelare och supporters var helt naturligt. Det måste ha varit beklämmande för den Kumlaspelare, som gått över till Örebro för att vara säker på ett mästerskap!

Höstomgången i div. III började bra. När detta skrives, i mitten av okt., ligger laget på femte plats. Kumla vann över Hammarby i Stockholm med 2-1, men i returmatchen tog Hammarby kraftig revansch med 5-2. Den matchen blev fin ur publiksynpunkt, då 2,500 personer kantade banan. Det erinrade om siffrorna från Bragerutschen för ett 15-tal år sedan.

A. Dohlwitz

I slutet av september hade Kumla Julblads prisnämnd gjort sitt val. Det blev den 20-årige cyklisten Arne Axelsson, som blev årets pristagare. Alltså den yngste pristagaren hittills. Han är dock ingalunda okän i inom Kumlas idrottsvärld.

En förmiddag tog undertecknad en promenad till Telkerts cykelverkstad. Jag blev visad till en lagerlokal, där Axelsson höll på att montera cykeldäck. När jag kom in och meddelade mitt ärende, pekade han på sig själv och sade: »Är det verkligen sant, att jag blivit uttagen». Vi återvände till cykelaffären för att kontrollera några uppgifter, och hr Telkert förstod genast vad mitt besök gällde.

Arne Axelsson är född 1930. Han började cykla 1945 och räknar Evert Ström och Roland Carlsson som läromästare. Axelsson blev 5-milsmästare både 1948 och 1949. Det var hårdare tag i år, men det blev en säker seger. Lyckligaste minnet av någon tävling var årets Ludvikalopp 56 km., då segern blev så stor som 6 min. och med nytt banrekord. I år ha ett 15-tal tävlingar körts, från Malmö i söder till Ludvika i norr. I Lesjöforsloppet den 17 juli blev Axelsson segrare för andra året och tvåa i hela tävlingen. I övrigt kan noteras: etta i Bofors och Kopparberg och tvåa i Västervik, Lindesberg och Malmö. I SM i Jönköping blev det bakslag, men det har sina särskilda orsaker. Söndagen innan hade Kumla mästerskap på 5 mil och Axelsson segrade på den fina tiden 1,16,17 och slog det mer än 10 år gamla rekordet med 5 min. Vid samma tävling åkte 7 man under guldtiden. Men A. förtoget sig tydligen på den tävlingen och var inte helt frisk i Jönköping. Men det går flera tåg.

En tävling, som Axelsson inte heller glömmer så lätt var i Kolding, Danmark, 1948. Han deltog då i örebroarnas besök i deras vänort. Tävlingen gick över en sträcka av 6,5 mil. Efter 2 mils körning drog Axelsson ifrån och vann överlägset denna sin första utlandstävling.

Kumla har i år fått fram ett ungt garde inom cykel. Speciellt kan nämnas Lennart Samuelsson, Stig Andersson, Seved Gidgård och Nisse Gustafsson. Jämnheten bland dessa är stor.

DM-segrare 1949

Fr. vänster. Stående: O. Andersson, lagled., B. Karlsson, R. Lindén, S. Pettersson, G. Pousette, G. Axelsson, G. Lindgren. Knäst.: R. Ek, O. Andersson, G. Larsson, S. Norgren, S.-O. Henriksson.

Olof Karlssons Cykelaffär

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan

TELEFON 704 76

Senaste nytt i cyklar, cykelljus och tillbehör

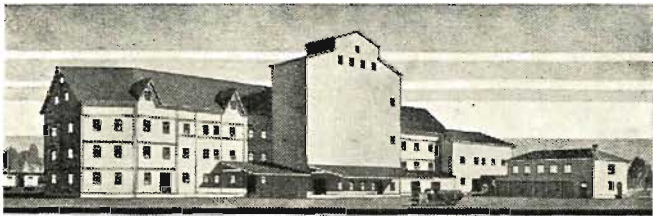
Lättviktsdelar alltid på lager

Reparationer utföras omsorgsfullt

A. G. ANDERSSONS AB. SKOFABRIK - KUMLA

— en firma med 100-åriga traditioner

KUMLA FODER- & UTSÄDES AB.

Telefon: Namnanrop
»UTSÄDESBOLAGET»

*Utsäden, Spannmål,
Foder och Gödningsämnen,
Hö, Halm, Torvströ
m. m.*

Haglunds
HAGLUNDS

Ekman, Haglund AB.

FÖRSÄLJER

från lager för skotillverkning
erforderliga materialier såsom:

*Läder, Skinn, Skofoder, Silke, Sygarn
Skosnören, Tryckspännen,
Gummiklackar
m. m.*

Telefoner: Lagret 700 36, Kontoret 703 96

Aktiebolaget Rinaldos Kartongfabrik

K U M L A

TEL. 700 82, 711 11

Lämpliga Julklappar

till billiga priser finner Ni genom besök i

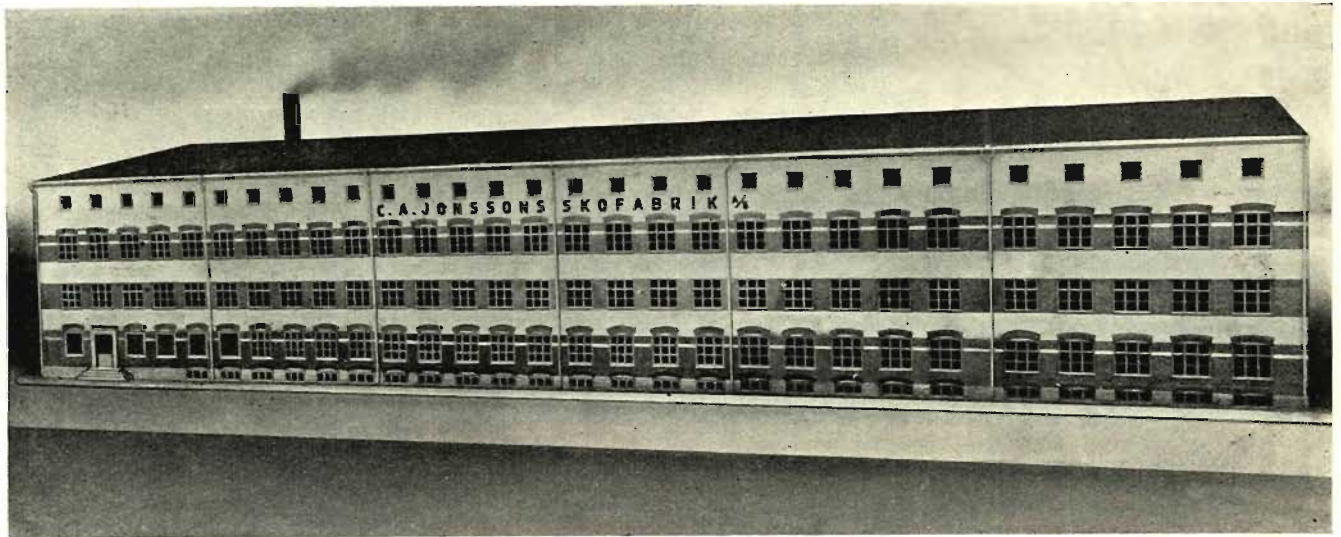
DAMKONFEKTIONEN
MÄRTA WIGERELL

Telefon 705 22

Allt för BILEN i

CARL SUNDBERGS
Motorreparationsverkstad
KUMLA

Telefon 704 35, 706 01

VARUMÄRKEN:

Sportskodon "Sit Moritz" ✦ Mansskodon "Excellent" ✦ Damskodon "Grandessa" ✦ Barnskodon "Gulliver"

C. A. Jonssons Skofabrik A.B., Kumla

Julens BLOMMOR

Hyacinter, Tulpaner, Begonier, Cyclamen m. m.

Katrinelunds Handelsträdgård
Sörby - Kumla

Telefon 70399

Håkanssons Conditori

Rekommenderas!

GOTT KAFFE - GOTT BRÖD

Telefon 70154

KUMLA STADS ELVERK

KONTORSTID: Vardagar, utom lördagar 9-14

Fredagar 9-14, 16-18 - Lördagar 9-13

TELEFON 70813

Förest. personligen 70094

Flyttningar och nyanslutningar skall anmälas till Elkontoret

Alla slags installationer utföras. Ritningar. Kost-

nadsförslag upprättas. Motorer, olika storlekar

Elspisar, Kokhällar, Lysämnesarmaturer

Vår måltid

intaga vi bekvämt och billigt å

MJÖLKBAREN

KUMLA - Tel. 70286

Beställningar mottagas

Vid köp av ett nytt *Ur* vänd Eder till

stadens ende *stjärnurnmakare*

Reparationer utföras omsorgsfullt

Glasögon stor sortering

L. N. Brink - Kumla

Ur-, Optik- & Guldsmedsaffär

Telefon 70262

Vid behov av *Skodon* rekommenderas *Elio Schölinos Skoaffär*

TELEFON 70442

Mejeriprodukter av högsta kvalité försäljas i egna butiker och hos återförsäljare

KUMLA-ORTENS MEJERIFÖRENING

MEJERI: Telefon 70033, 8-12 fm., 5-6 em.

Bland snickare i sekelokiftets Kumla

En dystertidsbild

berättad av E. Larsson

Axel Johansson på äldre dagar.

I bakgrunden fastigh. Barkenlund.

När jag numera besöker Kumla med dess imponerande fabriker och långa rader av höga bostadshus och välskötta trädgårdar, gå mina tankar gärna åter till sekelokiftets obetydliga stationssamhälle. Efter slutad skolgång hade jag plats som lärling hos snickarmästare Lars Welin i Barkenlund vid Hagendalsvägen.

Verkstaden var inrymd i det ännu kvarvarande gårds-
huset. En öppen trappa på gården ledde till tvenne rum. Under mina första läroår bodde där en fattig snickare med familj. Det var synd om hustrun och barnen. Mannens spritbegär var orsak till det djupa armodet. Den stackars hustrun fick slita hårt för att hålla svälten på avstånd. Som hjälphustru lyckades hon få till det nödvändigaste för att uppehålla livet på småtingarna, men till kläder blev ingenting över. Vi, som nu leva i hägnat av de sociala välfärdsåtgärderna, kunna inte förstå hur svårt fattigt folk hade det förr.

Under mina lärlingsår fick jag själv betala min kost. Kamraterna på matstället voro nästan alla skomakaregesäller. Deras samtalsämne var i regel öl och brännvin. »Smithens droppar» voro också lätt åtkomliga. Varken motböcker eller restriktioner av något slag hindrade. Det behövdes bara en stadsresa, men den var lätt ordnad. Alltid fanns det någon ledig kamrat, som var villig fara till Örebro. Han fick sedan vara med och smaka av varan. En gång frågade jag en skomakare, om han inte tyckte det var dumt att supa. Svar: »Så dumt ska du inte fråga, pojke».

Maskiner fanns inte i snickeriverkstaden. Allt gjordes för hand. Tillverkningen bestod huvudsakligast av möbler. Någon brådska förekom inte. Rätt ofta hindrades man i arbetet av påhälsningar. De flitigaste besökarna voro Målar-Lasse och Kvist. Den sistnämnde var bondson från Järsjö och hade i likhet med kamraten efter ett kringflackande liv hamnat på fattigstugan. Kvist snickrade och polerade käppar, som han sålde, och Målar-Lasse tyckte bäst om att dekorera kakelugnar, då han överraskades av arbetslust.

En dag kom en ny »resande» snickare. Hans namn var Axel Johansson, och han skulle dela rum med mig. Av några ohyvlade bräder spikade han ihop en soffa åt sig. Han hade inte det minsta intresse för hygien. Det dröjde därför inte så länge, förrän han fann att små-

krypen började trivas i bädden. Vad värre var, de hade också fått smak på min bädd. Frälsningsarmén hade under någon tid sina sammankomster i en lokal under vårt rum. Många gånger låg jag och lyssnade till frälsningssångerna, tills jag somnade.

Min kamrat skröt ofta med att han begrep allting mellan himmel och jord. Han ville gärna diskutera naturvetenskap. Att jorden var rund, förnekade han bestämt. »Nej-då, jorden är platt som en pannkaka», var hans stående uttryck, när någon av kamraterna hävdade vetenskapsmännens uppfattning. När han vid ett tillfälle briljerade med sina filosofiska idéer, föreslog någon att man skulle kalla snickaren för »professorn». Så blev det, och de kumlabor voro lätt räknade, som kände till Axel Johansson. Men »professorn» kände alla till, både stationare och sockenbor.

J. var född i Värmland. Till en syster där skrev han och ville låna pengar. I brevet talade han så vackert och rörande om, att han tröttnat på sitt kringflackande och supiga liv och beslutat sig för att bli en annan människa. Han hade blivit bekant med en flicka, och det var bådas mening att i fortsättningen dela ljuvt och lett. Men för giftermålet behövde han 200 kronor för nödig utrustning, och dessa pengar ville han låna av systemen. Ett par dagar därefter kunde »professorn» på posten kvittera ut beloppet. Hos en skraddare beställde han en kostym. På snickeriverkstaden blev hans plats tills vidare ledig. Om dagarna kunde man se honom, iklädd den nya kostymen, med käpp i handen och flickan under armen, vandra omkring på samhällets ofta gyttjiga gator. Även om 200 kronor var mycket pengar för femtio år sedan, räckte de inte så länge med »professorns» hushållning. Så småningom hamnade också »professorskostymen» på pantlänekontoret, och flickan försvann lyckligtvis innan någon lysning hunnit ordnas.

Min lärlingstid nalkades sitt slut. En av de sista

Vem skall jag välja

när det gäller
målnings-
arbeten?

Jo, naturligtvis en firma, som är välkänd för förstklassigt arbete och humant pris.

När det gäller målning vid nybyggnader, reparationer etc. rådgör med

WIGRELLS EFTR., Kumla

Inneh. TORE NILSSON

Telefon 707 81

En Kumlakonstnär

kvällarna jag delade rum med »professorn», berättade han om sin ungdomstid. »Du vet, sa' han, »att jag är en slarvig, oförbätterlig syndare, som vandrat vida omkring. Men även jag har en gång haft ett hem. Det var i en bondgård i en av Värmlands vackraste trakter. Där upplevde jag många lyckliga ungdomsår och där bodde också en flicka, som jag hade kär och som jag trodde skulle bli min. Men drömmen blev aldrig verklighet. Nu har jag inte heller längre något hem. I den djupa, tysta skogen, under någon kullblåst fura, har jag mången gång rett mitt nattläger, när jag nekats husrum. När en gång min levnadsafton skymmer, vinkar, trots allt, nog ett bättre hem därovan. Farväl nu pojke, kanhända vi aldrig träffas mer. Låt mig bli ett varnande exempel. Vad du gör, så akta dig för sprit och dåligt sällskap.»

Omkring 1900 flyttade »professorns» tvenne systrar till Kumla. Dessa som voro ekonomiskt välbeställda, inköpte fastigheten Barkenlund av Lars Welin. De båda systrarna ordnade på bästa sätt för sin bror, som sedan under lång tid förde en mycket bekymmerslös tillvaro. Efter deras frånfalle ärvde brodern fastigheten. Då började han också med sitt livs största hobby: målning. Han inköpte pappskivor för nästan allt han fick in i hyror. Målarkonsten var dock i allra svagaste laget. Någon vidare fantasi ägde han heller inte. På pappskivorna målade han dock utan förebild, och skivornas antal blev med tiden så stort att de höllo på att tränga ut både målare och möblemang. Till och med mössbandet målade han i en ljusblå färg, som gjorde honom igenkänd på långt håll. Genom att han

Kumlaån väster om Kolsberg
Oljemålning av T. Lundborg

Jag träffade honom i en skogsglänta, där han satt med sitt staffli och målarskrin. Framför låg slätten i motljus med ett fält sädesskyllar i förgrunden och byvägen slingrade sig förbi gårdarnas husklungor bort mot en förtonande skogsfond. Tore Lundborg, naturdyrkaren och målaren, gör alltid intensiva naturstudier. Det bekvämare ateljémåleriet ligger inte för honom. »Skogskar!» som han är, har han lärt sig uppleva skogen och vidderna och på duken tolka vad han känner inför slätten en solig sommardag eller återge stämningen kring en skogstjärn i grådager.

Lundborg har gjort sporadiska utflykter till Norrland och Västkusten, men det är dock i dukarna från närkesbygden han ger det bästa av sitt kunnande. Hans studier för bl. a. professor Otte Sköld har varit befruktande för hans senare produktion. Kompositionen har blivit fastare, färgskalan mera spartansk och med långt driven ytmässighet har han eliminerat det oväsentliga. Lundborgs motivval är mångskiftande — landskap och stadsbilder i dämpad kolorit, ej sällan med staffage, intima och välstämda interiörer, stilleben och naket.

J. N.

»Professorn» under »konstnärstiden»
Teckn. av J. Norlander

kom under förmyndare, minskade hans slantar till måleriet. Istället råkade han ut för en ny hobby: grammfonen. Kväll efter kväll spelade han sina skivor, om och om igen. Någon hänsyn till grannarna tog han inte. Vid ett gravöl i granngården ställde han ut grammfonen på balkongen och drog på för fullt sitt program. Att det var skivor, som minst av allt lämpade sig för en så allvarlig högtid, bekymrade honom inte. Genom förmyndarens ingripande blev det emellertid avbrott i »professorns» utsändning. Så länge dröjde det heller inte, förrän det var samling till hans eget gravöl och hans oroliga liv avbröts för alltid. Ännu en av de få kumlaoriginalen hade gått ur tiden.

Vår

Herrekiperingsavdelning erbjuder Eder det största urval av trevliga, praktiska,
alltid välkomna JULKLAPPAR

TELEFON 701 82

Bengtsons Herrkonfektion

JOEL

Margareta
KVALITETSSKO

ViviAnne
DÄM & FLOCKSKO

Cambridge
HERRSKO

JUNIO
Barnsko

— skor av god familj

KOMMANDITBOLAGET

JOEL ANDERSSON

TELEFON ÖREBRO 709 40 (VÄNEL)

Den bästa julklappen och den bästa födelsedags-
presenter är en Släkthistorik eller en
Gårdshistorik

Beställ den hos

KJELL NORDQVIST, Uppsala

Bvri för genealogisk och lokalhistorisk forskning - Bävergatan 6 B, Tel. 329 30

Hills

ALLID NYHETER I
Klännings-, Kapp- och Dräkttyger, Klänningar
och Blusar, Strumpor och Underkläder. Stor sor-
tering i Gardiner, Draperityger, Linneraror och
Sängkläder

Tel.
70446, 70447

Brevpapperet

bör vittna om god personlig smak!

I parti från

JOHNSON HILL A.-B., ÖREBRO, PAPPERSVARUFABRIK

Efterfråga därför våra förnämliga kvaliteter SVENSKT ANTIKPRESSAT PAPPER
SVENSKT DIPLOMAT PAPPER
SVENSKT HAMRAT PAPPER
SVENSKT LINNEPRESSAT PAPPER
hos Eder Bok- eller Pappershandlare

Luxor RADIO

REPARATIONER
alla märken

*E*KLÖFS, Kumla
Tel. 706 44

För Julbordet:

Prima Kött- och Charkuterivaror, Ost, Smör, Konserver
Prima Julskinkor

Ericsons Livsmedel

Tel. Huvudaffären 700 72, 704 45 Filial: Fylsta, tel. 703 62

HJ. MODINS KLACKFABRIK

ELVESTA - HÄLLABROTTET

Telefon Örebro 720 79

Tillverkning av

LÄDERKLACKAR såväl Dam, Mans som Barn

POMPADURKLACKAR alla slag

Björkmans Konditori

TORGET - KUMLA
Tel. 701 84

REKOMMENDERAS!
Moderna lokaler lämpliga för för-
eningsamkväm, begravningar m. m.

Albin Engqvist

Kumla - Tel. 701 98

Första klass

Herr- och Damkrädderi

Tyger i lager

Vid behov av papper och pappersvaror
vänd Eder till

A.-B. EKENBERG & HULDBERG - MALMÖ

Nederlag i Kumla. Repr.: FOLKE ANDERSSON, KUMLA - Telefon 70698

Papper - Papp - Bindgarn - Förseglingsremsor - Dekorationspapper - Papeterier - Handdukar - Dukar - Servetter - Väg-
almanackor - Hatt- & Skjortpåsar - Bageripåsar - Kanistrar - Cellophanpåsar - Kassaapparatrullar - Kontrollremsor

*B*LOMMOR för julbordet köpas fördelaktigt i

HERBERT PETTERSSONS Blomsterhandel - Handelsträdgård

TELEFON 701 44 - Trädgården 701 38

Kumla medeltidskyrkas inventarier

Kumla kyrkoråd har beslutat att till ett ev. kyrkomuseum samla ännu bevarade föremål från Kumla gamla kyrka (riven 1828). De som kan lämna upplysningar om var dylika föremål finnas bedes meddela sig med undertecknade eller pastorsexp. i Kumla, tel. 703 11

C. G. Willén Arvid Sännell Nils Helander

Kumla Varmbadhus Telefon 702 99
BASTUBAD - KARBAD

Tvättstugan Telefon 211 53
REKOMMENDERAS

AB. KUMLA BAD- & TVÄTTINRÄTTNING

JULHANDLA Edra specerier
och matvaror hos

S A H L I N S
KUMLA Telefon 706 12

Både till Jul och året runt

tillhandahålla vi verkligt förstklassiga konditorivaror såsom
Tårter, Bakelser och Småbröd Beställningar mottagas
Erkänt gott kaffe!

HELANDERS KONDITORI - KUMLA
Telefon 700 08

AKTIEBOLAGET

G. O. JOHANSON
JÖNKÖPING

Kommissionär för PAPYRUS, Mölndal. Alla sorters
Post- och Skrivpapper. Påsar. Bindgarn
MUNKSJÖ välkända omslagspapper
m. m.

Representant:

HELMER ERNESTAM - ÖREBRO
Västmannagatan 18 - Tel. 130 70

Försäkringsaktiebolaget

H A N S A

Stockholm

FÖRSÄKRINGAR

Ombud i Kumla: Folkskollärare Gustaf Hagsjö
Tel. 703 90

Stil-
sko

. . . kvalitetsmärke för eleganta och välsittande
DAMSKODON från

A.-B. Jonsson & Kjellin
KUMLA

BYGGMÄSTARE
EVERT JOHANSSON

K U M L A
Tel. 702 31

Nybyggnader - Ombyggnader
Reparationer

Vid bemärkelsedagar använd
KUMLA KÖPMANNAFÖRENINGENS
PRESENTKORT

Från gamla albumblad

Erik Andersson

Lantbr., Vissberga. F. 1822, d. 1901. Styr.-led. i Kumla Sparbank.

Carl Erik Blöxl

Skohandl., S. Mos. F. i Täby 1833, d. 1916.

Johan Persson

Lantbr., Fylsta. F. 1836, d. 1918. Nämndeman. Kyrkovärd. Kommunälman.

Lars Persson

Lantbr., Stene. F. 1854, d. 1909. Led. av kommunaln. m. m.

Innehållsförteckning

Ordet vart kött. Av <i>Ivar Alm</i> , Motala	Sid. 1.
Pehr Lundmarks förslag 1828 till ny kyrka i Kumla. Av <i>Henning Julin</i> , Stockholm	> 2
Gårdar och byar i Kumla VIII. Av <i>Nils Helander</i>	> 8
På silverbröllop hos konstnären Carl Larssons svärföräldrar 1883. Av <i>Henning Julin</i>	> 9
Flyttfågeln. Av <i>Anna Persson</i> , Odensbacken	> 13
En kyrkovärds anteckningar	> 15
Lars Emil Larsson. Av <i>Nils Helander</i>	> 17
Var Kumlabornas forna livrock blå eller brun? Av <i>Henning Julin</i>	> 19
Arbetarrörelsens första framträdande i Kumla. Av <i>O. L. Gillberg</i> , Älvsjö	> 20
Minnen från sekelskiftets Kumla. Av <i>Elsa Harbe</i> , Hasselfors	> 22
Carta Marina. Av <i>Ivar Björklund</i>	> 26
Gustaf Viktor Öhlin. Av <i>Nils Helander</i>	> 28
»Mor blev ältiell år — ingen hög ålder». Av <i>Nils Helander</i>	> 30
Albert Hallgren. Av <i>Nils Helander</i>	> 33
På fjället i regn. Av <i>Hugo Ericsson</i>	> 37
Kumlaidrotten 1949. Av <i>A. Dohlwitz</i>	> 40
Bland snickare i sekelskiftets Kumla. Av <i>E. Larsson</i>	> 41
Kumla Julblads Korsord	> 44

(Fort. fr. sid. 25.)

och man trodde länge bland forskare att med Carta Marina menades en liten karta, som åtföljde Baselupplagan av Olaus Magnus Historia vilken utkom 1567.

Det dröjde ända fram till år 1886 då en norsk forskare i Münchens Hof- und Staat-Bibliothek gjorde en förbluffande upptäckt. I bibliotekets samlingar återfann han ett originaltryck av Olaus Magnus' år 1539 tryckta verk, Carta Marina, om vilket ingen dittills haft någon aning.

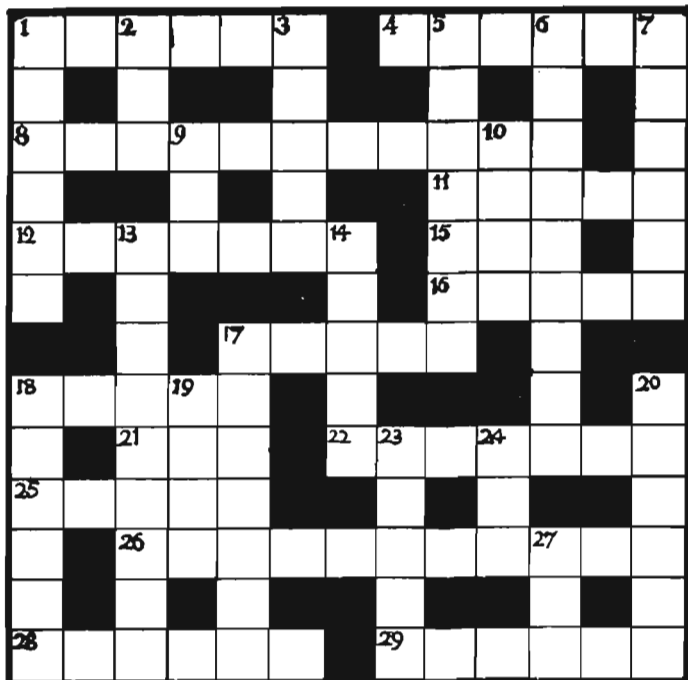
Olaus Magnus dog år 1557 i Sancta Birgittas hospital (sjukhus) i Rom. Säkert hade han ofta haft anledning att begrunda hur det är att leva i landsflykt hos ett främmande folk, långt borta från dem som kanske skulle ha förstätt och uppskattat honom. År 1897 utgav Svenska akademien en minnesmedalj med inskriptionen: »Exsuli carum et dulce patriae», betecknande den landsflyktiges tankar, vilka alltjämt i kärlek gingo till fäderneslandet. Och visst måtte det ha varit fosterlandskärleken som drev honom att utan egentlig vinst eller fördel lägga ned så mycken tid och krafter på detta verk. Hans stoft vilar i en kyrka S:ta Maria dell' Anima i Rom på södra stranden av Tibern, ej långt från S:t Peterskyrkan och Pantheon.

Kartan har av de sakkunniga betecknats som ett grafikens mästestycke och utan motsvarighet i vår världsdel. Nordpolsfararen Nordenskjöld säger om densamma att den står ojämförligt främst bland vad som dittills i tryck offentliggjorts. Numera finns denna karta att få i en förnämligt utförd reproduktion, som gör den lämplig till väggprydnad även i modern rumsinteriör. Med nöje granskar man de konstnärliga illustrationerna, med jordbrukare och jägare, med skridfinnar och vilda havsvidunder vilka möta upp i brokig blandning. Etnografi och symbolik ha här av en kunnig hävdatecknare förts samman i broderlig förenig och man förstår att det måste vara ett egenhändigt arbete i varje detalj.

OMNIBUS-trafiken

Vid Edra resor mellan Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp, Kumla—Byrsta—Brändåsen—Vallby—Viby kyrka—Körtingsberg, Kumla—Hardemo och Kumla—Yshult—Kvarntorp anlita alltid OMNIBUS, så att de billiga biljettpiserna sedan mer än 25 år tillbaka å dessa linjer fortfarande kunna tillämpas

KUMLA JULBLADS KORSORD 1949

Vågräta ord:

1. Vid så'n i skoan kan man ej sanningsenligt svara nej. (6)
4. Sund där hade garveri. Kumlaån flöt ju förbi. (6)
8. Så'nna »halsjärn» ej behagar, nu vill man ha mjuka kra- gar. (11)
11. Stämnia men blott maskulin även sträng på violin. (5)
12. Vill du liv och lem —, mot ett snälltåg raskt marsch- era. (7)
15. Den som — är bör du räddas, annars händer att du små- das. (3)
16. Stad och amt i broderlandet furet vaerblitt över vandel. (5)
17. Värdelösa mineral, varpå gruvans vinst blir smal. (5)
18. Tål ej den, som renlig är. Pelle det som öknamn bär. (5)
21. Av sådana med vitaminer gör med vinst man goda vi- ner. (3)
22. I sådant skick vid månken i augusti ä' krafter bäst och »skivan- den blir lustig». (7)
25. Att sådant göra del är för- bjudet, ty så står skrivet i tionde budet. (5)
26. Kan man med kamrat och den, som man fått till hjärtevän. (11)
28. I rötmana'n det illa bär sig

mjölken —, grädden skär (6)

29. Hård jag är och ollon bär, en ädling dock bland träden är. (6)

Lodräta ord:

1. Kan man både storm och frack och banken även kassa- fack. (6)
2. — med Kersti bytte ring, fast de ägde ingenting. (3)
3. Till en så'n man sällan nekar, fast av artighet man tve- kar. (5)
5. Aldrig på händerna sådan man ser. Ser man på fötterna, finns desto fler. (7)
6. Om ni somnar, när ni rö- ker, röda hanen huset söker. (9)
7. — skulle Abrahams son. Sara var nog långt ifrån. (6)
9. Sådant munnan på sig drog och farväl från världen tog. (3)
10. Nära Vaxholm finnes jag. Se på kartan blott ett tag! (4)
13. Barn dem ofta få på ben'a. Viktigt är de hållas rena. (9)
14. Far och mor; visst önska ni, att era ungar ska' så'n bli. (5)

17. Plår man ofta till bröllop göra. Att sådant göra, kan sjuk- ling störa. (7)
18. Säg en sådan, och du är ganska snart impopulär. (6)
19. Namn på gods i gången tid Mosjön den låg strax in- vid. (4)
20. Vid 13 och dess lägerplats bodde mennar i sådant »pa- lats». (6)
23. Tänk nu noga, bror och syster, molsatsen är tung och dys- ler. (5)
24. Försvunnen skatt. Dock ska' vi be', att vi den aldrig mer få se. (3)
27. Tvänne gånger alla dar känner jag hur månen drar. (3)

H. J.

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas, i likhet med förra julen, ett första pris av 10 kronor. Andra priset utgör 5 kronor och det tredje Kumla Jul- blad gratis under tre år.

Lösningarna, som adresseras »Kumla Julblads kors- ord», fack 95, Kumla, skola vara inkomna senast den 15 jan. 1950. Pristagarnas namn meddelas genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

Lösning av julbladets korsord 1948

Pristagare: Fröken Annie Ohlin, Kyrkogatan, hr Gösta Rickardt, Sveavägen och fröken Tor- borg Ohlin, Kyrkogatan, alla i Kumla.

Rättelse.

Genom en beklaglig förväxling av »nycklarna» till 18 lodrätt och 28 vågrätt ändrade jag vid korrektur- läsningen tempus i den sistnämnda nyckeln, vilken bå- de i manuskript och korrektur riktigt var angiven till »Var Luther», till »Hade Luther varit». Insändarna av lösningar synas emellertid ha förstätt misstaget och i 28 vågrätt skrivit det rätta ordet »tysk». Felet beklagas.

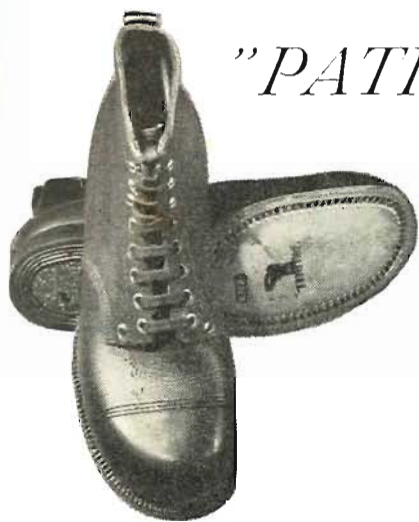
Ordflätans författare.

JULKLAPPEN till Honom ska' vara från

Mobergs
KUMLA
Tel. 70627

Vi ha massor av praktiska och nyttiga klappar, som med självskrivnenhet hör hemma på varje herres önskelista

MOBERGS HERREKIPERING

"PATRULL"

— IDEALKÄNGAN

för

ARBETE

och Sport

"PATRULL"

- med foträtt passform

är resultatet av många års
forskningar ifråga om den
för foten mest idealiska
passformen

Skoindustrien har gamla yrkestraditioner i Kumla

AB. KUMLA SKOFABRIK

K U M L A

Kumla Åkeri

Innehavare: Henry och Harald Karlsson

REKOMMENDERAS!

Utför alla slags KÖRNINGAR

Tel. 70658, 70659

FÖR Jul- STÖKET
BAKET
BORDET från

Speceriaffären
Tel. 70373

Enoch Pettersson
kumla

Beställ Juldrickat i god tid!

Vårt juldricka är berömt som mycket närande
och hållbart

K U M L A B R Y G G E R I

Tel. 70167

Carl Arbino

Rak- & Frisérsalong

REKOMMENDERAS!

Har Ni

mekaniska problem?

Vänd Eder då till

KUMLA

MEKANISKA VERKSTAD

som har stora resurser till Eder tjänst

Utför allt inom branschen

Kumla-Hallsbergsortens Lastbilcentral

utför på beställning ALLA SLAGS
TRANSPORTER på längre eller
kortare sträckor. Bilar trån 1,5 till 10 ton.
Försäljer från eget grustag
SAND, GRUS och SINGEL

Huvudkontor: Svearägen 11 - Kumla

Telefoner: 70738 och 70739

Avdelningskontor i Hallsberg: Östra Storgatan. Telefon 700

Grustaget i Kumla: Dalagatan. Telefon 70503

Grustaget i Mosås: Telefon 75027

För Edra transporter —

anlita Lastbilcentralen

C. G. STRÖMS AB.

ETABLERAD 1888 K U M L A TEL. VÄXEL 709 20

T I L L V E R K A R

KVALITETSSKODON

VARUMÄRKE

Bygg med

YTONG

Undvik trähusets brandrisk!

Det blir ej dyrare, men Ni får trots detta ett hus i högre klass, större varaktighet och mindre underhåll, ett stenhus, högisolerande och med låg bränsleförbrukning. Ytonghuset är god kapitalplacering. Vi stå gärna till tjänst med alla upplysningar, även då det gäller finansiering och lånefrågor.

YXHULTS STENHUGGERI AB.

HÄLLABROTTET

TELEFON 720 70